

ИЗБРАНА
СВЕТОВНА
ФАНТАСТИКА

От автора
на АЗ, РОБОТЪТ

ФАНТАСТИКА

28

АЙЗЪК АЗИМОВ

БАРД

ИЗДАТЕЛСКА
КЪЩА

ПЪТЯТ НА
МАРСИАНЦИТЕ

АЙЗЪК АЗИМОВ
ПЪТЯТ НА МАРСИАНЦИТЕ

Превод: Крум Бъчваров

chitanka.info

Четири малки новели, четири перли от бащата на фантастиката Айзък Азимов, всяка от които съдържа свое специфично послание. „Пътят на марсианците“, „Младост“, „Дълбината“ и „Примамката“ грабват с вълнуващата си напрегнатост и очарователното си, винаги актуално чувство за хумор.

На Л. Спрейг де Камп и Флечър Прат, чиято съвместна работа е равна единствено на работата на всеки един от тях поотделно.

ПЪТЯТ НА МАРСИАНЦИТЕ

1.

От вратата на късия коридор между единствените две стаи в пътническото отделение на космическия кораб Марио Естебан Риос кисело наблюдаваше как Тед Лонг усърдно настройва видеото. Лонг опитваше по посока на часовниковата стрелка, после обратно. Образът беше отвратителен.

Риос знаеше, че ще си остане такъв. Бяха прекалено далеч от Земята, при това и в лошо разположение, насочени към Слънцето. Но пък не се очакваше Лонг да знае това. Риос остана прав на вратата в продължение на още един миг, с наведена глава, за да не закачи горния трегер и с тяло, извито полу настрани, за да се вмести в тесния отвор. После рязко скочи в кабината, като коркова тапа, извадена от гърлото на бутилка.

— Какво се опитваш да направиш? — попита той.

— Помислих си, че бих могъл да хвана Хайлдър — отвърна Лонг.

Риос облегна задника си на ръба на плота на масата. После взе една конична консерва мляко от лавицата, разположена точно над главата му. Върхът ѝ изпука от налягането. Докато чакаше да се затопли, леко я разклащаше.

— Защо? — попита той, надигна консервата и шумно засмука.

— Мислех си, че бих могъл да послушам.

— Струва ми се, че е напразен разход на енергия.

Лонг вдигна поглед и се намръщи.

— Допускането на свободното използване на личните видеоуредби е нещо обичайно.

— Когато е основателно — възрази Риос.

Погледите им предизвикателно се срещнаха. Риос имаше дългнесто тяло и сухо лице с хлътнали страни — едва ли не отличителен белег на марсианските боклукчии, които търпеливо обитаваха космическите пътища между Земята и Марс. Бледосини очи изпъкваха рязко върху кафявото му, набръчкано лице, което, на свой

ред, контрастираше на фона на обкръжаващата го синто-кожа, обточила вдигнатата нагоре яка на космическото му яке.

Лонг беше като цяло по-блед и слаб. Имаше някои черти на земянин, макар че никой марсианец от второ поколение не можеше да е земянин в смисъла, в който бяха жителите на Земята. Собствената му яка беше обърната назад и тъмнокафявата му коса бе свободно открита.

— Какво наричаш „основателно“? — попита Лонг.

Тънките устни на Риос станаха още по-тънки.

— Като се има предвид, че както изглежда даже няма да покрием разноските по това пътуване, всякакво изтичане на енергия е неоснователно — отвърна той.

— Щом губим пари, не е ли по-добре да се върнеш на поста си? — рече Лонг. — Сега е твоята вахта.

Риос изсумтя и прокара палец и показалец по обраслата си брадичка. Той се изправи и се повлече към вратата, а меките му, тежки ботуши заглушаваха стъпките му. Спря се да хвърли поглед към термостата, сетне се обърна в изблик на ярост.

— *Стори* ми се, че е горещо. Къде си мислиш, че се намираш?

— Четирийсет градуса не е нещо необичайно — отвърна Лонг.

— За теб може и да не е. Но тук е космосът, а не някой затоплен кабинет в железните мини. — С бързо движение на палеца си Риос завъртя копчето на термостата до минимум. — Слънцето е достатъчно топло.

— Кабината не е откъм слънчевата страна.

— Топлината му достига и дотук, по дяволите.

Риос излезе през вратата и Лонг остана, продължително загледан след него, а после се върна към видеото. Не включи отново термостата.

Образът все още силно трептеше, но така и трябваше да бъде. Лонг разтвори стол от стената. Той се наведе напред, докато изчакваше официалното заявление, кратката пауза преди бавното разтваряне на завесата, прожектора, осветяващ познатата брадата фигура, която се уголемяваше и накрая постепенно изпълни екрана.

Гласът, внушителен въпреки смущенията и прашенето, предизвикани от електронните бури на трийсет и двата милиона километра, започна:

— Приятели! Скъпи мои съграждани от Земята...

2.

Докато влизаше в пилотската кабина, погледът на Риос попадна върху проблясването на радиосигнала. За миг дланите му се изпотиха, когато му се стори, че това е пиукането на радара, но всъщност се обаждаше само чувството му за вина. Теоретично не трябваше да напуска пилотската кабина, докато е на вахта, макар че всички боклукчии го правеха. И все пак това си беше обичайният кошмар — че находката е станала точно през онези пет минути, докато е отскочил за едно бързо кафе, защото му се е струвало, че космосът е чист. А че кошмарът е задължителен, също беше добре известно.

Риос включи мултискенера. Беше разхищение на енергия, но докато мислеше за това, можеше и да се увери.

Космосът беше чист, като се изключеше далечното ехо от съседните кораби по линията на почистване.

Той включи радиото и русата, дългоноса глава на Ричард Суенсън, копилот на следващия кораб по посока на Марс, го изпълни.

— Хей, Марио — рече Суенсън.

— Здравсти. Какво ново?

До следващите думи на Суенсън измина кратка пауза, тъй като скоростта на електромагнитното излъчване не е безгранична.

— Да знаеш какъв ден *имах*!

— Случило ли се е нещо? — попита Риос.

— Имах находка.

— Ами, добре.

— Така щеше да е, ако я бях хванал — мрачно добави Суенсън.

— Какво стана?

— По дяволите, тръгнах в погрешна посока.

Риос разбираше прекалено добре, за да се засмее.

— Как се случи? — попита той.

— Не беше по моя вина. Проблемът бе, че резервоарът се движеше извън еклиптиката. Можеш ли да си представиш толкова глупав пилот, че да не е в състояние да изпълни прилично маневрата

по откачането? Откъде можем да зная? Получих разстоянието на резервоара и го оставих да се движи така. Просто приех, че орбитата му е в обичайната траектория. Ти не би ли постъпил така? Тръгнах, както ми се струваше, по добра линия на пресичане и едва след пет минути забелязах, че разстоянието все още се увеличава. Радарът започна да пиука. Тъй че после взех ъгловите проекции на онова нещо и вече беше прекалено късно да го настигна.

— Дали някой от другите момчета не го е хванал?

— Не. То е извън еклиптиката и ще продължава да се движи завинаги. Не това ме тревожи толкова. Беше само вътрешен резервоар. Но не искам да ти казвам колко тона инерция загубих, докато набирах скорост и после се връщах в станцията. Трябваше да чуеш Канют.

Канют беше брат и партньор на Ричард Суенсън.

— Бил е бесен, а? — рече Риос.

— Бесен ли? Щеше да ме убие! Но пък вече от пет месеца сме навън и става малко мъчително. Нали знаеш.

— Зная.

— Как я караш, Марио?

Риос изсумтя.

— Не много добре това пътуване. Два резервоара за последните две седмици и трябваше да преследвам всеки един от тях по шест часа.

— Големи ли са?

— Шегуваш ли се? Бих могъл да ги отнеса до Фобос на ръце. Това е най-лошото пътуване през живота ми.

— Още колко време ще останеш?

— Що се отнася до мен, можем да си тръгнем още утре. Навън сме само от два месеца, а се получи така, че непрекъснато се заяждам с Лонг.

Последва пауза, която надхвърли електромагнитното закъснение.

— Във всеки случай, какво иска той? Имам предвид Лонг — попита Суенсън.

Риос погледна през рамо. Чуваше мекото, пращящо мърморене на видеото в кабината.

— Не мога да го разбера. Около седмица след началото на пътуването ме попита: „Марио, защо си боклукчия?“. Аз просто го погледнах и му отвърнах: „За да преживявам. Ти защо мислиш?“.

Искам да кажа, що за въпрос, но дяволите, е това? Защо някой изобщо е боклукчия?

„Както и да е — казва той. — Не е това, Марио.“ Той ми казва на мен, представи си. „Ти си боклукчия, защото това е част от пътя на марсианците“ — заяви ми той.

А какво е имал предвид? — попита Суенсън.

Риос сви рамене.

— Изобщо не го попитах. В момента си седи там и слуша ултрамикровълните от Земята. Слуша някакъв си земянин на име Хайлдър.

— Хайлдър ли? Земния политик, члена на Събранието или нещо подобно, нали?

— Точно така. Поне мисля, че е така. Лонг винаги прави подобни неща. Донесъл е със себе си около седем килограма книги, всичките за Земята. Чисто и просто излишна тежест, нали разбираш?

— Е, той ти е партньор. И като говорим за партньори, струва ми се, че трябва да се връщам обратно на работа. Ако пропусна някоя друга находка, ще се лее кръв.

Той изчезна и Риос се облегна назад. Погледна равната, зелена линия на пулсовия скенер. После провери за миг мултискенера. Космосът все още беше чист.

Почувства се малко по-добре. Лошият период винаги е по-лош, ако боклукчиите навсякъде покрай теб прибират резервоар след резервоар, ако резервоарите се спускат по спирала към заводите за преработване на отпадъци на Фобос, маркирани с клеймото на всеки друг, освен с твоето. Освен това беше успял да се избави и от част от яда си към Лонг.

Грешка беше да работи в екип с Лонг. Винаги беше грешка да работиш в екип с новаци. Мислеха си, че копнееш да разговаряш, особено Лонг, с вечните му теории за Марс и огромната му нова роля в човешкия прогрес. Точно така го беше казал Човешкия Прогрес; Пътят на Марсианците; Новото Градивно Малцинство. А през цялото време Риос копнееше не за разговор, а за находка, за няколко резервоара, които да може да нарече свои.

В това всъщност нямаше никакъв избор. Лонг бе доста известен на Марс и печелеше добре като минен инженер. Беше приятел на комисар Санков и вече бе участвал в една-две кратки боклукчийски

мисии. Не можеш да отхвърлиш някого просто така, без да го изпиташ, въпреки че изглеждаше странно. Защо му е на един минен инженер със спокойна служба и добри пари да се цапа в космоса?

Риос изобщо не зададе на Лонг този въпрос. Партньорите-боклукчии са принудени да бъдат в толкова тясна близост помежду си, че любопитството е желателно, а понякога дори и необходимо. Но Лонг говореше толкова много, че сам отговори на въпроса:

— Трябваше да дойда тук, Марио — каза той. — Бъдещето на Марс не е в мините — то е в космоса.

Риос се чудеше какво би се получило, ако опита да пътува сам. Всички твърдяха, че е невъзможно. Даже като се приспаднаха изпуснатите възможности, когато трябва да оставиш вахтата, за да поспиш или да се погрижиш за други неща, беше добре известно, че сам в космоса човек би изпаднал в непоносима депресия за сравнително кратко време.

Взимането на партньор на борда правеше възможно шестмесечно пътуване. Постоянният екипаж би бил по-добро решение, но никой боклукчия не би могъл да спечели с кораб, достатъчно голям, за да побере такъв. Парите щяха да отидат само за задвижването му!

Дори и двама не намираха пътуването в космоса за особено забавно. Обикновено трябваше да сменяш партньорите всеки път и с някои от тях можеше да останеш за повече време, отколкото с други. Виж Ричард и Канют Суенсън. Работеха в екип на всеки пет-шест пътувания, защото бяха братя. И все пак, винаги, когато го правеха, след първата седмица напрежението и враждебността непрекъснато нарастваха.

А, добре. Космосът беше чист. Риос би се почувствал мъничко по-добре, ако се върнеше в кабината и загладеше донякъде кавгата с Лонг. Можеше също да покаже, че е стар космически вълк, който приема раздразненията на космоса, когато се случват.

Той стана и направи трите стъпки, необходими, за да стигне до късия, тесен коридор, който свързваше двете помещения на космическия кораб.

3.

Риос за пореден път застана загледан за миг на вратата. Лонг се бе съсредоточил в мигащия екран.

— Усилвам термостата — навъсено каза Риос. — Всичко е наред — можем да си позволим енергията.

Лонг кимна.

— Както искаш.

Риос колебливо пристъпи напред. Космосът беше чист, тъй че по дяволите седенето и взирането в празната, зелена, беззвучна линия.

— За какво говореше земянинът? — попита той.

— Главно за историята на космическите пътешествия. Стар проблем, но го представя добре. Показва всякакви неща — рисувани филмчета, трикова фотография, кадри от стари филми, всичко.

Сякаш, за да илюстрира думите на Лонг, брадатата фигура се скри от поглед и на екрана се показа напречен разрез на космически кораб. Хайлдър продължаваше да говори, като посочваше интересни белези, които се появяваха в схематичен цвят. Комуникационната система на кораба се очерта с червено, докато разказваше за нея, складовете, протонният микрореакторен двигател, кибернетичните вериги...

После Хайлдър се върна на екрана.

— Но това е само пътническото отделение на кораба. Какво го задвижва? Какво го издига от Земята?

Всички знаеха какво задвижва космическия кораб, но гласът на Хайлдър беше като наркотик. Той накара задвижването на кораба да прозвучи като вековна тайна, като последно откритие. Дори Риос почувства леко вълнение от напрежение, макар да беше прекарал по-голямата част от живота си на борда на кораб.

— Учените го наричат с различни имена — продължаваше Хайлдър. — Наричат го Закон за действието и противодействието. Понякога го наричат Трети закон на Нютон. Друг път — запазване на инерцията. Но не е необходимо да го наричаме както и да било. Можем

просто да използваме здравия си разум. Когато плуваме, ние избутваме водата назад и се придвижваме напред. Когато ходим, се отблъскваме от земята и се придвижваме напред. Когато караме жиролет, изтласкваме въздуха назад и се придвижваме напред.

Нищо не може да се придвижи напред, ако нещо друго не се придвижи назад. Това е старият принцип „Не можеш да получиш нещо за нищо“.

А сега си представете как космически кораб, който тежи сто хиляди тона, се издига от Земята. За да направи това, нещо друго трябва да се придвижи надолу. Тъй като корабът е извънредно тежък, надолу трябва да се придвижи огромно количество вещество. Всъщност, толкова много, че на борда няма място за всичкото. Зад кораба трябва да се построи специално отделение, за да го побере.

Хайлдър отново изчезна и на негово място се върна корабът. Той се сви и зад него се появи пресечен конус, в който със светложълти букви беше написано: „ВЕЩЕСТВО, КОЕТО ТРЯБВА ДА СЕ ИЗХВЪРЛИ“.

— Но сега — каза Хайлдър, — цялото тегло на кораба е още по-голямо. Трябва ви още по-силен тласък, а после и още по-силен.

Корабът се сви неимоверно, за да направи място на по-голям резервоар и на още един огромен. Пътническото отделение на кораба беше мъничка точица на екрана — светеща, червена точица.

— По дяволите, това са приказки за детската градина — рече Риос.

— Не и за хората, на които говори той, Марио — възрази Лонг. — Земята не е Марс. Сигурно има милиарди земни хора, които дори не са виждали космически кораб и не знаят нищо за него.

— Когато веществото в най-големия резервоар бъде изразходвано, резервоарът се отделя — говореше Хайлдър. — Той също се изхвърля.

Най-външният резервоар се освободи и се заклати из екрана.

— После е ред на втория — поясни Хайлдър, — а накрая, ако пътуването е дълго, се изхвърля и последният.

Сега корабът беше само червена точица, а трите резервоара се преобръщаха и движеха, зареяни в космоса.

— Тези резервоари — рече Хайлдър, — представляват сто хиляди тона волфрам, магнезий, алуминий и стомана. Те са изгубени

завинаги за Земята. Марс е обкръжен от боклукчии, които чакат по космическите пътища изхвърлени резервоари, хващат ги, маркират ги с клеймото си и ги запазват за Марс. Земята не получава нито цент за тях. Те са отпадъци. Принадлежат на кораба, който ги открие.

— Рисуваме инвестициите и живота си — обади се Риос. — Ако не ги събираме, никой няма да го направи. Какво губи от това Земята?

— Виж — отвърна Лонг, — той говори само за онова, което Марс, Венера и Луната взимат от Земята. Това е просто друг вид загуба.

— Ще получат своята компенсация. С всяка изминала година добиваме все повече желязо.

— И по-голямата част от него се връща директно на Марс. Ако можеш да повярваш на изчисленията му, Земята е инвестирала двеста милиарда долара на Марс, а е получила обратно около пет милиарда долара в желязо. Вложила е петстотин милиарда долара в Луната, а е получила обратно малко над двацет и пет милиарда долара в магнезий, титан и различни леки метали. Вложила е петдесет милиарда долара във Венера и не е получила нищо. А всъщност, именно от това се интересуват данъкоплатците на Земята — парите от данъците изтичат, а нищо не се връща обратно.

Докато говореше, екранът се изпълни с диаграми на боклукчиите по пътя към Марс — малки, хилещи се карикатури на кораби, протегнали жилави, тънки ръце, които опипваха в търсене на падащи, празни резервоари, хващаха ги, отпечатваха върху тях със светещи букви „СОБСТВЕНОСТ НА МАРС“, а после ги откарваха на Фобос.

После отново се обади Хайлдър:

— Казват ни, че накрая ще ни върнат всичко. Накрая! Щом се превърнат в рентиращо се предприятие! Не знаем кога ще стане това. След век? След хиляда години? След милион? „Накрая“. Нека се хванем за думата. Някой ден те ще отглеждат сами храната си, ще използват своя собствена енергия, ще живеят собствения си живот.

Но едно нещо никога няма да могат да върнат. Не и след сто милиона години. *Водата!*

На Марс почти няма вода, защото е твърде малък. На Венера изобщо няма вода, защото е прекалено горещо. На Луната също няма, защото е и твърде малка, и е прекалено горещо. Така че Земята трябва

да снабдява обитателите на космоса не само с питейна вода, вода за миене, вода за промишлеността им, вода за хидропонните фабрики, които твърдят, че изграждат — но даже с вода, която да изхвърлят с милиони тонове.

Каква е двигателната сила, която използват космическите кораби? Какво изхвърлят зад себе си, за да могат да постигнат ускорение? Някога това са били газовете, генерирани от експлозиви. Това било много скъпо. После бил изобретен протонният микрореактор евтин енергиен източник, който може да загрее всяка течност, докато не се превърне в газ под невероятно налягане. Каква е най-евтината и най-изобилна налична течност? Ами водата, разбира се.

Всеки космически кораб, който напуска Земята, носи близо милион тона — не килограма, а тона — вода, с единствената цел да я изхвърли в космоса, за да е в състояние да увеличи или забави скоростта си.

Нашите предци на Земята безотговорно и целенасочено са изгаряли нефт. Те безразсъдно са унищожили въглищата. Ние ги презираме и осъждаме заради това, но те поне са имали извинение — смятали са, че когато се появи необходимост, ще бъдат намерени заместители. И са били прави. Имаме своите ферми за планктон и протонните си микрореактори.

Но заместител за водата няма. Никакъв! И никога не може да има. А когато нашите наследници видят пустинята, която ще направим от Земята, какво извинение ще намерят за нас? Когато настъпи сушата и започне да се разраства...

Лонг се наведе напред и изключи уредбата.

— Това ме безпокои — призна той. Проклетият глупак съзнателно... Какво има?

Риос неспокойно се беше изправил на крака.

— Би трябвало да следя радара.

— По дяволите радара. — Лонг също се изправи, тръгна след Риос през тесния коридор и застана точно в пилотската кабина. — Ако Хайлдър продължи докрай, ако има куража да направи истински въпрос от това... хей!

И той го бе видял. Пиукането беше от клас „А“ и следваше изходния сигнал, както хрътка — механичен заек.

— Космосът беше чист, казвам ти, *чист* — бръщолевеше Риос. — В името на Марс, Тед, само не се лепвай за мен. Виж дали можеш да го хванеш визуално.

Риос действаше скоростно и ефикасно — резултат от близо двайсет години боклукчийство. Получи разстоянието за две минути. После, спомняйки си преживяването на Суенсън, измери ъгъла на отклонение, както и радиалната скорост.

— Едно цяло и седемдесет и шест радиана — викна той на Лонг. — Не можеш да го пропуснеш, човече.

Лонг задържа дъха си, докато настройваше нониуса.

— Едва на половин радиан от Слънцето е. Ще бъде осветен само като полумесец.

Той усилваше увеличението толкова бързо, колкото смееше и търсеше „звезда“, която да мени положението си и с нарастването си, да получава форма, която да показва, че всъщност не е такава.

— Във всеки случай, започвам — рече Риос. — Не можем да чакаме.

— Хванах го. Хванах го. — Увеличението все още беше прекалено малко, за да му придаде определена форма, но точицата, която наблюдаваше Лонг, ритмично изсветляваше и потъмняваше, докато резервоарът се въртеше и отразяваше слънчевата светлина в напречни разрези с различни размери.

— Продължавай.

Първите от многобройните фини струи пара изхвърчаха от съответните дюзи и оставиха дълги следи от микрокристали лед, мъгляво блестящи под бледите лъчи на далечното Слънце. Те се разреждаха в разстояние на стотици или повече километри. Една струя, после втора, а сетне и още една — боклукчийският кораб излезе от стабилната си траектория и пое курс, допирателен на този на резервоара.

— Движи се като комета в перихелий! — извика Риос. — Онези проклетите земни пилоти нарочно изхвърлят резервоарите така. Искане ми се да...

Той проклинаше гнева си с яростно разочарование и безразсъдно изхвърляше назад все повече пара, докато хидравличната възглавница на седалката му не се отмести със скърцане с около половин метър

назад. Лонг се оказа напълно неспособен да се държи за предпазния парапет.

— Имай милост — помоли той.

Но Риос беше вперил поглед в радара.

— Ако не можеш да издържаш; човече, стой си на Марс! — Струите пара продължиха да хвърчат надалеч.

Радиото оживя. Лонг успя да се наведе напред през въздуха, който му се стори като гъст сироп, и го включи. Беше Суенсън и гледаше свирепо.

— Къде, но дяволите, отивате, момчета? — извика Суенсън. — След десет секунди ще влезете в моя сектор.

— Преследвам резервоар — отвърна Риос.

— В моя сектор?

— Тръгна от моя, пък и положението ти не е добро, за да го хванеш. Изключи радиото, Тед.

Корабът се носеше като мълния в космоса — мълния, която можеше да се чуе само в корпуса. А после Риос изключи двигателите на достатъчно големи интервали, за да накара Лонг да бухне глава напред. Внезапната тишина беше по-болезнена за ушите, отколкото предшествалия я шум.

— Добре — каза Риос. — Дай да видя телескопа.

И двамата наблюдаваха. Резервоарът представляваше ясно видим пресечен конус, който се преобръщаше с бавна тържественост, докато се носеше сред звездите.

— Резервоарът наистина е от клас „А“ със задоволство отбеляза Риос. Гигант сред резервоарите, помисли си той.

— На скенера има и друг сигнал — обади се Лонг. — Мисля, че Суенсън е поел след нас.

Риос хвърли бегъл поглед.

— Няма да ни хване.

Резервоарът все още нарастваше и изпълваше видеоекрана.

Ръцете на Риос бяха на лоста за харпуна. Той изчака, на два пъти нагласи леко ъгъла и си поигра с разпределението на дължината. После го дръпна.

За миг не се случи нищо. После металният кабел на мрежата се заизвива на видеоекрана и се насочи към резервоара като нападаща кобра. Постигна контакт, но не се задържа. Ако го беше направил,

щеше веднага да се захване като нишка на паяжина. Резервоарът се завъртя с ротационна инерция, възлизаща на хиляди тонове.

Това, което свърши кабелът, беше да установи мощно магнитно поле, действащо на резервоара като спирачка.

Полетя нов кабел, а след него и още един. Риос ги изстреля с едва ли не непредпазливо разхищение на енергия.

— Ще го хвана! В името на Марс, ще го хвана!

Той престана, едва когато между кораба и резервоара бяха опънати дващестина кабели. Превърнала се в топлина поради спирането, ротационната енергия на резервоара беше повишила температурата му до точка, в която радиацията му можеше да се регистрира от измерителните уреди на кораба.

— Искаш ли аз да отпечатам клеймото ни? — попита Лонг.

— Не възразявам. Но не е необходимо да го правиш, ако не искаш. Сега е моята вахта.

— Нямам нищо против.

Лонг се намъкна в костюма си и излезе от херметичната камера. Най-сигурният белег, че е новак в играта беше това, че можеше да преброи колко пъти бе излизал в космоса в костюм. Това беше петият му път.

Започна да се придвижва по най-близкия кабел, като местеше дланите си една след друга и усещаше вибрирането на мрежата през металната си ръкавица.

Той прогори серийния им номер в гладкия метал на резервоара. В празнотата на космоса нямаше какво да окисли стоманата. Тя просто се топеше и изпаряваше, а после се кондензираше на няколко метра от енергийния лъч и превръщаше повърхността, до която се докосваше, в матова, прахообразна сивота.

Лонг се залюля назад към кораба.

Отново вътре, той свали шлема си, побелял и натежал от скрежа, който се беше образувал веднага, щом бе влязъл.

Първото, което чу, беше гласът на Суенсън, носещ се от радиото с онази почти неразпознаваема ярост:

— ... право на комисаря. По дяволите, тази игра си има правила!

Риос седна обратно, без да се разтревожи.

— Виж, той навлезе в моя сектор. Забелязах го късно и го преследвах в твоя. Нямаше да можеш да го хванеш с Марс зад гърба

си. Върна ли се, Лонг?

Той изключи.

Сигналният бутон продължаваше да беснее срещу него, но Риос не му обърна внимание.

— При комисаря ли ще отиде? — попита Лонг.

— Няма никакъв шанс. Просто се държи така, защото това нарушава монотонността. Няма предвид нищо конкретно. Той знае, че резервоарът си е наш. А как ти харесва онова парче, а, Тед?

— Доста е добро.

— Доста добро? Та то е страхотно! Почакай да го обърна.

Страничните двигатели изхвърлиха пара и корабът леко се завъртя около резервоара. Резервоарът го последва. След трийсет минути те представляваха гигантска топка, която се въртеше в празнотата. Лонг провери „Ефемерис“ за разположението на Деймос.

В един точно изчислен момент кабелите освободиха магнитното си поле и резервоарът полетя светкавично по допирателна траектория, която след около ден щеше да го отведе на необходимото разстояние от складовете за резервоари на марсианския спътник.

Риос наблюдаваше отдалечаването му. Чувстваше се добре. Той се обърна към Лонг.

— Днес е чудесен ден за нас.

— Ами какво ще кажеш за речта на Хайлдър? — попита Лонг.

— Какво? На кого? А, това ли. Слушай, ако трябваше да се притеснявам за всяко нещо, което е казал някой проклет земянин, нямаше изобщо да мога да спя. Забрави го.

— Не мисля, че трябва да го забравяме.

— Ти си смахнат. Не ми досаждай с това, а? Защо не поспиш малко?

4.

Тед Лонг намери широчината и височината на главната магистрала на града за ободряващи. Бяха изминали два месеца, откакто комисарят бе обявил мораториум върху боклукчийството и бе изтеглил от космоса всички кораби, но това чувство за ширнала се гледка не преставаше да вълнува Лонг. Дори мисълта, че мораториумът е обявен в очакване на решение от страна на Земята да наложи новото си настояване за икономии на вода и да определи лимит за боклукчийството, не го хвърляше в пълно униние.

Покривът на булеварда беше боядисан в светец светлосиньо, навярно като старомодна имитация на земното небе. Тед не бе сигурен. Стените се осветяваха през пробитите в него многобройни прозорци.

Някъде в далечината, през бръмченето на уличното движение и приглушения шум от стъпките на подминаващите го хора, той чуваше откъслечните взривове от пробиването на нови канали в кората на Марс. През целия си живот бе слушал такива взривове. Когато беше роден, земята, по която ходеше, бе част от солидна, недокосната скала. Градът растеше и щеше да продължава да расте — стига Земята да го допуснеше.

Той зави в една пресечка, по-тъсна и не толкова ярко осветена, в която витрините на магазините отстъпваха място на жилищни блокове, всеки с редица лампи по фасадата. Купувачите и уличното движение бяха заменени от по-бавно движещи се хора и шумни хлапетии, които досега бяха успели да се изплъзнат от майчините си привиквания за вечеря.

В последния момент Лонг си спомни обществените удобства и се отби в магазина за вода на ъгъла.

Той подаде манерката си.

— Напълнете я догоре.

Дебелият магазинер развъртя капачката и погледна вътре. После разклати манерката и накара водата да забълбука.

— Не е останало много — жизнерадостно отбеляза той.

— Да — съгласи се Лонг.

Магазинерът напълни манерката с вода, като държеше гърлото ѝ близо до края на маркуча, за да не разлее нищо. Индикаторът за вместимост се завъртя. Човекът завинти обратно капачката.

Лонг подаде монетите и пое манерката си. Сега тя подрънкваше на хълбока му с приятна тежест. Винаги беше неловко да отидеш на гости на някое семейство, с празна манерка. Сред момчетата това нямаше значение. Във всеки случай, не чак толкова голямо.

Той влезе в коридора на номер 27, изкачи късото стълбище и спря с палец на звънеца.

Гласовете можеха да се чуят съвсем ясно.

Единият беше женски, малко писклив.

— За теб е нещо съвсем нормално да посрещаш приятелите си боклукчии тук, нали? И сигурно трябва да съм ти благодарна, че си успял да си останеш вкъщи два месеца в годината. О, съвсем достатъчно е, че си прекарал с мен ден-два. Най-последно, това са си пак боклукчии.

— У дома съм вече от дълго време — рече мъжки глас, — пък и става дума за работа. В името на Марс, Дора. Скоро ще бъдат тук.

Лонг реши да изчака малко, преди да позвъни. Това можеше да им даде възможност да стигнат до по-неутрална тема.

— Какво ме интересува, ако дойдат? — възрази Дора. — Нека ме чуят. И нямам нищо против комисарят да продължи мораториума завинаги. Чуваш ли ме?

— А от какво ще живеем? — проехтя разгорещеният мъжки глас. — Това ми кажи.

— Ще ти кажа. Можеш да си изкарваш прилично и честно прехраната точно тук, на Марс, като всички останали. В целия блок само аз съм боклукчийска вдовица. Точно това съм — вдовица. Даже по-лошо от вдовица, защото ако бях такава, поне щях да имам възможност да се омъжа за някой друг... Какво каза?

— Нищо. Съвсем нищо.

— О, знам какво каза. Сега ме чуй, Дик Суенсън...

— Казах само — извика Суенсън, — че вече зная защо боклукчиите обикновено не се женят.

— И ти не трябваше да го правиш. Уморих се всички съседни да ме съжаляват, да се подсмивват и да питат кога ще се върнеш у дома.

Другите хора могат да бъдат минни инженери, чиновници и даже пробивачи на тунели. Жените на пробивачите на тунели поне имат приличен семеен живот и децата им не растат като скитници. Питър все едно, че няма баща...

Изад вратата долетя тънък, момчешки, сопранов глас. Идваше малко по-отдалече, като че ли от друга стая.

— Ей, мамо, какво е „скитник“?

Дора повиши глас.

— Питър! Занимавай се с домашното си.

Суенсън тихо каза:

— Не е правилно да разговаряме по този начин пред детето. Каква представа ще получи за мен?

— Тогава си остани у дома и му дай по-добра представа.

Гласът на Питър се чу отново.

— Ей, мамо, когато порасна, ще стана боклукчия.

Прозвучаха бързи стъпки. Последва кратко затишие, а сетне пронизителното: „Мамо! Ей, мамо! Пусни ми ухото! Какво съм направил?“ и подсмъркващо мълчание.

Лонг използва момента и енергично натисна звънеца.

Суенсън отвори вратата, като приглаждаше надолу брадата си и с двете си ръце.

— Здравей, Тед — с унил глас рече той. А после силно извика: — Тед е тук, Дора. Къде е Марио, Тед?

— Ще дойде след малко — отвърна Лонг.

Дора забързано се появи от съседната стая — дребна, тъмна жена с изпито лице и коса, в която едва бяха започнали да се показват сиви нишки, сресана назад от челото.

— Здравей, Тед. Ял ли си?

— Много добре, благодаря. Не съм ви попречил, нали?

— Съвсем не. Свършихме отдавна. Искаш ли малко кафе?

— С удоволствие. — Тед откачи манерката си и я предложи.

— Боже мой, няма нужда. Имаме много вода.

— Настоявам.

— Е, тогава...

Тя се върна обратно в кухнята. През въртящата се врата Лонг зърна съдове, поставени в „Сикотърг“, „безводният препарат, който се просмука и абсорбира мазнината и мръсотията до блясък. Трийсет

грама вода ще изплакнат два и половина квадратни метра съдова повърхност. Купете си «Сикотърг». «Сикотърг» просто изчиства добре, кара съдовете ви да блестят, ликвидира разхищенията на вода...“

Мелодията зави в ума му и Лонг я прекъсна с разговор.

— Как е Пийт? — попита той.

— Добре, добре. Детето е в четвърти клас. Знаеш, че не се връщам да го виждам често. Е, когато се върнах последния път, той ме погледна и каза...

Това продължи известно време и не беше толкова зле, колкото умните изказвания на умни деца, цитирани от глупави родители.

На вратата се позвъни и влезе Марио Риос, намръщен и зачервен.

Суенсън бързо пристъпи към него.

— Слушай, не споменавай нищо за ловене на резервоари. Дора още си спомня как откъсна оня резервоар клас „А“ от моята територия, а сега не е в настроение.

— Кой, по дяволите, иска да разговаря за резервоари? — Риос смъкна обточеното с кожа яке, хвърли го на облегалката на стола и седна.

Дора влезе през въртящата се врата, погледна със синтетична усмивка новодошлия и каза:

— Здравей, Марио. Едно кафе и за теб?

— Да — отвърна той, като автоматично се пресегна за манерката си.

— Просто използвай малко повече от моята вода, Дора — бързо се намеси Лонг. — Ще остане да ми я дължи.

— Да — кимна Риос.

— Какво има, Марио? — попита Лонг.

— Давай — мрачно го подкани Риос. — Кажу ми, че си ме предупредил. Преди година, когато Хайлдър произнесе онази реч, ти ме предупреди. Кажу ми го.

Лонг сви рамене.

— Те определиха квота — продължи Риос. — Преди петнайсет минути съобщиха новината.

— Е?

— Петдесет хиляди тона вода на пътуване.

— Какво? — вбесен извика Суенсън. — Не можеш да излетиш от Марс с петдесет хиляди!

— Такава е целта. Това е съзнателно изкормване. Край на боклукчийството.

Дора влезе с кафето и го поднесе.

— Какви са тези приказки за края на боклукчийството? — попита тя много твърдо и Суенсън доби безпомощен вид.

— Изглежда — отвърна Лонг, — ни ограничават на петдесет хиляди тона, а това означава, че повече не можем да пътуваме.

— Е, какво пък? — Дора отпи от кафето си и радостно се усмихна. — Ако искате да чуете мнението ми, това е добре. Време е всички вие, боклукчиите, да си намерите хубава, сигурна работа тук, на Марс. Не съм ли права? Не е живот да сновеш из целия космос...

— Моля те, Дора — обади се Суенсън.

Риос почти изсумтя.

Дора вдигна вежди.

— Само ви казвам мнението си.

— Моля те, чувствай се свободна да го направиш — галантно махна с ръка Лонг. — Но бих искал да уточня нещо. Петдесетте хиляди са само подробност. Знаем, че Земята — или поне партията на Хайлдър — иска да направи политически капитал от кампанията за икономии на водата, тъй че ние сме в неизгодна позиция. Някак си трябва да взимаме вода, иначе те ще ни отрежат съвсем, нали?

— Ами, естествено — отвърна Суенсън.

— Но въпросът е как, нали?

— Ако е само до взимането на вода — рече Риос във внезапен словесен изблик, — можем да сторим само едно и ти го знаеш. Ако земяните не ни дават вода, ние ще си я вземем. Водата не им принадлежи, само защото бащите и дедите им адски са се страхували да напуснат тлъстата си планета. Водата принадлежи на хората, където и да са те. Ние сме хора и водата е и наша. Имаме право на нея.

— Как предлагаш да я вземем? — попита Лонг.

— Просто! На Земята имат океани от вода. Не могат да сложат стражи на всеки квадратен километър. Можем да се спуснем откъм нощната страна на планетата, когато си поискаме, да си напълним резервоарите, а после да изчезнем. Как ще ни спрат?

— По много начини, Марио. Как забелязваш резервоарите в космоса на разстояние от сто хиляди километра? Един дребен метален резервоар в целия този космос. Как? С радар. Мислиш ли, че на Земята

нямат радари? Мислиш ли, че ако Земята ни заподозре в кражба на вода, за нея ще е трудно да постави мрежа от радари, за да засича пристигащите от космоса кораби?

Дора възмутено се намеси.

— Ще ти кажа нещо, Марио Риос. Съпругът ми няма да участва в каквито и да било набези за вода, за да върви в крак със своето боклукчийство.

— Не е само до боклукчийството — въздъхна Марио.

— След това ще започнат да ни орязват за всичко останало. Трябва да ги спрем сега.

— Но така или иначе, на нас не ни трябва водата им — възрази Дора. — Ние не сме Луната или Венера. Добиваме достатъчно вода от полярните шапки, за да задоволяваме всичките си нужди. Имаме воден кран даже в този апартамент. Такива има във всички апартаменти в блока.

— Домакинството е най-малкото — поклати глава Лонг. — Мините използват вода. А какво ще правим с хидропонните резервоари?

— Точно така — рече Суенсън. — Ами хидропонните резервоари, Дора? Те трябва да са пълни с вода, а идва време да уредим производството на своя собствена прясна храна, вместо да разчитаме на кондензираните стоки, които ни карат от Земята.

— Чуйте го — презрително каза Дора. — Какво знаеш ти за пресните храни? Никога не си ял такива.

— Ял съм повече, отколкото си мислиш. Спомняш ли си онези моркови, които донесох веднъж?

— Е, с какво бяха чак толкова чудесни? Ако питаш мен, добре опеченото протобрашно е много по-вкусно. А и по-здравословно. Просто изглежда, че сега е модерно да се разговаря за пресни зеленчуци, защото увеличават налозите за онези хидропонни градини. След време, всичко това ще отmine.

— Не мисля така — възрази Лонг. — Във всеки случай не и от само себе си. Хайлдър навярно ще бъде следващият координатор и тогава нещата могат наистина да се влошат. Ако намалят и доставките на храни...

— Е, тогава — извика Риос, — какво ще правим? Пак казвам — да си я вземем! Да си вземем водата!

— А аз казвам, че не можем да го направим, Марио. Не виждаш ли, че това, което предлагаш ти, е пътят на Земята, пътят на земяните? Опитваш се да упорстваш за пъпната връв, която свързва Марс със Земята. Не можеш ли да се освободиш от нея? Не можеш ли да видиш пътя на марсианците?

— Не, не мога. Ти ми кажи.

— Ще го направя, ако слушаш. Когато мислим за Слънчевата система, за какво си мислим? За Меркурий, Венера, Земята, Луната, Марс, Фобос и Деймос. Ето — седем тела, това е всичко. Но те представляват 1% от Слънчевата система. Ние, марсианците, сме точно на ръба на другите 99%. Там навън, в посока обратна на Слънцето, има невероятно количество вода!

Другите зяпнаха.

Суенсън неуверено каза:

— Имаш предвид пластовете лед на Юпитер и Сатурн ли?

— Не конкретно тях, но ще признаеш, че това е вода. Повече от хиляда километров пласт вода е много вода.

— Но целият е покрит със слой амоняк или... или с нещо друго, нали? — попита Суенсън. — А и не можем да се приземяваме на по-големите планети.

— Зная — кимна Лонг, — но не съм казал, че това е отговорът. По-големите планети не са единствените обекти там. Ами астероидите и спътниците? Веста е астероид с диаметър триста и двайсет километра и е само едно голямо парче лед. Една от луните на Сатурн представлява предимно лед. Какво ще кажете за това?

— Никога ли не си бил в космоса, Тед? — попита Риос.

— Знаеш, че съм бил. Защо питаш?

— Естествено, знам, че си бил, но все още приказваш като земянин. Помислял ли си за разстоянията? Средният астероид е най-близо на сто деветдесет и два милиона километра от Марс. Това е два пъти повече от маршрута Венера-Марс и знаеш, че почти никой лайнер не го изминава на един път. Обикновено спират на Земята или на Луната. Най-последно, колко дълго очакваш някой да остане в космоса, човече?

— Не знам. Ти какво ще кажеш?

— Сам знаеш. Не е необходимо да ме питаш. Шест месеца. Има го в наръчниците. След шест месеца, ако още си в космоса, ставаш

обект на психотерапията. Нали, Дик?

Суенсън кимна.

— И това са само астероидите — продължи Риос. — От Марс до Юпитер са петстотин двайсет и осем милиона километра, а до Сатурн са хиляда сто и двайсет милиона. Как е възможно някой да се справи с такова разстояние? Да предположим, че поддържаш стандартна скорост или дори, че стигнеш до двеста киломили в час. Това ще ти отнеме — чакай да видим, като вземем под внимание времето за ускорение и намаляване на скоростта — около шест-седем месеца, за да стигнеш до Юпитер и близо година, за да стигнеш до Сатурн. Разбира се, теоретично, можеш да вдигнеш скоростта до милион и шестстотин хиляди километра в час, но откъде ще вземеш вода, за да го направиш?

— Бре — каза един тънък гласец, свързан с изцапан нос и кръгли очи. — Сатурн!

Дора се изви на стола си.

— Питър, марш обратно в стаята си!

— О, мами.

— Недей ме „мамосва“. — Тя се приповдигна от стола си и Питър изчезна.

— Хм, Дора, защо не му правиш компания за малко — предложи Суенсън. — Трудно е да се съсредоточи върху домашното си, когато всички ние разговаряме тук.

Дора упорито се намуси и остана на мястото си.

— Ще остана при вас, докато не разбере какво е замислил Тед Лонг. Веднага ви казвам, че не ми харесва как звучи.

— Е, Юпитер и Сатурн нямат значение — нервно каза Суенсън. — Сигурен съм, че Тед не разчита на тях. Но какво ще кажете за Веста? Можем да стигнем дотам за десет-дванайсет седмици и още толкова на обратно. Диаметърът ѝ е триста и двайсет километра. Това са шест милиона и четиристотин хиляди кубични километра лед!

— И какво от това? — попита Риос. — Какво ще правим на Веста? Ще копаем леда ли? Ще инсталираме минни съоръжения? Знаете ли колко време ще ни отнеме това?

— Говоря за Сатурн, не за Веста — отвърна Лонг.

Риос се обърна към някаква невидима публика.

— Казвам му хиляда сто и двацет милиона километра, а той продължава да говори.

— Добре — рече Лонг, — да предположим, че ми кажеш откъде знаеш, че можем да изкараме в космоса само шест месеца, Марио?

— Това е общоизвестно, по дяволите.

— Защото така пише в „Наръчника на космическите полети“. Това са данни, събрани от земни учени, от опита на земни пилоти и космонавти. Все още разсъждаваш в земянски стил. Няма да се научиш да мислиш по марсиански.

— Мароканецът може и да е марсианец, но пак си е човек.

— Ама как можете да сте толкова заслепени? Колко пъти, момчета, сте били навън за по над шест месеца без прекъсване?

— Това е друго — възрази Риос.

— Защото сте марсианци ли? Защото сте професионални боклукчии?

— Не. Защото не сме на полет. Можем да се върнем на Марс, когато си пожелаем.

— Но не го правите. Точно това искам да кажа. Жителите на Земята имат огромни кораби с филмотеки, с петнайсетчленни екипажи плюс пътниците. И все пак могат да останат навън максимум шест месеца. Марсианските боклукчии имат кораби с две кабинни и само с един партньор. Ала издържаме повече от шест месеца.

— Предполагам, че искаш да останеш на кораба в продължение на година и да отидеш на Сатурн — обади се Дора.

— Защо не, Дора? — отвърна Лонг. — Можем да го направим. Не виждаш ли, че можем? Жителите на Земята не могат. Те имат реален свят. Имат открито небе и прясна храна, целия въздух и вода, които пожелаят. За тях животът на кораба е ужасна промяна. Именно поради тази причина повече от шест месеца е прекалено много за тях. Марсианците са различни. Ние живеем на кораб през целия си живот.

Точно това е Марс — кораб. Той е просто един голям кораб с диаметър седем хиляди и двеста километра и с една мъничка кабина, населена от петдесет хиляди души. Затворен е като кораб. Дишаме пакетиран въздух и пием пакетирана вода, които постоянно пречистваме. Ядем същите хранителни дажби, които ядем и на кораба. Когато се качваме на борда, ние правим това, което сме правили през

целия си живот. Можем да го издържим и за много повече от година, ако се налага.

— И Дик ли? — попита Дора.

— Всички можем.

— Е, Дик не може. За теб всичко това е в реда на нещата, Тед Лонг, както и за този крадец на резервоари тук, за този Марио — да приказвате за едногодишни пътувания. Вие не сте женени. Дик обаче е. Има съпруга, има дете и това му стига. Може просто да си намери постоянна работа тук, на Марс. За Бога, да предположим, че отидете на Сатурн и откриете, че там няма вода. Как ще се върнете? Даже да ви е останала вода, ще е свършила храната ви. Това е най-смешното нещо, което съм чувала някога.

— Не. Чуй ме сега — непроницаемо каза Лонг. — Обмислил съм го. Разговарял съм с комисар Санков и той ще помогне. Но трябва да имаме кораби и хора. Аз не мога да ги осигуря. Хората няма да се вслушат в мен. Аз съм новак. Вие двамата сте известни и уважавани. Вие сте ветерани. Ако ме подкрепите, даже да не дойдете лично, ако просто ми помогнете да убедя останалите, да намеря доброволци...

— Първо — раздразнено го прекъсна Риос, — ще трябва да дадеш доста повече обяснения. Като стигнем на Сатурн, къде е водата?

— Точно това му е хубавото — отвърна Лонг. — Точно затова трябва да е Сатурн. Водата там просто плува наоколо в космоса и чака да я вземем.

5.

Когато Хамиш Санков беше дошъл на Марс, не съществуваше такова нещо, като местен марсианец. Сега тук имаше двестатина бебета, чиито дядовци бяха родени на Марс — местни вече трето поколение.

Когато беше дошъл като юноша, Марс не бе нищо повече от купчина приземени космически кораби, свързани с херметично затворени подземни тунели. През годините бе видял как масово израстват сгради, как подават тъните си муцуни в рядката, негодна за дишане атмосфера. Бе видял как се появяват огромни складове, които можеха да погълнат целите космически кораби, заедно с товарите им. Бе видял мините да изникват от нищото и да се превръщат в огромни вдлъбнатини в кората на Марс, а населението стигна от петдесет до петдесет хиляди.

Те го караха да се чувства стар, тези отдавнашни спомени — те и още по-смътните спомени, предизвикани от присъствието на този земянин пред него. Посетителят му върна към живот онези отдавна забравени и изхвърлени мисли за един мек и топъл свят, който беше мил и нежен към човечеството като майчина утроба.

Земянинът изглеждаше току-що излязъл от онази утроба. Не много висок, не много слаб — всъщност, определено пълен. Тъмна коса с елегантни ситни къдри изящен малък мустак и отлично почистена кожа. Облеклото му беше в същия стил — толкова свежо и изгладено, колкото изобщо можеше да бъде пластекът.

Собствените дрехи на Санков бяха марсианско производство, удобни и чисти, но вече отдавна старомодни. Лицето му беше набръчкано, косата чисто бяла, а адамовата му ябълка се движеше, когато говореше.

Земянинът беше Майрън Дигби, член на Общото събрание на Земята. Санков беше комисар на Марс.

— Всичко това ни нанася силен удар, представителю — заяви Санков.

— То нанася силен удар и на повечето от нас, комисарю.

— Хм-хм. Тогава не съм в състояние честно да кажа, че мога да го разбера. Естествено, ясно ви е, че не мога да вникна в земните порядки, само защото съм роден там. На Марс се живее трудно, представителю, и вие трябва да го осъзнаете. Необходимо е много кръстосване на космоса, само за да ни бъде доставена храна, вода и суровини, та да можем да преживеем. Не е останало много място за книги и нови филми. Даже видеопрограмите стигат до Марс с цял месец по-късно, когато Земята е в конюнкция, и дори тогава никой няма много време за слушане.

В офиса ми се получава седмично резюме на филмите от „Планетари Прес“. Обикновено нямам време да му обърна внимание. Може би ще ни наречете провинциалисти и ще бъдете прав. Когато се случи нещо подобно, единственото, което можем да сторим, е безпомощно да се гледаме един друг.

— Сигурно не искате да кажете, че хората ви на Марс не са чули за кампанията на Хайлдър срещу разхитителите — бавно каза Дигби.

— Не, не мога да кажа точно това. Има един млад боклукчия, син на мой добър приятел, загинал в космоса — неуверено се почеса от страни по врата Санков, — чието хоби е да чете материали за земната история и подобни неща. Той хваща видеопредавания, когато е в космоса, и е слушал онзи човек, Хайлдър. Доколкото разбирам, това е била първата реч на Хайлдър срещу разхитителите.

Младежът дойде при мен да ми каже. Естествено, не го приех много насериозно. Известно време след това преглеждах филмите на „Планетари Прес“, но за Хайлдър и за това, което го е направило да изглежда толкова забавен, не се споменаваше много.

— Да, комисарю — рече Дигби, когато започна, всичко това приличаше на майтап.

Санков протегна настрани от бюрото си чифт дълги крака и ги кръстоса в глезените.

— Струва ми се, че все още си е така. Какъв е доводът му? Изразходваме вода. Опитал ли се е да хвърли поглед на някои изчисления? Имам ги тук всичките. Донесоха ми ги, когато пристигна този комитет.

Изглежда, че Земята има шестстотин и четирийсет милиона кубични километра вода в океаните си и всеки кубичен километър

тежи близо три милиарда тона. Това е много вода. Ние използваме за космически полети част от това количество. Тласъкът е предимно в гравитационното поле на Земята, което означава, че изхвърлената вода се връща в океаните. Хайлдър не включва това в сметката. Като казва, че се разхищават милион тона вода на полет, той лъже. Всъщност е по-малко от сто хиляди тона.

Да предположим сега, че правим петдесет хиляди полета на година. Не е така, разбира се, не са даже и хиляда и петстотин. Но да речем, че са петдесет хиляди. Взимам под внимание, че с времето ще има значително увеличение. При петдесет хиляди полета, всяка година в космоса ще се загубва един и половина кубичен километър вода. Това означава, че след милион години, Земята ще загуби *четвърт процент* от цялото си налично количество вода!

Дигби протегна ръце с дланите нагоре и ги остави да се отпуснат.

— Комисарю, в своята кампания срещу Хайлдър „Междупланетни сплани“ използва подобни изчисления, но не можете да победите една невероятна, изпълнена с емоция енергия, само със студена математика. Този човек, Хайлдър, измисли име — „разхитители“. Бавно превърна това име в колосален заговор — банда брутални печалбари ограбват Земята за собствената си незабавна изгода.

Обвини правителството, че ги крие, Събранието — че се управлява от тях, пресата — че е тяхна собственост. За съжаление, всичко това не изглежда абсурдно на средния човек. Той знае отлично какво могат да причинят на земните ресурси разни егоисти. Знае какво е станало със земния нефт през Периода на бедите например, и как е бил унищожен хумусът.

Когато фермерите търпят суша, не ги е грижа, че количеството загубена при космически полети вода е само нищожна капчица, щом се касае за целия воден запас на Земята. Хайлдър им дава кого да винят и това е възможно най-голямата утеха в бедата. Няма да се откажат от нея заради някакви си изчисления.

— Точно това ме озадачава — призна Санков. — Може би е защото не знам как стават нещата на Земята, но ми се струва, че там няма толкова фермери, които да търпят суша. Доколкото успях да разбера от резюметата на новините, тези хора на Хайлдър са

малцинство. Защо Земята тръгва с неколцина фермери и смахнати, които ги подстрекават?

— Защото, комисарю, съществуват такива неща, като разтревожени човешки същества. Стоманодобивната промишленост разбира, че епохата на космическите полети ще набляга все повече на леките, нежелезни сплави. Различните миньорски профсъюзи се тревожат от извънземната конкуренция. Всеки жител на Земята, който не може да намери алуминий, за да си построи къща от сглобяеми елементи, е сигурен, че това е така, защото алуминият отива на Марс. Познавам един професор по археология, който е в движението срещу разхитителите, защото не може да получи държавна субсидия за разкопките си. Той е убеден, че всички държавни пари отиват за проучвания в областта на ракетите и космическата медицина и това го възмущава.

— По всичко изглежда, че хората на Земята са съвсем различни от нас тук, на Марс — каза Санков. — Но какво прави Общото събрание? Защо трябва да слуша Хайлдър?

Дигби кисело се усмихна.

— Политиката не е приятна за обяснение. Хайлдър внесе закона за създаване на комитет за разследване на разхитителството при космическите полети. Може би три четвърти или повече от членовете на Общото събрание бяха против такова разследване, като непоносимо и безполезно разрастване на бюрокрацията — каквото всъщност си е. Но пък как който и да било законодател би могъл да е срещу едно обикновено разследване на разхитителството? Би прозвучало така, като че ли се бои или крие нещо. Би прозвучало така, като че ли той самият лично печели от разхитителството. Хайлдър изобщо не се страхува да отправя такива обвинения и, верни или не, те биха били решителен фактор за гласоподавателите на следващите избори. Законът беше гласуван.

И тогава бе повдигнат въпросът за назначаване на членове на комитета. Онези, които бяха срещу Хайлдър, се дърпаха — това щеше да означава решения, които непрекъснато щяха да са объркващи. Оставането извън комитета би направило тези представители много по-малко уязвими за Хайлдър. Резултатът е, че аз съм единственият му член, който е откровено срещу Хайлдър и това може да ми струва преизбирането.

— Ще ми бъде неприятно да чуя това, представителю — рече Санков. — Изглежда, че Марс няма толкова приятели, колкото си мислехме. Не бихме искали да загубим един от тях. Но ако Хайлдър спечели, какво цели той?

— Струва ми се — отвърна Дигби, — че е очевидно. Иска да стане следващият световен координатор.

— Мислите ли, че ще успее?

— Ако не стане нещо, което да го спре, ще успее.

— И тогава какво? Ще изостави ли тази кампания срещу разхитителството?

— Не мога да кажа. Не знам дали е разработил плановете си за тогава. Все пак, ако искате да чуете предположението ми, той не би могъл да изостави кампанията и да поддържа популярността си. Нещата вече са извън контрол.

Санков се почеса отстрани по врата.

— Добре. В такъв случай ще ви помоля за съвет. Какво можем да направим ние тук, на Марс? Вие познавате Земята. Знаете положението. Ние не. Кажете ни как да постъпим?

Дигби се изправи и се приближи до прозореца. Погледна към ниските куполи на други сгради — червени каменни, съвсем самотно безцветни, лилаво небе и съсухрено слънце.

Без да се обръща, той подхвърли:

— Наистина ли ви харесва на Марс, хора?

Санков се усмихна.

— Повечето от нас не познават много който и да било друг свят, представителю. Струва ми се, че Земята ще бъде за тях нещо странно и неудобно.

— Но марсианците не биха ли могли да свикнат с нея? Не е трудно. Не бихте ли могли да се научите да се наслаждавате на привилегията да дишате въздух под открито небе? Някога сте живял на Земята. Спомняте ли си как беше?

— Спомням си нещо. И все пак, изглежда няма да е лесно за обяснение. Земята просто си е там. Тя пасва на хората и хората ѝ пасват. Хората приемат Земята по начина, по който я намират. Марс е друго. Той е някак си некултивиран и не пасва на хората. Те трябва да направят нещо от него. Трябва да *построят* нов свят, а не да приемат това, което намират. Марс още не е нещо особено, но ние строим и

когато свършим, ще разполагаме точно с това, което искаме. Страхотно чувство е да знаеш, че строиш нов свят. След това Земята няма да ни бъде интересна.

— Сигурно обикновеният марсианец не изпитва такова философско задоволство да води този ужасно тежък живот заради бъдеще, което навярно е отдалечено със стотици поколения — усъмни се представителят.

— Не-е, не е точно така. — Санков вдигна десния си глезен върху лявото си коляно и започна да се люлее, докато говореше. — Както казах, марсианците приличат много на жителите на Земята, което означава, че са човешки същества, а човешките същества не се занимават много с философия. В един растящ свят има за какво да се живее, независимо дали често мислиш за това, или не.

Когато за пръв път дойдох на Марс, баща ми редовно пращаше писма. Беше счетоводител и просто си остана такъв. Когато почина, Земята не беше много по-различна от онова, което е била при раждането му. Не е видял да се случва нищо. Всеки ден е бил като всеки друг ден, а животът е бил просто начин да си прекараш времето, докато умреш.

На Марс е друго. Всеки ден има нещо ново — градът е по-голям, вентилационната система получава нов тласък, водните линии от полюсите са се изгладили. Точно сега планираме да изградим свое собствено дружество за филмови новини. Ще го наречем „Марс Прес“. Ако не си живял, когато нещата навсякъде около теб се развиват, никога няма да разбереш колко прекрасно те кара да се чувстваш това.

Не, представителю, Марс е мъчен и тежък, а Земята е много по-спокойна, но ми се струва, че ако вземете нашите момчета там, ще бъдат нещастни. Навярно повечето от тях няма да са в състояние да разберат защо, но ще се чувстват изгубени, изгубени и безполезни. Струва ми се, че мнозина от тях никога няма да успеят да се приспособят.

Дигби се извърна от прозореца, а гладката, розова кожа на челото му се бе набръчкала от намръщването му.

— В такъв случай, комисарю, съжалявам за вас. За всички вас.

— Защо?

— Защото не мисля, че хората ви на Марс могат да направят нещо. Или хората на Луната и Венера. Няма да стане сега, може би

няма да стане и след година-две или дори след пет. Но много скоро всички вие ще трябва да се върнете на Земята, освен ако...

Белите вежди на Санков се извиха ниско над очите му.

— Е?

— Освен ако не откриете друг източник на вода, а не планетата Земя.

Санков поклати глава.

— Не изглежда много вероятно, нали?

— Не много.

— И смятате, че няма друг шанс?

— Никакъв.

Дигби каза това и излезе, а Санков остана продължително загледан в нищото, преди да набере една комбинация от местната комуникационна линия.

След малко Тед Лонг го погледна.

— Беше прав, синко — въздъхна Санков. — Нищо не могат да направят. Даже онези, на които им е ясно, ме няма начин. Откъде разбра?

— Комисарю — отвърна Лонг, — когато сте прочел всичко, което можете, за Периода на бедите, особено за двацети век, нищо в областта на политиката не е в състояние истински да ви изненада.

— Е, може би. Във всеки случай, синко, представител Дигби съжالياва за нас, ужасно съжالياва, може да се каже, но това е всичко. Казва, че ще трябва да напуснем Марс... или да намерим вода някъде другаде. И е убеден, че не можем да намерим вода никъде другаде.

— Знаете, че можем, нали, комисарю?

— Знам, че *бихме могли*, синко. Това е страхотен риск.

— Ако намеря достатъчно доброволци, рискът си е наша работа.

— Как върви?

— Не е зле. Някои от момчетата са вече на моя страна. Уговорих Марио Риос например, а вие знаете, че той е от най-добрите.

— Точно там е проблемът — доброволците ще са най-добрите мъже, които имаме. Не ми се иска да го допусна.

— Ако се върнем, ще си струва.

— Ако! Това е голяма дума, синко.

— Опитваме се да направим и голямо нещо.

— Е, дадох дума, че ако не намеря подкрепа на Земята, ще се погрижа резервоарът на Фобос да ви осигури цялата вода, която ви трябва. Успех!

6.

Осемстотин хиляди километра над Сатурн Марио Риос се люлееше в нищото и сънят беше прекрасен. Той бавно излезе от него и известно време, сам в костюма си, броеше звездите и чертаеше линии между тях.

Отначало, докато седмиците отлитаха, беше същото като боклукчийството, освен разяждащото чувство, че всяка минута означава още хиляди километри отдалечаване от човечеството. Това влошаваше нещата.

Бяха се насочили високо, за да излязат от еклиптиката, докато минават през Астероидния пояс. Това бе изразходвало вода и навярно не беше необходимо. Макар че десетките хиляди светове изглеждат толкова нагъсто, колкото паразити в двуизмерна проекция върху фотографска плака, те въпреки това са разпръснати така нарядко в квадриллионите кубични километри, които компенсират конгломератната им орбита, че само някакво ужасно нелепо съвпадение би довело до сблъсък.

И все пак, те минаха през Пояса и някой изчисли шансовете за сблъсък с фрагмент материя, достатъчно голям, за да предизвика повреда. Цифрата беше толкова ниска, толкова невъзможно ниска, че навярно бе неизбежно на някого да не му дойде желанието за „космическо плуване“.

Дните бяха дълги и многобройни, космосът бе празен, а на пулта за управление беше достатъчен и един човек. Идеята беше естествена.

Първият, рискувал да излезе навън за петнайсетина минути, прояви извънредна смелост. После друг опита за половин час. Постепенно, преди астероидите да останат съвсем зад гърба им, всеки кораб редовно теглеше свободен от вахта член на екипажа, увиснал в космоса, завързан с кабел.

Беше съвсем лесно. Кабелът, от онези, които бяха предназначени за операциите в края на пътуването им, се закрепваше магнитно в двата края, единият за космическия костюм. После изпълзявате от

херметичната камера върху корпуса на кораба и прикрепват там другия край. Спирате за малко, прилепени за металната обвивка с електромагнитите в ботушите си. Сетне ги неутрализирате и правите съвсем леко усилие на мускулите. Бавно, винаги съвсем бавно, се издигате от корпуса — толкова по-бавно, колкото по-голяма е масата на кораба, която се придвижва на еквивалентно по-кратко разстояние надолу. Плуват невероятно, безтегловно в плътната, изпъстрена с петънца чернота. Когато корабът се е придвижил достатъчно надалеч от вас, облечената ви в ръкавица ръка, която продължава да се докосва до кабела, леко го стисва. Прекалено здраво и ще започнете да се движите назад към кораба, а той — към вас. Просто достатъчно здраво и триенето ще ви спре. Тъй като движението ви е било еквивалентно на това на кораба, той изглежда така неподвижен под вас, сякаш е нарисован на невъзможен фон, докато кабелът помежду ви виси на спирала, която няма причини да се опъва.

За очите ви това е половин кораб. Едната половина е осветена от слабото Слънце, което все пак е твърде ярко, за да го погледнете директно без силната закрила на поляризирания визьор на космическия костюм. Другата половина е черно върху черно — невидима.

Космосът ви е обгърнал и всичко е като насън. Костюмът ви е топъл, автоматично възстановява въздуха, имате храна и вода в специални контейнери, от които да можете да ги изсмучете с минимално движение на главата, положени са подходящи грижи за отделяните вещества. И най-вече, повече от всичко останало, владее ви възхитителната еуфория от безтегловността.

Никога през живота си не сте се чувствали така добре. Дните са престанали да бъдат толкова дълги, станали са недостатъчно дълги и твърде малко.

Бяха минали покрай орбитата на Юпитер в точка на около 30 градуса от тогавашното му положение. В продължение на месеци той беше най-яркият обект в небето, като се изключи блестящото бяло грахче, което представлява Слънцето. На най-ярката му светлина някои от боклукчиите настояваха, че виждат Юпитер като малка сфера, сплесната от едната страна, поради нощната сянка.

После, след период от още няколко месеца, той започна да избледнява, докато растеше друга светла точица и накрая стана по-ярка

от Юпитер. Това беше Сатурн, отначало като искряща точка, после като овално, блестящо петно.

(„Защо овално?“ — попита някой и след малко някой друг му отвърна: „Заради пръстените, разбира се“ и това беше очевидно.)

Всички плуваха в космоса по всяко възможно време до края и непрекъснато наблюдаваха Сатурн.

(„Ей, момче, връщай се вътре, по дяволите. Дежурен си.“ „Кой е дежурен? Имам още петнайсет минути до вахтата.“ „Часовникът ти изостава. Освен това вчера ти дадох два̀сет минути.“ „Ти не би дал две минути и на баба си.“ „Хайде, връщай се или излизам без да те чакам.“ „Добре, идвам. Боже мили, какъв шум заради някаква си въшлива минута.“ Но на практика нямаше нито едно сериозно скарване, не и в космоса. Усещането беше прекалено хубаво.)

Сатурн растеше, докато не започна да конкурира и накрая не надмина Слънцето. Пръстените, разположени под широк ъгъл спрямо траекторията им на подхождане, се носеха величествено около планетата, като само малка част бе затъмнена. После, докато се приближаваха, обхватът на пръстените стана още по-обширен, макар и все пак по-тесен, тъй като ъгълът на подхождане постоянно намаляваше.

По-големите луни се показаха в обкръжаващото планетата небе като ярки светулки.

Марио Риос се радваше, че се е събудил, за да може отново да гледа.

Нашарен с оранжево, Сатурн изпълваше половината небе, а нощната сянка го отрязваше мъгляво близо на четвърт от пътя отдясно. Двете кръгли малки петна на яркия фон бяха сенките на две от луните. Отляво и зад Риос (можеше да погледне през лявото си рамо и да го види, а докато го правеше, останалата част от тялото му се придвижи леко надясно, за да запази ъгловото движение) беше белият диамант на Слънцето.

Най-много от всичко обичаше да гледа пръстените. Отляво те излизаха иззад Сатурн — стегната, ярка тройна ивица оранжева светлина. Отдясно началото им бе скрито в нощната сянка, но се появяваха по-близо и по-широко. Колкото по-насам идваха, толкова повече се разширяваха, като отворената част на рог, ставаха по-неясни

и докато погледът ги проследяваше, сякаш изпълваха небето и се изгубваха.

От позицията на флотата на боклукчиите — точно от вътрешната страна на ръба на най-външния пръстен — пръстените се разпръскваха и приемаха истинската си идентичност на феноменален сбор от твърди фрагменти, а не на стегната, солидна ивица светлина, каквато изглеждаха.

Под Риос или по-точно на трийсетина километра по посоката, в която сочеха краката му, се виждаше един от фрагментите на пръстена. Приличаше на голямо петно с неправилна форма, което разваляше симетрията на космоса, с три четвърти яркост. Нощната сянка го разрязваше като с нож. По-нататък имаше други фрагменти, които блещукаха като звезден прах, по-неясни и по-нагъсто разположени, и докато погледът ги следваше надолу, те отново се превръщаха в пръстени.

Фрагментите бяха неподвижни, но това се дължеше само на факта, че корабите бяха влезли в орбита около Сатурн, еквивалентна на тази на външния ръб на пръстените.

Предишния ден, спомни си Риос, бе отишъл на най-близкия фрагмент и беше работил повече от другите, за да му придаде желаната форма. Утре щеше да отиде пак.

А днес — днес плуваше в космоса.

— Марио? — Гласът, който се разнесе от слушалките му, беше въпросителен.

Риос моментално се изпълни с досада. По дяволите, не беше в настроение за компания.

— Тук съм — отвърна той.

— Стори ми се, че забелязах кораба ти. Как си?

— Чудесно. Ти ли си, Тед?

— Да — отвърна Лонг.

— Да не би нещо да се е случило на фрагмента?

— Нищо. Навън съм и плувам.

— Ти ли?

— От време на време ме хваща и мен. Красиво е, нали?

— Прекрасно — съгласи се Риос.

— Знаеш ли, чел съм книги за Земята...

— Земянски книги, искаш да кажеш. — Риос се прозя и откри, че при тези обстоятелства му е трудно да използва израза с подходящо количество яд.

— ... и понякога чета описания на хора, които лежат на тревата — продължи Лонг. — Знаеш онова зелено нещо, дето прилича на тънки, дълги парченца хартия, което е навсякъде по земята там. Та гледат нагоре към синьото небе с плаващи в него облаци. Гледал ли си някога такива филми?

— Естествено. Не ме привлича. Изглежда студено.

— Предполагам, обаче, че не е. Най-после, Земята е доста близо до Слънцето и казват, че атмосферата им е достатъчно гъста, за да поддържа топлината. Трябва да призная, че лично на мен би ми било неприятно да остана под открито небе само по дрехи. И все пак си представям, че на тях им харесва.

— Земяните са смахнати! Приказват за дърветата, за големите кафяви дънери и за ветрове, въздушни движения, нали знаеш?

— Имаш предвид чертежи. Могат да си задържат и това. Няма значение. Въпросът е, че го описват красиво, почти със страст. Много пъти съм се чудил. „Как изглежда в действителност? Ще го почувствам ли някога или това е нещо, което само един земянин може да изпита?“ Толкова често съм усещал, че ми липсва нещо жизненоважно. Вече знам какво трябва да е. Това е. Пълен покой наред изпълнена с красота вселена.

— На тях няма да им хареса — рече Риос. — На земяните, искам да кажа. Толкова са свикнали със собствения си въшлив малък свят, че не биха оценили какво е да плуваш и да гледаш надолу към Сатурн. — Той леко тласна тялото си и започна да се люлее напред-назад около центъра на масата си, бавно и успокоително.

— Да, и аз мисля така — съгласи се Лонг. — Те са роби на планетата си. Дори да дойдат на Марс, едва децата им ще бъдат свободни. Някой ден ще има звездни кораби — огромни, просторни кораби, които ще могат да носят хиляди хора и да поддържат личното им равновесие в продължение на десетилетия, а може би и на векове. Човечеството ще се пръсне из цялата галактика. Но хората ще трябва да прекарват живота си на борда, докато не бъдат създадени нови методи за междузвездно пътуване, тъй че именно марсианците, а не

привързаните към планетата си земяни, ще колонизират вселената. Неизбежно е. Така трябва да бъде. Това е пътят на марсианците.

Но Риос не отговори. Отново беше заспал, като се люлееше и поклащаше леко на осемстотин хиляди километра над Сатурн.

7.

Работата на фрагмента от пръстена беше обратната страна на медала. Безтегловността, покоят и уединението на космическото плуване отстъпваха място на нещо, което не беше нито покой, нито уединение. Даже безтегловността, която продължаваше, при новите условия се превърна по-скоро в чистилице, отколкото в рай.

Опитайте да манипулирате с обикновен, непреносим топлоизлъчвател. Той може да бъде вдигнат, въпреки факта, че има височина и широчина сто и осемдесет сантиметра и е от почти плътен метал, тъй като тежи само няколко грама. Но инерцията му е точно толкова, колкото винаги е била, което означава, че ако не се придвижва към мястото му много бавно, той просто ще продължи да се движи, като увлича и вас. Тогава ще трябва да включите псевдогравитационното поле на костюма си и да се спуснете с шум.

Кералски беше включил полето малко прекалено високо и се спусна малко прекалено грубо, а излъчвателят се носеше с него под опасен ъгъл. Смазаният му глезен беше първият нещастен случай в експедицията.

Риос проклинаше на воля и почти непрекъснато. Той продължаваше да копнее да прокара опакото на дланта си по челото си, за да избърше насъбралата се пот. Няколкото пъти, когато се поддаде на този порив, металът посрещна силикона с дрънчене, което отека силно в шлема му, но остана безполезно. Изсушителите в костюма изсмукваха максимално и, разбира се, възстановяваха водата и връщаха йонообменната течност, която съдържаше точно определено количество соли, в съответния резервоар.

— По дяволите, Дик, изчакай, докато не ти кажа, чуваш ли? — извика Риос.

И в ушите му гръмна гласът на Суенсън:

— Е, колко време трябва да седя тук?

— Докато не ти кажа — отвърна Риос.

Той усили псевдограва и вдигна малко излъчвателя. После освободи псевдограва, като направи така, че излъчвателят да остане на място няколко минути, даже ако съвсем го пуснеше. Отблъсна кабела от пътя си (той бе протегнат отвъд близкия „хоризонт“ до източник на енергия, който не се виждаше) и докосна копчето за включване.

Материалът, от който се състоеше фрагмента, кипеше и изчезваше при докосването на пламъка. Част от отвора на огромната кухня, която Риос беше издълбал в него, се стопи и грубото му очертание изчезна.

— Опитай сега — викна Риос.

Суенсън беше в кораба, който кръжеше наблизко над главата на Риос.

— Чисто ли е всичко? — извика Суенсън.

— Казах ти да даваш напред.

От една от предните дюзи на кораба излезе слаба струя пара. Корабът се насочи надолу към фрагмента. Нова струя коригира изместването на курса встрани. Той се спусна право надолу.

Трета струя отзад намали скоростта.

Риос напрегнато наблюдаваше.

— Продължавай да го приближаваш. Ще успееш. Ще успееш.

Задната част на кораба влезе в дупката, като почти я изпълни. Долната стена се приближаваше все повече и повече до отвора. Когато движението на кораба спря, се разнесе скърцаща вибрация.

Беше ред на Суенсън да проклина.

— Не става — каза той.

Риос ядно запрати излъчвателя към земята и продължи да се носи из космоса. Излъчвателят разпръсна белия, кристален прах, който покриваше всичко наоколо, а когато Риос се спусна с псевдограва, направи същото.

— Влезе под наклон, гаден земянин такъв рече той.

— Спуснах се хоризонтално, мръсен фермер такъв.

Сочещите назад странични двигатели на кораба изстреляха пара много по-силно отпреди и Риос отскочи, за да се дръпне встрани.

Корабът изхвърча от дупката и отлетя на осемстотин метра в космоса, преди предните двигатели да успеят да го спрат.

— Ще изхабим много гориво, ако отново направим това. Насочи го точно, а?

— Ще го насоча точно. Не се притеснявай. Ти само влез точно.

Риос подскочи нагоре и отлетя на триста метра, за да получи цялостен изглед на кухнята. Издрасканите белези от кораба бяха достатъчно ясни. Концентрираха се в една точка към средата на дупката. Трябваше да я оправи.

Тя започна да се топи навън под пламъка на излъчвателя.

Половин час по-късно корабът се сгуши в кухнята си и Суенсън, облечен в космическия си костюм, дойде да се присъедини към Риос.

— Ако искаш да влезеш вътре и да съблечеш костюма си, ще се погрижа за заледяването — каза Суенсън.

— Всичко е наред — отвърна Риос. — Просто ще поседя тук и ще погледам Сатурн.

Той седна на отвора на дупката. Между стената и кораба имаше почти два метра разстояние. На някои места по кръга разстоянието беше по-малко от метър, а другаде — дори едва няколко сантиметра. При работа на ръка не може да се очаква по-добро пасване. Окончателното наместване щеше да се постигне с леко изпускане на пара, която да замръзне в празното пространство между отвора и кораба.

Сатурн видимо се движеше по небето и огромната му маса изчезваше под хоризонта.

— Още колко кораба остава да бъдат прибрани? — попита Риос.

— Когато чух за последно, бяха единайсет — рече Суенсън. — Ние вече сме вътре, значи остават само десет. Седем от прибраните са замразени. Два-три са разглобени.

— Оправихме се чудесно сами.

— Има още много работа. Не забравяй основните двигатели в другия край. Също кабелите и енергопроводниците. Понякога се чудя дали ще успеем. По пътя това не ме безпокоеше много, но точно сега седях на пулта за управление и си казвах: „Няма да успеем. Ще си останем тук, ще гладуваме и ще умрем, а над нас няма да има нищо друго, освен Сатурн.“ Това ме кара да се чувствам...

Той не обясни как го кара да се чувства. Просто седеше там.

— Мислиш прекалено много — заяви Риос.

— При теб е друго — каза Суенсън. — Непрекъснато си мисля за Пийт... и за Дора.

— Защо? Тя каза, че можеш да дойдеш, нали? Комисарят и изнесе оная лекция по патриотизъм и за това как ще станеш герой, как ще си уредиш живота, щом се върнеш. И тя каза, че можеш да дойдеш. Не си се измъкнал като Адамс.

— Адамс е друго. Трябвало е да застрелят оная негова съпруга още, когато се е родила. Някои жени могат да превърнат живота на мъжа в ад, нали? Тя не искаше той да идва — но сигурно би предпочела да не се върне, ако може да получи колониалната му заплата.

— Какво те тормози тогава? Дора иска да се върнеш, нали?

Суенсън въздъхна.

— Никога не съм се отнасял с нея както трябва.

— Струва ми се, че ѝ прехвърли заплата си. Аз не бих го направил за никоя жена. Пари срещу получена стока и нито цент повече.

— Не е въпросът в парите. Мислих много тук, в космоса. Жената иска компания. Детето има нужда от баща си. Какво правя аз тук, в космоса?

— Пригответяш се да се върнеш у дома.

— О, ти не разбираш.

8.

Тед Лонг скиташе по назъбената повърхност на фрагмента с толкова вледенено сърце, колкото земята, по която ходеше. Там, на Марс, всичко му се беше струвало свършено логично, но това бе Марс. Беше го разработил внимателно в ума си в свършено разумни стъпки. Още си спомняше как точно стана.

Придвижването на един тон от кораба не означаваше изразходване на един тон вода. Масата не беше равна на масата, а масата, умножена по скоростта, бе равна на масата, умножена по скоростта. С други думи, нямаше значение дали изхвърляш един тон вода за един километър и шестстотин метра на секунда или четирийсет и пет килограма вода за трийсет и два километра на секунда. Получаваше се една и съща скорост на кораба.

Това означаваше, че дюзите на двигателя трябва да бъдат потесни, а парата — по-гореща. Но тогава се появяваха пречки. Колкото по-тясна бе дюзата, толкова повече енергия се губеше в триене и турбулентност. Колкото по-гореща бе парата, толкова по-огнеупорна трябваше да е дюзата и толкова по-малка бе трайността ѝ. Границата в тази насока беше достигната бързо.

После, тъй като дадено тегло на водата можеше да придвижи значително повече от собственото си тегло при условията на стесняване на дюзите, то трябваше да е голямо. Колкото по-големи бяха водните резервоари, толкова по-голям беше действителният размер на кораба, даже в пропорция. Затова започнаха да правят лайнерите по-тежки и по-големи. Но пък колкото по-голям беше корпусът, толкова по-тежки бяха свързките, толкова по-трудно се правеха спойките и толкова по-строги бяха инженерните изисквания. За момента границата в тази насока също беше достигната.

И после Лонг трябваше да напипа това, което му се струваше основният проблем — изконната твърда концепция, че горивото трябва да бъде поставено в кораба — металът трябваше да бъде изграден така, че да обгражда милиони тонове вода.

Защо? Не беше задължително водата да е вода. Можеше да е лед, а на леда можеше да се придава форма. В него можеха да се стопят дупки. Корпусите и двигателите можеха да се наместват в тях. Кабелите можеха да свържат здраво корпусите и двигателите под въздействието на силата на магнитни полета.

Лонг усети, че земята, по която вървеше, трепери. Беше в предната част на фрагмента. Дванайсет кораба влизаха и излизаха от леглата, издълбани в него и фрагментът се тресеше от непрекъснатото въздействие.

Ледът не беше необходимо да се добива. Той съществуваше в пръстените на Сатурн на подходящи парчета. Точно това всъщност бяха пръстените — парчета почти чист лед, които се въртяха около Сатурн. Така твърдеше спектроскопията, така и се бе оказало. В момента Лонг стоеше на едно такова парче с дължина над три километра и с дебелина около километър. Представляваше почти половин милиард тона вода, събрани в едно парче и той стоеше отгоре му.

Но сега се изправяше лице в лице с реалностите на живота. Никога не беше казал на хората точно колко бързо очаква да превърне фрагмента в кораб, но в сърцето си той си бе въобразявал, че ще е за два дни. Вече беше изминала седмица и Лонг не смееше да изчисли оставащото време. Дори беше загубил увереността си, че задачата изобщо е изпълнима. Щяха ли да са в състояние да управляват двигателите достатъчно деликатно през проходите, прокарани през три километра лед, за да излязат от теглещата ги гравитация на Сатурн?

Водата за пиене бе недостатъчна, макар че винаги можеха да си дестилират още от леда. Все пак и хранителните припаси не бяха в по-добро състояние.

Той спря и погледна нагоре в небето с напрегнати очи. *Ставаше ли обектът по-голям?* Би трябвало да измери разстоянието до него. Всъщност, не смееше да прибавя и тази неприятност към останалите. Мисълта му се плъзна обратно към по-неотложни проблеми.

Духът поне беше висок. Хората изглежда се радваха, че са стигнали до Сатурн. Бяха първите човешки същества, проникнали толкова надалеч, първите, минали край астероидите, първите, видели

Юпитер като светецo камъче с голи очи, първите, видели Сатурн — така.

Не мислеше, че петдесетима практични, закалени, събиращи резервоари боклукчии биха отделили време, за да се отдадат на подобни емоции. Но го правеха. И се гордееха.

Двама мъже и един полузаровен кораб се плъзгаха към движещия се хоризонт, докато Лонг вървеше.

— Хей, вие, там! — енергично извика той.

— Ти ли си, Тед? — попита Риос.

— Можеш да се обзаложиш. Дик ли е този с теб?

— Естествено. Хайде, поседни. Точно се приготвихме за заледяването и си търсехме извинение, за да се забавим.

— Аз — не — бързо каза Суенсън. — Кога тръгваме, Тед?

— Веднага, щом свършим. Това не е отговор, нали?

— Предполагам, че няма какъвто и да било друг отчаяно поклати глава Суенсън.

Лонг вдигна очи и се втренчи в неправилното ярко петно в небето.

Риос проследи погледа му.

— Какво има?

За миг, Лонг не отговори. Небето иначе беше черно, а фрагментите от пръстена приличаха на фона му на оранжев прах. Сатурн беше на повече от три четвърти под хоризонта и пръстените се движеха с него. На осемстотин метра един кораб изхвъркна през ледения отвор на планетоида в небето, освети се в оранжево от Сатурн и отново се спусна надолу.

Земята леко потрепери.

— Нещо относно „Сянката“ ли те безпокои? — попита Риос.

Така го наричаха. Беше най-близкият фрагмент от пръстените, твърде близък, като се имаше предвид, че се намираха на външния ръб на пръстените, където парчетата бяха разпръснати сравнително нарядко помежду си. Навярно беше на около три километра — назъбена планина с ясно видима форма.

— Как ти изглежда? — попита Лонг.

Риос сви рамене.

— Добре, предполагам. Не виждам нищо нередно.

— Не ти ли се струва, че нараства?

— Защо трябва да го прави?

— Е, не ти ли се струва? — настоя Лонг.

Риос и Суенсън замислено се втренчиха в него.

— Наистина изглежда по-голям — призна Суенсън.

— Ти просто ни втъпяваш тази представа — възрази Риос. — Ако беше по-голям, щеше да дойде по-близо.

— А не е ли възможно?

— Тези неща имат стабилна орбита.

— Така беше, когато пристигнахме тук — каза Лонг. — Хей, усетихте ли това?

Земята отново потрепери.

— Пробиваме това чудо вече от седмица — продължи Лонг. — Първо, двайсет и пет кораба се приземиха, което промени инерцията му. Не много, разбира се. После, стопихме части от него и корабите ни излизаха само в единия му край. За една седмица може да сме променили орбитата му съвсем малко. Възможно е двата фрагмента, този и „Сянката“, да се приближават един към друг.

— Има достатъчно място, за да ни пропусне — замислено гледаше фрагмента Риос. — Освен това, даже ако не можем да кажем със сигурност дали става по-голям, колко бързо може да се движи? В сравнение с нас, имам предвид.

— Не е необходимо да се движи бързо. Инерцията му е колкото нашата, така че колкото и леко да ни удари, ще ни измести напълно от орбитата ни, може би към където не искаме да отидем. Всъщност, ледът има много малка якост на скъсване, тъй че и двата планетоида могат да се разбият на малки парченца.

Суенсън се изправи на крака.

— По дяволите, ако мога да кажа как се движи един резервоар на разстояние от хиляда километра, мога да кажа също и какво прави една планина на трийсет и два километра. — Той се обърна към кораба.

Лонг не го спря.

— Нервен е — рече Риос.

Съседният планетоид се издигна в зенита си, мина над главите им и започна да се спуска. Двайсет минути по-късно хоризонтът срещу онази част, зад която беше изчезнал Сатурн, избухна в оранжеви пламъци, докато той започваше отново да се издига.

— Ей, Дик, да не заспа там? — извика в радиостанцията си Риос.

— Проверявам — долетя приглушеният отговор.

— Движи ли се? — попита Лонг.

— Да.

— Към нас ли?

Последва пауза. Гласът на Суенсън звучеше раздражено.

— Съвсем скоро, Тед. Пресичането на орбитите ще стане след три дни.

— Ти си луд! — извика Риос.

— Проверих четири пъти — каза Суенсън.

„Какво ще правим сега?“ — безучастно си помисли Лонг.

9.

Някои от мъжете имаха проблеми с кабелите. Трябваше да бъдат поставени прецизно — геометрията им трябваше да бъде почти съвършена, за да може магнитното поле да постигне максимална сила. В космоса или дори във въздуха това нямаше да има значение. Кабелите щяха да се подредят автоматично, щом потечеше токът.

Тук беше друго. В повърхността на планетоида трябваше да се издълбае легло, в което да бъде поставен кабелът. Ако беше изкривен с няколко минути от дъгата в изчислената посока, целият планетоид щеше да бъде подложен на усукващ момент и в резултат щеше да бъде загубена енергия, която не можеше да се спести. После щеше да се наложи да правят нови легла, да местят кабелите и да ги замразяват в новото положение.

Хората се бяхтеха уморено.

И тогава до тях достигна командата:

— Всички ръце на двигателите!

Не можеше да се каже, че боклукчиите са от тези, които се подчиняват безпрекословно на дисциплината. Те бяха мърмореща, ръмжаща и роптаеща група, която започна да разглобява двигателите на корабите, останали досега непокътнати, да ги пренася в опасната част на планетоида, да ги заравя там в съответното положение и да прокарва проводниците по повърхността.

Изминаха почти двацет и четири часа преди някой да погледне към небето и да каже: „По дяволите!“, а сетне и нещо по-нецензурно.

Съседът му вдигна поглед и възкликна:

— Мътните ме взели!

Щом те забелязаха, видяха го всички. Това стана най-удивителният факт във Вселената.

— Вижте „Сянката“!

Тя се простираше в небето като инфектирана рана. Мъжете я поглеждаха, откриваха, че е удвоила размера си и се чудеха защо не са го забелязали по-рано.

Работата напълно спря. Хората се скупчиха покрай Тед Лонг.

— Не можем да тръгнем — заяви той. — Нямаме гориво да се върнем до Марс, а нямаме и съоръжения да уловим друг планетоид. Така че трябва да останем. Сега „Сянката“ пълзи към нас, защото нашето взривяване я е изкарало от орбита. Трябва да променим това, като продължим да взривяваме. Тъй като повече не можем да взривяваме предния край, без да изложим на опасност кораба, който строим, дайте да опитаем другия край.

Те се върнаха към работата по двигателите с бясна енергия, която получаваше нов тласък на всеки половин час, щом „Сянката“ се издигнеше отново над хоризонта, по-голяма и по-заплашителна отпреди.

Лонг не беше уверен, че ще стане. Дори двигателите да реагираха на далечния пулт за управление и притокът на вода — който зависеше от отворения директно в леденото тяло на планетоида резервоар, с вградени топлоизлъчватели, които изхвърляха изтласкваща течност директно в двигателните клетки — да беше адекватен, все пак не беше сигурно, че тялото на планетоида без обвивката на магнитните кабели ще остане цяло под невероятно разрушителните удари.

— Готови! — чу се сигналът в слушалката на Лонг.

— Готови! — извика Лонг и отпусна контакта. Вибрацията около него се усилваше. Звездното поле на видеоекрана трепереше.

Отзад се виждаше далечна блестяща пяна от бързо движещи се ледени кристали.

— Изпарява се! — извика някой.

Продължаваше да се изпарява. Лонг не смееше да спре. В продължение на шест часа „Сянката“ се изпаряваше, съскаше, клопочеше и димеше в космоса — тялото на планетоида се превръщаше в пара и изчезваше.

„Сянката“ се приближаваше, а хората не правеха нищо друго, освен да гледат планината в небето, която превъзхождаше самия Сатурн по зрелищност. Всяка нейна вдлъбнатина и долина представляваше ясен белег на лицето ѝ. Но когато мина през орбитата на планетоида, тя пресече на цял километър зад тогавашното му положение.

Парният реактивен двигател угасна.

Лонг се наведе на мястото си и скри очи. Не беше ял от два дни. И сега, обаче, не можеше да яде. Никой друг планетоид не беше достатъчно близо до тях, за да им попречи, дори ако започнеше да се приближава в същия момент.

Обратно на повърхността на планетоида, Суенсън каза:

— През цялото време, докато гледах как се спуска онази проклета скала, непрекъснато си казвах: „Това не може да се случи. Не можем да позволим да се случи.“

— По дяволите — рече Риос, — всички бяхме нервни. Видя ли Джим Дейвис? Беше позеленял. Самият аз бях малко нервен.

— Не е в това проблемът. Знаеш, че това не беше просто... умирање. Мислех си — знам, че е смешно, но какво да направя? — мислех си, че Дора ме предупреждаваше, че ще се убия и че никога нямаше да допусне да чуя последната част на историята. Не е ли чудесно отношение в подобен момент?

— Слушай — каза Риос, — искаше да се ожениш и се ожени. Защо идваш при мен с проблемите си?

10.

Споена в едно тяло, флотилията се завръщаше по дългия си курс от Сатурн за Марс. Всеки ден тя изминаваше такова разстояние в космоса, каквото ѝ бе струвало девет дни в обратната посока.

Тед Лонг беше вдигнал целия екипаж по спешност, петте кораба бяха закрепени в планетоида, от пръстените на Сатурн и не можеха да се движат или маневрират самостоятелно, така че координирането на енергийния им източник се беше превърнало в щекотлив проблем. Вибрациите, които започнаха на първия ден от пътуването, едва не накараха косите им да окапят.

Това поне се оправи от само себе си, когато скоростта се увеличи поради силния тласък отзад. Надхвърлиха сто и шейсет хиляди километра в час късно на втория ден и непрекъснато ускоряваха към милион километра, че и нагоре.

Корабът на Лонг, който играеше ролята на връх на замразената флота, единствен имаше изглед към петте посоки на космоса. При настоящите условия тази позиция не беше приятна. Лонг откри, че наблюдава напрегнато и си представя как звездите по някакъв начин бавно започват да се плъзгат назад, да профучават покрай тях под въздействието на огромната скорост на многосъставния кораб.

Не беше така, разбира се. Те оставаха приковани към черния фон и от разстоянието си с търпелива неподвижност не обръщаха внимание на всяка скорост, която можеше да постигне обикновеният човек.

След първите няколко дни хората започнаха болезнено да се оплакват. Не само, че бяха лишени от космическото плуване. Бяха обременени от много повече от обичайното псевдогравитационно поле на корабите, от ефектите на жестокото ускорение, при което живееха Самият Лонг беше изтощен до смърт от безжалостното налягане върху хидравличните възглавници.

Започнаха да изключват двигателите за по един час на всеки четири и Лонг се измъчваше.

Беше изминала повече от година, откакто за последен път бе видял в илюминатора Марс да се отдалечава от този кораб, който тогава беше самостоятелна единица. Какво ли се бе случило оттогава? Дали все още колонията беше там?

Изпаднал в нещо подобно на растяща паника, Лонг ежедневно пращаше радиоимпулси към Марс с обединената енергия на двайсет и петте кораба. Отговор нямаше. Той и не очакваше. В момента Марс и Сатурн бяха от противоположни страни на Слънцето и докато не се издигнеше достатъчно високо над еклиптиката, за да остави Слънцето много под линията, свързваща го с Марс, слънчевите смущения щяха да попречат на преминаването на всякакви сигнали.

Високо над външния ръб на Астероидния пояс достигнаха максимална скорост. С къси струи енергия първо от единия страничен двигател, а после от другия, огромният кораб се обърна. Съставният двигател отзад започна отново могъщия си рев, но сега резултатът беше намаляване на скоростта.

Минаха на сто и шейсет милиона километра над Слънцето и завиха надолу, за да пресекат орбитата на Марс.

На една седмица път от Марс за пръв път се чуха ответни сигнали — фрагментарни, откъслечни и неразбираеми, но идваха от Марс. Земята и Венера бяха под достатъчно различни ъгли, за да няма съмнение в това.

Лонг се отпусна. Във всеки случай, на Марс все още имаше хора.

На два дни път от Марс сигналът беше силен и чист и Санков се намираше на другия край на връзката.

— Здравей, синко — каза той. — Тук е три часът сутринта. Изглежда хората не мислят за стареца. Изкараха ме направо от леглото.

— Съжалявам, сър.

— Няма защо. Изпълнявах заповеди. Страхувам се да питам, синко. Някой да е ранен? Може би мъртъв?

— Няма мъртви, сър. Нито един.

— А... а водата? Остана ли ви?

Лонг се насили да звучи равнодушно.

— Достатъчно.

— В такъв случай, връщайте се у дома колкото можете по-бързо. Без да рискувате, разбира се.

— Значи има проблеми.

— Уцели точно в целта. Кога ще кацнете?

— След два дни. Можете ли да издържите толкова дълго?

— Ще издържа.

Четирийсет часа по-късно Марс беше нараснал до ръждивооранжева топка, която изпълваше илюминаторите. Бяха в заключителната спирала на приземяването.

— Бавно — каза си Лонг, — бавно. — При тези условия, дори рядката атмосфера на Марс можеше да предизвика ужасни повреди, ако минеха прекалено бързо през нея.

Тъй като влязоха много над еклиптиката, спиралата им се движеше от север на юг. Една полярна шапка се бялна под тях, после зърнаха много по-малката на лятното полукълбо, отново голямата, сетне пак малката, на все по-големи интервали. Планетата се приближаваше и започваха да се разпознават белезите на повърхността.

— Готови за кацане! — извика Лонг.

11.

Санков правеше всичко възможно да изглежда спокоен, но му беше трудно, като се имаше предвид, че момчетата бяха съобщили за връщането си съвсем неотдавна. Но се получи достатъчно добре.

Допреди няколко дни нямаше сигурна информация, че са оцелели. Изглеждаше почти невероятно — почти неизбежно — да представляват само замръзнали трупове някъде в необятното пространство между Марс и Сатурн, нови планетоиди, които някога са били живи.

Комитетът се бе пазарил с него в продължение на седмици, преди да пристигне новината. Бяха настоявали да подпише документите заради благоприличието. Щеше да прилича на договор, доброволен и постигнат взаимно. Но Санков отлично знаеше, че при абсолютно упорство от негова страна щяха да действат едностранно и приличието щеше да отиде по дяволите. Вече изглеждаше съвсем сигурно, че Хайлдър ще бъде избран, и те щяха да се възползват от надигането на реакция на съчувствие към Марс.

Затова протакеше преговорите, като винаги размахваше пред комитета възможността за капитулация.

Тогавя получи съобщение от Лонг и бързо сключи сделката.

Документите бяха поставени пред него и той направи последно заявление за присъстващите репортери.

— Целият внос на вода от Земята е дващсет милиона тона годишно — каза той. — Той намалява с разработването на нашата собствена вододобивна система. Ако подпиша този документ, с който да се съглася на ембарго, промишлеността ни ще бъде парализирана и всички възможности за развитие ще бъдат ликвидирани. Струва ми се, че Земята не може да иска това, нали?

Погледите им се срещнаха с неговия и той видя в тях само твърд блясък. Представител Дигби вече беше сменен и всички единодушно бяха срещу него.

— Казвал сте всичко това и по-рано — нетърпеливо изтъкна председателят на комитета.

— Зная, но точно сега се подготвям да подпиша и искам да си го изясня. Решена ли е Земята да ни унищожи?

— Не, разбира се. Земята е заинтересована да запази невъзстановимите си запаси вода, нищо повече.

— На Земята имате един и половина квинтилиона тона вода.

— Не можем да разхищаваме водата — заяви председателят на комитета.

И Санков подписа.

Това беше заключителната бележка, която искаше. Земята имаше един и половина квинтилиона тона вода и не можеше да я разхищава.

Сега, ден и половина по-късно, комитетът и репортерите чакаха в купола на космическия порт. През дебелите, извити прозорци виждаха голата и пуста земя.

— Още колко трябва да чакаме? — раздразнено попита председателят на комитета.

— Някои от момчетата ни бяха навън в космоса, отвъд астероидите — отвърна Санков.

Председателят на комитета извади чифт очила и ги почисти със снежнобяла кърпичка.

— И сега се връщат?

— Да.

Председателят сви рамене и вдигна вежди по посока на репортерите.

В по-малката съседна зала група жени и деца се бяха до прозореца. Санков отстъпи малко, за да им хвърли един поглед. Хиляди пъти предпочиташе да е част от тяхното вълнение и напрежение. И той като тях беше чакал вече повече от година. И той като тях беше мислил, отново и отново, че мъжете сигурно са загинали.

— Виждате ли това? — посочи Санков.

— Ей! — извика един репортер. — Това е кораб!

От съседната зала долетяха объркани викове.

Не беше толкова кораб, колкото ярко петно, засенчено от носещ се в небето бял облак. Облакът ставаше по-голям и започна да придобива форма. На фона на небето представляваше двойна линия,

като горните и долните ѝ краища се издуваха. Когато наближи още повече, яркото петно в горния край прие грубо цилиндрични очертания.

Беше неравен и грапав, но там, където го осветяваше Слънцето, се отразяваха искрящи светлинки.

Цилиндърът се спусна към земята със замислената бавнота, характерна за космическите съдове. Той повися неподвижно на бълващите реактивни двигатели и кацна върху отскачащите тонове материя, както умореният човек се отпуска на удобния си стол.

И тогава в целия купол настана тишина. Жените и децата в едната зала, политиците и репортерите в другата стояха вцепенени, с недоверчиво проточени нагоре шии.

Фланците за приземяване на цилиндъра, които се простираха далеч под двата задни двигателя, докоснаха земята и потънаха в каменистото блато. А после корабът остана неподвижен и двигателите замлъкнаха.

Но мълчанието в купола продължаваше. То продължи дълго.

Мъжете се спускаха по страните на огромния кораб, изминаваха трикилометровото разстояние до земята и скачаха долу с шипове на обувките си и брадви в ръцете си. Приличаха на комари на фона на заслепяващата повърхност.

— Какво е това? — изграчи един от репортерите.

— Това — спокойно отвърна Санков, — случайно е парче материя, която прекарва времето си във въртене около Сатурн, като част от пръстените му. Нашите момчета са го съоръжили с корпус и двигатели и са го пренесли вкъщи. Просто се оказа, че фрагментите в пръстените на Сатурн са направени от лед.

Той говореше в продължаващата мъртвешка тишина.

— Онова нещо, което прилича на космически кораб, е просто планина от твърда вода. Ако стоеше така на Земята, щеше да се стопи на локва, а може би щеше да се разчупи от собствената си тежест. Марс е по-студен и гравитацията му е по-слаба, затова няма подобна опасност.

Разбира се, когато наистина организираме всичко, можем да построим водни станции на луните на Сатурн и Юпитер, и на астероидите. Можем да отчупваме парчета от пръстените на Сатурн, да

ги взимаме и да ги пращаме в различните станции. Нашите боклукчии са добри в такъв род работа.

Ще разполагаме с цялата вода, от която имаме нужда. Само онова парче, което виждате, е малко над един кубичен километър — или горе-долу това, което ни праща Земята за двеста години. Момчетата са използвали част от него, докато са се връщали от Сатурн. Казаха ми, че са взели разстоянието за пет седмици и са изразходвали около сто милиона тона. Но, за Бога, това не е направило даже малка дупчица в цялата тази планина. Схващате ли всичко това, момчета?

Той се обърна към репортерите. Нямахше съмнение, че са го схванали.

— Тогава ето ви още — продължи той. — Земята се тревожи за водния си резерв. Тя има само един и половина квинтилиона тона. Не може да ни отпусне и един тон. Запишете си, че ние, на Марс, се тревожим за Земята и не искаме на земните хора да им се случи каквото и да било. Запишете си, че ще продаваме вода на Земята. Запишете си, че ще им отпуснем милион тона срещу разумна цена. Запишете си, че след десет години ще можем да им продаваме кубични километри. Запишете си, че Земята може да престане да се тревожи, защото Марс може да ѝ продава цялата вода, от която се нуждае и която иска.

Председателят на комитета не чуваше. Той усещаше как бъдещето нахълтва. Смътно виждаше как се хилеха репортерите, докато бясно записваха.

Хилеха се.

Чуваше как хиленето се превръща в смях над Земята, когато Марс така елегантно си размени ролите с привържениците на кампанията срещу разхитителите. Чуваше как смехът започва да гърми от всички континенти, когато се разпространеше новината за фиаското. А виждаше и пропастта, дълбока и черна като космоса, в която щяха завинаги да пропаднат политическите надежди на Джон Хайлдър и на всички останали на Земята противници на космическите полети — включително и собствените му, разбира се.

В съседната зала Дора Суенсън изпищя от радост, а Питър, пораснал с пет сантиметра, подскачаше и викаше:

— Татко! Татко!

Ричард Суенсън току-що беше скочил от ръба на фланеца и лицето му се виждаше ясно през чистия силикон на скафандъра. Той закрачи към купола.

— Виждал ли си някога толкова щастлив мъж? — попита Тед Лонг. — Може би има нещо в тази работа с женитбата.

— А, просто си бил прекалено дълго в космоса — отвърна Риос.

МЛАДОСТ

1.

По прозореца хвърлиха камъчета и момчето се размърда в съня си. Още един път и то се събуди.

Седна вцепенено в леглото. Минаха секунди, докато си обясни странната обстановка. Не беше в собствения си дом, разбира се. Беше в провинцията. Бе по-студено, отколкото би трябвало и на прозореца имаше зеленина.

— Слим!

Повикът беше дрезгав, припрян шепот и момчето скочи към отворения прозорец.

Слим^[1] не беше истинското му име, но на новия му приятел, с когото се бе запознал предишния ден, му трябваше само да хвърли един поглед на мършавата му фигура, за да каже:

— Ти си Слим. — И добави: — Аз съм Ред^[2].

Ред не беше и неговото истинско име, но очевидно бе подходящо. Моментално се сприятелиха с бързата, безапелационна дружба на младежите, които още не са съвсем навлезли в юношеството и първите белези на порастването не са започнали да оформят външния им вид.

— Здравсти, Ред! — извика Слим и бодро му махна, като още премигваше, за да прогони съня от себе си.

Ред продължаваше да шепне прегракнало:

— Тихо! Искаш да събудиш някого ли?

Внезапно Слим забеляза, че слънцето едва се е показало над ниските хълмове на изток, че сенките са дълги и меки и че тревата е влажна.

— Какво има? — по-тихо попита той.

Ред само му махна да излезе.

Слим бързо се облече и с радост ограничи сутрешното си миене до моментно напръскване с малко хладка вода. Остави въздуха да изсуши непокритите части на тялото му, докато изтичваше навън, а голата му кожа се навлажни от росната трева.

— Трябва да пазиш тишина — каза Ред. — Ако мама или татко се събудят, или даже твоят татко, или който и да е от работниците, ще има: „Хайде вътре или ще умреш от студ, като скитаеш бос из росата.“

Той точно имитира гласа и тона, а Слим се засмя и си помисли, че никога не е имало толкова забавен човек като Ред.

— Всеки ден ли излизаш така, Ред? — попита той. — Наистина рано? Сякаш целият свят е само твой, нали Ред? Наоколо няма никой друг и така нататък! — Почувства се горд, че е бил допуснат в този частен свят.

Ред го зяпна отстрани.

— Буден съм от часове — нехайно заяви той. — Не чу ли снощи?

— Какво да чуя?

— Гърма.

— Буря ли е имало? — уплаши се Слим. Никога не спеше по време на гръмотевици.

— Мисля, че не. Но гръм имаше. Чух го и после отидох на прозореца. Валеше. Всичко беше в звезди и небето точно започваше да посивява. Нали знаеш каква имам предвид?

Слим никога не беше виждал подобно нещо, но кимна.

— Тъй че просто реших да изляза — завърши Ред.

Вървяха по тревистата страна на бетонния път, който разцепваше гледката точно по средата дотам, където изчезваше сред хълмовете. Беше толкова стар, че бащата на Ред не можеше да каже кога е направен. По него нямаше нито пукнатина, нито неравности.

— Можеш ли да пазиш тайна? — попита Ред.

— Разбира се, Ред. Каква тайна?

— Просто тайна. Може би ще ти кажа, а може би не. Още не знам. — Ред откъсна дълго, гъвкаво стебло от папратта, която подминаха, методично откъсна листчетата и започна да размахва останалото като камшик. За миг беше яхнал див кон, който цвилеше и биеше с копита под железния му контрол. После се умори, хвърли настрана камшика и прибра коня в някой ъгъл на въображението си за бъдеща употреба.

— Насам ще идва цирк — рече той.

— Това не е тайна — възрази Слим. — Знаех го. Татко ми каза още преди да дойдем тук...

— Не това е тайната. Хубава тайна! Виждал ли си някога цирк?

— А, разбира се. Можеш да се обзаложиш.

— Харесва ли ти?

— Да речем, че нищо друго не ми харесва повече.

Ред отново го погледна с ъгълчетата на очите си.

— Мислил ли си някога дали би ти харесало да си в цирк? Имам предвид, в някой добър цирк?

Слим се замисли.

— Предполагам, не. Сигурно ще стана астроном като татко. Мисля, че му се иска да стана.

— Пфу! Астроном! — изрази презрението си Ред.

Слим усети как вратите на новия, частен свят се затварят пред него и астрономията се превърна в нещо за мъртви звезди.

— В цирка *ще* е по-весело — помирително каза той.

— Току-що излъга.

— Не, не съм. Наистина го мисля.

Ред го обори.

— Да предположим, че имаш шанса да тръгнеш с някой цирк още сега. Какво ще направиш?

— Аз... аз...

— Виждаш ли! — Ред имитира презрителен смях.

Слим се засегна.

— Ще тръгна с него.

— Давай.

— Изпитай ме.

Ред се извърна към него, особен и напрегнат.

— Наистина ли си готов? Готов си да дойдеш с мен?

— Какво искаш да кажеш? — отстъпи мъничко Слим.

— Имам нещо, което може да ни вкара в цирка. Може би някой ден даже ще можем да имаме свой собствен цирк. Бихме могли да станем най-големите циркаджии на света. Тоест, ако искаш да дойдеш с мен. Иначе... Е, предполагам, че мога да го направя и сам. Просто си помислих: „Хайде да дам един шанс на добрия стар Слим“.

Светът беше странен и очарователен, и Слим каза:

— Дадено, Ред. Идвам с теб! Какво е това, а, Ред? Кажи ми какво е.

— Сети се. Кое е най-важното нещо в цирковете?

Слим отчаяно се замисли. Искаше да даде верния отговор. Накрая каза:

— Акробатите?

— Глупости! Не бих направил и две крачки, за да гледам акробати.

— Тогава не знам.

— Животните, ето какво! Кои са най-добрите представления? Къде са най-големите тълпи? Дори на главните рингове най-хубавите номера са тези с животни.

— Така ли, мислиш?

— Всички мислят така. Питай когото поискаш. Както и да е, тази сутрин намерих животни. Две.

— И си ги хванал?

— Естествено. Това е тайната. Ще я издадеш ли?

— Не, разбира се.

— Добре. Затворих ги в плевника. Искаш ли да ги видиш?

Бяха стигнали почти до плевника. Огромната му, отворена врата беше черна. Прекалено черна. Бяха вървели натам през цялото време. Слим изведнъж спря. Опита се думите му да звучат нехайно.

— Големи ли са?

— Щях ли да припарвам при тях, ако бяха? Няма да те наранят. Само са малко дълги. Държа ги в клетка.

Вече бяха влезли в плевника и Слим видя голямата клетка, закачена на една кука в покрива. Беше покрита с твърд брезент.

— Винаги сме имали тук птичка или нещо друго — обясни Ред. — Както и да е, не могат да излязат оттат. Хайде, да се качим горе.

Покатериха се по дървената стълба и Ред придърпа клетката.

Слим посочи и рече:

— В брезента има някаква дупка.

Ред се намръщи.

— Откъде ли се е получила? — Той вдигна брезента, погледна вътре и каза с облекчение:

— Още са там.

— Брезентът изглежда прогорен — разтревожи се Слим.

— Искаш ли да погледнеш или не?

Слим кимна. Все пак, не беше сигурен, че му се иска. Можеха да са...

Но брезентът беше дръпнат и те се появиха. Две, както бе казал Ред. Бяха малки и някак си изглеждаха отвратително. Животните бързо се раздвижиха, когато брезентът беше вдигнат и застанаха откъм момчетата. Ред мушна пръст към тях.

— Внимавай — ужасено го предупреди Слим.

— Няма да те наранят — успокои го Ред.

— Виждаш ли си някога нещо подобно?

— Разбираш ли защо циркът ще подскочи от радост при възможността да ги има?

— Може би са прекалено дребни за цирк.

Ред изглеждаше обезпокоен. Той пусна клетката и тя се залюля напред-назад като махало.

— Просто се измъкваш.

— Не. Само...

— Не са прекалено дребни, не се тревожи. В момента ме притеснява само едно.

— Какво?

— Ами, трябва да ги опазя, докато дойде циркът, нали? Трябва да измисля с какво да ги храня междувременно.

Клетката се люлееше и малките затворени създания се бяха вкопчили в решетките, като жестикулираха към момчетата със странни, бързи движения — почти като че ли бяха разумни.

[1] Слаб (англ.). — Бел.прев. ↑

[2] Червен (англ.) — Бел.прев. ↑

2.

Астронома влезе в трапезарията благопристойно. Чувстваше се прекалено много гост.

— Къде са момчетата? — попита той. — Синът ми не е в стаята си.

Индустриалеца се усмихна.

— Навън са от часове. Жените обаче ги принудиха да закусят преди известно време, така че няма за какво да се притеснявате. Младост, докторе, младост!

— Младост! — Изглежда думата потискаше Астронома.

Изядоха закуската си в мълчание. Веднъж Индустриалеца каза:

— Наистина смятате, че ще дойдат. Денят изглежда толкова... нормален.

— Ще дойдат — отвърна Астронома.

Това беше всичко.

По-късно Индустриалеца се обади:

— Извинете ме. Не мога да си представя, че играта ви е толкова сложен номер. Наистина ли сте разговарял с тях?

— Както ви казах. Поне в известен смисъл. Те могат да излъчват мисли.

— Разбрах, че трябва да е така от писмото ви. Чудя се как.

— Не знам. Питам ги и, разбира се, отговорът им беше неопределен. Или навярно просто аз не съм успял да ги разбера. Свързано е с излъчвател за фокусиране на мисълта и даже нещо повече от това, съзнателно внимание от страна и на излъчващия, и на приемащия. Мина доста време, преди да разбера, че се опитват да мислят към мен. Тези мисловни излъчватели могат да бъдат част от науката, която ще ни дадат.

— Сигурно — рече Индустриалеца. — Все пак, помислете си за промените, които ще предизвика това в обществото. Мисловен излъчвател!

— Защо не? Промяната може да е добра за всички ни.

— Не мисля така.

— Само в старото време промените са били нежелани — възрази Астронома — и расите могат да остаряват като хората.

Индустриалеца посочи през прозореца.

— Вижте онзи път. Направен е Предивойните. Не зная точно кога. Сега е толкова здрав, колкото и в деня на създаването му. Сигурно вече не бихме могли да го повторим. Когато са го строили, расата е била млада, а?

— Тогава ли? Да! Поне не са се страхували от новостите.

— Не. Иска ми се да са се страхували. Къде е обществото от Предивойните? Унищожено е, докторе! Какво добро са донесли младостта и новостите? Сега сме по-добре. Светът си живее в мир. Расата не отива наникъде, но най-после, няма и накъде да върви. Те го доказаха. Мъжете, които са направили пътя. Ще разговарям с вашите посетители, както се съгласих, ако дойдат. Но мисля само ще ги помоля да си вървят.

— Не е вярно, че расата не отива наникъде — сериозно възрази Астронома. — Отива към окончателно унищожение. Моят университет има с всяка година все по-малко студенти. Пишат се все по-малко книги. Върши се все по-малко работа. Старецът дреме на слънце и дните му са спокойни и неизменни, но все пак всеки ден го намира по-близо до смъртта.

— Добре, добре — каза Индустиалеца.

— Не, не се измъквайте. Чуйте. Преди да ви пиша, проучих положението ви в планетарната икономика.

— И сте открил, че съм платежоспособен? — прекъсна го с усмивка Индустиалеца.

— Ами, да. А, разбирам, вие се шегувате. И все пак — навярно шегата не е далеч от истината. Вие сте по-малко платежоспособен от баща си, а той е бил по-малко платежоспособен от своя баща. За планетата става все по-трудно да поддържа дори само промишленостите, които още съществуват, макар че в сравнение със старите дъбове от Предивойните са като клечки за зъби. Ще се върнем към селската икономика, а после към какво? Към пещерите ли?

— И приливът на ново технологично познание ще промени всичко това ли?

— Не точно новото познание. По-скоро цялостният ефект на промяна, на разширяване на хоризонтите. Вижте, сър, избрах ви да се заемете с този проблем не само, защото сте богат и имате влияние в правителството, а защото имате необикновената репутация, че дръзвате да нарушите традицията. Нашият народ ще се съпротивлява на промените и вие бихте могъл да знаете как да се справите с него, как да се погрижите за... за...

— За съживяването на младостта на расата ли?

— Да.

— При нейните атомни бомби?

— Атомните бомби — отвърна Астронома, — не означават непременно края на цивилизацията. Тези мои посетители са имали своите атомни бомби или какъвто там е бил техният еквивалент, и са оцелели, защото не са се отказали. Не разбирате ли? Не ни провали бомбата, а собствената ни черупка. Това може да е последният шанс да обърнем процеса.

— Кажете ми — рече Индустриалеца, — какво искат в замяна тези приятели от космоса?

Астронома се поколеба.

— Ще бъда искрен с вас — отвърна той. — Те идват от поплътна планета. Нашата е по-богата на по-леки атоми.

— И искат магнезий? Алуминий?

— Не, сър. Въглерод и водород. Искат въглища и нефт.

— Наистина ли?

Астронома бързо каза:

— Искате да попитате защо създанията, открили космическото пътуване, а следователно и атомната енергия, искат въглища и нефт. Не мога да отговоря на този въпрос.

Индустриалеца се усмихна.

— Но аз мога. Досега това е най-силното доказателство за истинността на историята ви. На пръв поглед атомната енергия като че ли изключва използването на въглища и нефт. Съвсем отделно от енергията, получена при изгарянето им, обаче, те си остават и винаги ще си остават основната суровина за цялата органична химия. Пластмаси, бои, лекарства, разтворители. Промислеността не може да съществува без тях, даже в атомната ера. И все пак, ако въглищата и нефтът са ниската цена, срещу която ще ни продадат проблемите и

мъките на младостта на расата, отговорът ми е, че тази стока би била скъпа, дори да я предлагат безплатно.

Астронома въздъхна и рече:

— Ето ги и момчетата!

Виждаха се през отворения прозорец — стояха заедно на обраслото с трева поле, потънали в оживен разговор. Синът на Индустиалеца посочи величествено, а синът на Астронома кимна и изчезна на бегом към къщата.

— Ето я младостта, за която говорите — отбеляза Индустиалеца. — Расата ни притежава толкова от нея, колкото винаги.

— Да, но ние бързо ги състаряваме и ги вливаме в калъпа.

Слим дотърча в стаята и вратата се затръшна зад него.

— Какво има? — с меко неодобрение попита Астронома.

Слим изненадано вдигна поглед и спря.

— Извинете ме. Не знаех, че тук има някой. Съжалявам, че ви прекъснах. — Изразът му беше прецизен почти до болка.

— Няма нищо, момче — каза Индустиалеца.

Но Астронома възрази:

— Даже да влизаш в празна стая, синко, няма причина да тряскаш вратата.

— Глупости — настоя Индустиалеца. — Момчето не е направило никаква пакост. Гълчите го просто за това, че е млад. Вие, с вашите възгледи! — Той се обърна към Слим. — Ела тук, момко!

Слим бавно се приближи.

— Харесва ли ти провинцията, а?

— Много, сър, благодаря.

— Синът ми те разведе из района, нали?

— Да, сър. Ред... искам да кажа...

— Не, не. Викай му Ред. Самият аз го наричам така. А сега ми кажи какво кроите вие двамата, а?

Слим извърна поглед.

— Ами... просто разглеждаме, сър.

Индустиалеца се обърна към Астронома.

— Ето ви младежкото любопитство и копнежа за приключения. Расата все още не ги е загубила.

— Сър? — обади се Слим.

— Да, момко.

Момчето се подготвяше дълго, преди да се реши да заговори.

— Ред ме прати да намеря нещо вкусно за ядене, но аз не зная точно какво имаше предвид — рече той. — Но не ми се искаше да му призная.

— Ами, просто кажи на готвачката. Тя ще ви даде нещо вкусно.

— О, не, сър. Имам предвид за животни.

— За животни ли?

— Да, сър. С какво се хранят животните?

— Боя се, че синът ми е градско дете — каза Астронома.

— Е — отвърна Индустриалеца, — в това няма нищо лошо. За какво животно става дума, момко?

— За малко, сър.

Тогава опитайте с трева или листа, а ако не искат, орехите или горските плодове сигурно ще свършат работа.

— Благодаря ви, сър. — Слим отново изтича навън, като внимателно затвори вратата зад себе си.

— Мислите ли, че са хванали живо животно? — попита Астронома. Беше очевидно обезпокоен.

— Това е съвсем нормално. В имението ми не се ловува, а районът е доста населен, пълен е с гризачи и други малки създания. Ред винаги се връща вкъщи с най-различни животинки. Но рядко поддържат интереса му за дълго.

Той погледна към стенния часовник.

— Приятелите ви би трябвало вече да са тук, нали?

3.

Люлеенето беше престанало и бе тъмно. Изследователя не се чувстваше добре в чуждия въздух. Усещаше го гъст като супа и трябваше да диша с преглъщане. Но дори и така...

Той протегна ръка, изпитал внезапна нужда от компания. Търговеца беше топъл на пипане. Дишането му беше накъсано, от време на време се сгърчваше в спазми и очевидно спеше. Изследователя се поколеба и реши да не го буди. Не би имало никаква полза.

Нямаше кой да ги спаси, разбира се. Това беше наказанието за големите печалби, до което можеше да доведе необузданата конкуренция. Търговецът, открил нова планета, имаше право на десетгодишен монопол върху търговията с нея, който можеше да запази за себе си, или, по-вероятно, да го дава под наем на всички пришълци на твърда цена. Вследствие от това планетите са тайна и за предпочитане далеч от обичайните търговски пътища. В случай като техния, почти нямаше шанс друг кораб да дойде в района на субефира по най-невероятно съвпадение. Дори да бяха в кораба си, а не в тази... тази... клетка.

Изследователя сграбчи дебелите решетки. Дори да ги разбиеха, което можеха да направят, пак щяха да са прекалено високо във въздуха, за да скочат.

Беше много лошо. Вече два пъти бяха кацали с разузнавателен кораб. Бяха установили контакт с местните — гротескно огромни, но благи и неагресивни. Бе очевидно, че някога са имали процъфтяваща технология, сблъскали с последствията от нея. Щеше да е чудесен пазар.

А беше огромен свят. Конкретно Търговеца бе изненадан. Знаеше изчисленията, които изразяваха диаметъра на планетата, но на разстояние от две светлинни секунди беше застанал пред видеоекрана и бе промърморил:

— Невероятно!

— А, има и по-големи светове — беше отвърнал Изследователя. Един Изследовател не можеше да се впечатли така лесно.

— Обитаеми ли?

— Е, не.

— Би могъл да пуснеш твоята планета в онзи океан и да я удавиш.

Изследователя се усмихна. Това беше незлоблив присмех към родния му Арктур, който бе по-малък от повечето планети.

— Не съвсем — отвърна той.

Търговеца продължи линията на разсъжденията си:

— Пропорционална ли е големината на обитателите ѝ на техния свят? — Говореше, като че ли сега новината го изненадва не толкова благоприятно.

— Височината им е близо десет пъти по-голяма от нашата.

— Сигурен ли си, че са приятелски настроени?

— Трудно е да се каже. Дружбата между различните разумни същества е непредвидима. Не са опасни, струва ми се. Срецаха сме се с други групи, които не са успели да поддържат равновесие след фазата на атомната война и знаеш какви са резултатите. Затваряне в себе си. Оттегляне от света. Постепенен упадък и непрекъснато изнежване.

— Даже, ако са такива чудовища?

— Принципът си остава.

Горе-долу тогава Изследователя усети силното треперене на двигателите.

Той се намръщи и каза:

— Спускаме се малко прекалено бързо.

Няколко часа преди това бе мислил за опасностите на приземяването. Планетарната цел беше огромна за един кислородно-воден свят. Макар че нямаше размера на необитаемите водородно-амонячни планети и че ниската ѝ плътност правеше повърхностната и гравитация сравнително нормална, гравитационните ѝ сили отслабваха, но бавно, с увеличаване на разстоянието. Накратко, гравитационният ѝ потенциал беше голям, а калкулаторът на кораба беше стар модел, непригоден за изчисляване на траектории на приземяване при този потенциален обхват. Това означаваше, че Пилота ще трябва да използва ръчно управление.

Щеше да е по-разумно да инсталират по-мощен модел, но това би означавало пътуване до някой краен район на цивилизацията — загубено време и навярно загубена тайна. Търговеца искаше незабавно кацане.

Търговеца чувстваше, че е необходимо да защити позицията си. Той ядосано се обърна към Изследователя:

— Не мислиш ли, че Пилота си знае работата? Вече два пъти те е приземявал нормално.

„Да — помисли си Изследователя, — с разузнавателен, а не с този слабо маневрен товарен кораб.“ Но гласно не каза нищо.

Продължи да наблюдава видеоекрана. Спускаха се прекалено бързо. Нямаше място за съмнение. Много прекалено бързо.

— Защо мълчиш? — свадливо попита Търговеца.

— Ами тогава, щом искаш да говоря, бих ти предложил да стегнеш швимера си и да ми помогнеш да приготвя ежектора.

Пилота водеше достойна битка. Не беше новак. Атмосферата, ненормално висока и плътна в гравитационния потенциал на този свят, шибаше и гореше край кораба, но до последно изглеждаше, че въпреки това ще успее да я постави под контрол.

Поддържаше точно курса, следвайки екстраполираната линия до точката на северния континент, към която се бяха насочили. При други условия, с малко повечко късмет, историята евентуално би могла да бъде разказвана и преразказвана като героично и майсторско обръщане на загубена ситуация. Но от гледна точка на победата, умореното тяло и изтощените нерви стискаха контролния лост малко прекалено силно. Корабът, който бе застанал почти хоризонтално, отново потъна надолу.

Нямаше възможност да поправи последната грешка. Додолу оставаше само километър и половина. Пилота остана на поста си до действителното приземяване с единствената мисъл да намали силата на сблъсъка, да запази способността на кораба за космически полети. Той не оцеля. При бясното друсане на кораба в гъстата атмосфера можеха да се използват няколко ежектора и то не едновременно.

Когато после Изследователя дойде в съзнание и се изправи на крака, изпита определеното чувство, че освен самия него и Търговеца, не са оцелели други. А сигурно и това не бе съвсем вярно. Неговият швимер беше изгорял, още докато бяха достатъчно далеч от

повърхността, за да е зашеметен от удара. Търговеца можеше да е имал дори по-малко късмет.

Беше заобиколен от свят с гъсти стебла трева, а в далечината се виждаха дървета, които смътно му напомняха за подобни структури на родния му Арктур, само че най-ниските им клони бяха високо над точката, която обикновено би сметнал за техен връх.

Извика и гласът му прозвуча басово в гъстия въздух. Търговеца отговори. Изследователя се приближи към него, като отблъскваше силно грубите стебла, препречващи пътя му.

— Ранен ли си? — попита той.

Търговеца направи гримаса.

— Навехнал съм си нещо. Боли ме, когато ходя.

Изследователя внимателно го прегледа.

— Мисля, че няма нищо счупено. Ще трябва да вървиш, въпреки болката.

— Не може ли първо да си починем?

— Важно е да се опитаме да намерим кораба. Ако е в състояние да лети или ако може да се поправи, можем да оцелеем. Иначе няма.

— Само няколко минути. Да си поема дъх.

Изследователя се зарадва много на тези няколко минути. Очите на Търговеца вече бяха затворени. Той остави своите да сторят същото.

Чу тъпченето и отвори очи.

— Никога не заспивай на чужда планета — напразно си каза той.

Търговеца също беше буден и силният му писък бе изпълнен с ужас.

— Това е просто някой местен — извика Изследователя. — Няма да те нарани.

Но още докато говореше, гигантът се спусна надолу и само след миг бяха в ръцете му, издигнати по-близо до чудовищната му грозота.

Търговеца се съпротивляваше яростно и, разбира се, съвсем безполезно.

— Можеш ли да разговаряш с него? — викна той. Изследователя успя само да извие глава.

— Не мога да го достигна с излъчвателя. Няма да слуша.

— Тогава го застреляй. Застреляй го.

— Не можем да направим това. — И едва не прибави фразата „глупак такъв“. Изследователя се опитваше да запази самоконтрол.

Когато чудовището целеустремена се насочи нанякъде, двамата запрегльщаха с труд въздуха.

— Защо не? — извика Търговеца. — Можеш да стигнеш до бластера си. Виждам го отлично. Не се страхувай от падането.

— Не е там въпросът. Ако това чудовище бъде убито, никога няма да можеш да търгуваш с тази планета. Дори никога няма да я напуснеш. Сигурно няма да преживееш и един ден.

— Защо? Защо?

— Защото е едно от малките на расата им. Би трябвало да знаеш какво става, когато търговец убие местно малко, дори и случайно. Нещо повече, ако това е точката, към която се бяхме насочили, ние сме в имението на един влиятелен местен. То може да е от неговото люпило.

Ето така влязоха в сегашния си затвор. Внимателно бяха прогорили част от плътното, твърдо покривало и бе очевидно, че височината, на която висяха, беше убийствена.

Сега за пореден път клетката потрепери и се издигна по възходяща дъга. Търговеца се изтърколи в долния ъгъл и сепнато се събуди. Покривалото се вдигна и нахлу светлина. Както и предишния път, имаше два малки екземпляра. На вид не бяха много различни от възрастните, помисли си Изследователя, но разбира се, бяха значително по-дребни.

През решетките беше натъпкана шепа тънки, зелени стебла. Миризмата не бе неприятна, но по краищата им имаше буци пръст.

Търговецът се отдръпна и дрезгаво попита:

— Какво правят?

— Опитват се да ни нахранят, предполагам — отвърна Изследователя. — Поне ми се струва, че това е местният еквивалент на трева.

Покривалото беше върнато и те отново се залюляха, останали сами с фуража си.

4.

Слим се сепна от шума на стъпки и грейна, когато това се оказа само Ред.

— Наоколо няма никой — каза той. — Огледах добре, можеш да се обзаложиш.

— Ш-шт — рече Ред. — Виж. Вземи това и го натъпчи в клетката. Трябва да тичам обратно в къщата.

— Какво е това? — неохотно протегна ръка Слим.

— Кайма. По дяволите, никога ли не си виждал кайма? Това трябваше да вземеш, когато те пратих в къщата, вместо да се връщаш с онази глупава трева.

Слим се засегна.

— Откъде да зная, че не ядат трева? Освен това, каймата не е така открита. Тя е в целофан и не е такава на цвят.

— Естествено — в града. Тук си я мелим сами и винаги е такава на цвят, преди да е сготвена.

— Искаш да кажеш, че тази е сурова? — бързо се отдръпна Слим.

Ред изглеждаше отвратен.

— Да не мислиш, че животните ядат *готвена* храна? Хайде, взимай я. Няма да те изяде. Казвам ти, че няма много време.

— Защо? Какво става в къщата?

— Не знам. Бащите ни се разхождат. Опасявам се, че може да ме търсят. Нищо чудно готвачката да им е казала, че съм взел месото. Във всеки случай, не искаме да дойдат тук след мен.

— Не попита ли готвачката, преди да вземеш това нещо?

— Кого? Онази киселица? Не бих се изненадал, ако ме остави само на вода, защото татко я е накарал. Хайде. Вземи я.

Слим пое голямата топка месо, макар че от допира го полазиха тръпки. Той се обърна към плевника, а Ред се затича в посоката, от която беше дошъл.

Когато наближи двамата възрастни, той забави хода си, пое няколко пъти дълбоко въздух, за да се успокои и после закричи внимателно и небрежно. (Бяха се насочили най-общо към плевника, забеляза той, но не право натам.)

— Здравсти, татко — каза той. — Здравейте, сър.

— Един момент, Ред — рече Индустриалеца. — Искам да те питам нещо.

Ред извърна старателно лишено от израз лице към баща си.

— Да, татко?

— Майка ти ми каза, че си излязъл рано сутринта.

— Не чак толкова рано, татко. Съвсем малко преди закуска.

— Казал си й, че е защото си се събудил през нощта.

Ред изчака, преди да отговори. Трябваше ли да казва това на майка си?

После отвърна:

— Да, сър.

— Какво те събуди?

Ред не видя нищо лошо.

— Не знам, татко. Прозвуча като гръм, нещо подобно, и като сблъсък.

— Можеш ли да кажеш откъде се разнесе?

— *Прозвуча* сякаш идва от хълма. — Това беше достоверно, а също и полезно, защото посоката бе почти противоположна на плевника.

Индустриалеца погледна към госта си.

— Предполагам, че няма да е зле да се поразходим към хълма.

— Готов съм — отвърна Астронома.

Ред погледа как двамата се отдалечават и когато се обърна, видя Слим да поглежда предпазливо иззад живия плет.

Ред му махна.

— Хайде.

Слим излезе и се приближи.

— Казаха ли нещо за месото?

— Не. Предполагам, че не знаят за него. Тръгнаха към хълма.

— Защо?

— Разпитваха ме. Интересуваха се от шума, който чух. Слушай, животните изядоха ли месото?

— Ами — предпазливо отвърна Слим, — като че ли го *оглеждаха* и го *душеха* или нещо подобно.

— Добре — рече Ред, — предполагам, че ще го изядат. По дяволите, трябва да ядат *нещо*. Хайде да се поразходим към хълма и да разберем какво ще правят татко и твоят баща.

— Ами животните?

— Нищо им няма. Човек не може да се занимава непрекъснато с тях. Даде ли им вода?

— Естествено. Изпиха я.

— Разбирам. Хайде. Ще отидем при тях след обяда. Знаеш ли какво, ще им занесем плодове. Всички ядат плодове.

Заедно се затичаха нагоре и както обикновено, Ред бе начело.

5.

— Смятате, че шумът е бил от кацането на кораба им ли? — попита Астронома.

— Не мислите ли, че е възможно?

— Ако е така, може всички да са загинали.

— Навярно не са — намръщи се Индуриалеца.

— Не ви разбирам — рече Астронома.

— Може да не са приятелски настроени.

— А, не. Разговарях с тях. Те...

— Разговарял сте с тях. Това се нарича разузнаване. Каква ще е следващата им стъпка? Инвазия ли?

— Но те имат само един кораб, сър.

— Знаете това, само защото са ви го казали те. Може да имат цяла флотилия.

— Казах ви за размера им. Те...

— Размерът им не би имал значение, ако разполагат с оръжия, които превъзхождат нашата артилерия.

— Не това имах предвид.

— Отчасти си знаех, че така ще стане още отначало — продължи Индуриалеца. — Именно поради тази причина склоних да се срещна с тях, след като получих писмото ви. Не за да се съглася на объркана и невъзможна търговия, а да преценя истинските им цели. Не мислех, че ще се откажат от срещата. — Той въздъхна — Предполагам, че вината не е наша. Във всеки случай, сте прав в едно. Светът е живял в мир прекалено дълго. Загубваме трезвата си подозрителност.

Мекият глас на Астронома се издигна до необичайна височина и той каза:

— *Ще* ви обясня. За да разберете, че няма причина да ги подозирате в евентуална враждебност. Те са малки, но това е важно, само защото е отражение на факта, че са малки родните им светове. Нашият свят има нормална за тях гравитация, но поради много по-големия ни гравитационен потенциал, атмосферата ни е прекалено

плътна, за да издържат над определени периоди време. Поради подобна причина използването на света като база за междузвездни пътувания, освен за някои стоки, не е икономично. А съществуват и важни разлики в химията на живота, поради основните различия в почвите. Те не могат да ядат нашата храна или пък ние — тяхната.

— Сигурно всичко това може да се преодолее. Могат да си носят своя собствена храна, да си построят куполни станции с ниско въздушно налягане, да измислят специални кораби.

— Могат. А колко свободно можете да опишете постиженията, които са лесни за една раса, в нейната младост. Просто не е необходимо да правят каквото и да било от това. В Галактиката има милиони светове, подходящи за тях. Не им трябва точно този, който не е такъв.

— Откъде знаете? Всичко е пак според тяхната информация.

— Това бях в състояние да проверя самостоятелно. Аз съм астроном, в края на краищата.

— Истина е. Тогава дайте да чуя какво имате да казвате, докато вървим.

— В такъв случай, сър, трябва да знаете, че в продължение на много време нашите астрономи вярваха, че съществуват два принципни класа планетни тела. Първо, планетите, които са се формирали достатъчно далеч от звездните си ядра, за да станат достатъчно студени, че да задържат водород. Това са големите планети, богати на водород, амоняк и метан. Имаме такива примери сред гигантските външни планети. Вторият клас включва онези планети, формирали се близо до звездния център, така че високата температура прави невъзможно задържането на много водород. Това са по-малки планети, сравнително по-бедни на водород и по-богати на кислород. Познаваме този тип много добре, тъй като живеем на една от тях. Единствената слънчева система обаче, която познавахме подробно, бе нашата, затова ни изглеждаше разумно да приемем, че съществуват *единствено* тези два планетни типа.

— Значи да разбирам, че има и друг.

— Да. Съществува свръхплътен клас — още по-малък и по-беден на водород, отколкото вътрешните планети от слънчевата система. Съотношението между водородно-амонячните планети и тези техни свръхплътни водно-кислородни светове в цялата галактика — а си

спомнете, че те са провели изследване на значителна част от галактиката, каквото ние, при отсъствието на междузвездни пътувания, не можем да извършим — е около три към едно. Това им оставя няколко милиона свръхплътни планети за изследване и колонизиране.

Индустриалеца погледна към синьото небе и зелените корони на дърветата, покрай които минаваха.

— А светове като нашия? — попита той.

— Нашата слънчева система е първата, в която ги откриват — меко отвърна Астронома. — Очевидно развитието ѝ е било уникално и не е следвало обичайните закони.

Индустриалеца се замисли върху това.

— Излиза, че тези създания от космоса са обитатели на астероиди.

— Не, не. Астероидите са нещо друго. Те се срещат, както ми казаха, в една на всеки осем звездни системи, но са съвсем различни от това, за което говорехме.

— И по какъв начин това, че сте астроном, променя факта, че все пак само цитирате недоказаните им твърдения?

— Но те не се ограничиха само с оскъдна и разпокъсана информация. Представиха ми теория за звездната еволюция, която трябваше да приема и която е по-валидна от всичко, което нашата собствена астрономия някога е била в състояние да измисли, ако изключим вероятните изгубени теории от Предивойните. Подчертавам, тяхната теория е имала строго математическо развитие и е предсказала съществуването на точно такава галактика, каквато описаха. Така че сам виждате, те имат всички светове, които поискат. Не са алчни за земя. Определено не за нашата земя.

— Логично е, ако това, което казвате, е вярно. Но могат да са интелигентни и без да са разумни. Нашите предци са били, както изглежда, интелигентни и въпреки това определено не са били разумни. Разумно ли е било да унищожат почти цялата си огромна цивилизация в една атомна война, поради причини, които нашите историци вече не могат точно да определят? — Индустиалеца продължи да размишлява върху това: — От пускането на първата атомна бомба над Източните острови на Слънцето — забравих древното им име — се е виждал само един край и то съвсем очевиден. И въпреки това са допуснали събитията да се развият до този край.

Той вдигна поглед и оживено попита:

— Е, къде сме? Чудя се дали в края на краищата разходката ни не е безсмислена.

Но Астронома беше малко по-напред и гърлено каза:

— Не е безсмислена, сър. Погледнете натам.

6.

Ред и Слим бяха проследили старците си с опита на младостта, подпомогнати от унесеността и тревогата на бащите им. Гледката на крайната цел на търсенето беше донякъде скрита от храстите, зад които останаха.

— По дяволите — каза Ред. — Виж това. Всичко е блестящо сребро или нещо подобно.

Но именно Слим беше истински развълнуван. Той отвърна:

— Знам какво е това. Космически кораб. Ето защо баща ми дойде тук. Той е един от най-големите астрономи на света и твоят баща е трябвало да го извика щом в имението му се е приземил космически кораб.

— За какво говориш? Татко даже не знаеше, че онова нещо е там. Той дойде, само защото му казах, че съм чул гърма оттук. А освен това, такова нещо като космически кораб няма.

— Разбира се, че има. Виж го. Погледни онези кръгли неща. Това са илюминаторите. А можеш да видиш и ракетните дюзи.

— Откъде знаеш толкова много?

Слим се изчерви.

— Чел съм за тях — отвърна той. — Баща ми има книги за тях. Стари книги. От Предивойните.

— Пфу. Сега вече разбрах, че си измисляш. Книги от Предивойните!

— Баща ми *трябва* да ги има. Той преподава в университета. Това му е работата.

Гласът му се бе повишил и Ред трябваше да го дръпне.

— Искаш да ни чуят ли? — възмутено прошепна той.

— Обаче е космически кораб.

— Виж сега, Слим, искаш да кажеш, че това е кораб от друг свят ли?

— *Трябва* да е така. Виж как баща ми го обикаля непрекъснато. Нямахме да е толкова заинтригуван, ако беше нещо друго.

— Други светове! Къде са другите светове?

— Навсякъде. Ами планетите? Те са светове, точно като нашия, някои от тях. И други звезди навярно имат планети. Сигурно има милиарди планети.

Ред се почувства незначителен.

— Ти си луд! — промърмори той.

— Добре тогава. Ще ти покажа.

— Хей! Къде отиваш?

— Там. Ще питам баща ми. Предполагам, че ще повярваш, ако *той* ти го каже. Предполагам, ще повярваш, че един професор по астрономия знае какво...

Той се беше изкатерил горе.

— Хей — подвикна Ред. — Нали не искаш да ни видят? Не трябва да сме тук. Да не искаш да започнат да ни задават въпроси и да разберат за нашите животни?

— Не ми пука. Ти каза, че съм луд.

— Издайник! Обеща да не казваш.

— Няма да кажа. Но ако сами разберат, ти ще бъдеш виновен, че започна да спориш и каза, че съм луд.

— Тогава си взимам думите назад — промърмори Ред.

— Е, добре. Толкова по-добре.

В известен смисъл Слим беше разочарован. Искаше да види космическия кораб отблизо. И все пак, не можеше да наруши клетвата си да пази тайна дори в душата си, без извинението за лична обида.

— Ужасно малко е за космически кораб — отбеляза Ред.

— Естествено, защото вероятно е разузнавателен кораб.

— Обзалагам се, че татко даже няма да може да влезе вътре.

Слим отлично разбираше, че е вярно. Това беше слабо място в твърденията му и той не отговори.

Ред се изправи на крака и целият излъчваше сложна поза на отегчение.

— Е, струва ми се, че е по-добре да вървим. Имаме да вършим работа и не мога да прекарам тук целия ден в гледане на някакъв стар космически кораб или каквото и да е там. Трябва да се погрижим за животните, ако ще ставаме циркаджии. Това е първото правило на циркаджиите. Трябва да се грижат за животните. Във всеки случай — виртуозно завърши той, — точно това имам намерение да направя.

— Защо, Ред? — попита Слим. — Имат много месо. Хайде да погледаме.

— В гледането няма нищо забавно. Освен това татко и твоят баща си тръгват и предполагам, че е време за обяд.

Ред започна да го убеждава.

— Виж, Слим, не можем да се държим подозрително, защото ще ни проследят. По дяволите, никога ли не си чел детективски истории? Когато се опитваш да направиш нещо голямо без да те хванат, на практика най-важното е да се държиш просто както винаги. Тогава не те подозират в нищо. Това е първият закон...

— О, добре.

Слим гневно стана. В момента циркът му изглеждаше доста безвкусен и евтин заместител на прелестите на астрономията и се чудеше как е успял да се съгласи с глупавия план на Ред.

Тръгнаха надолу по склона и Слим, както обикновено, вървеше отзад.

7.

— Поразява ме майсторската изработка. Никога не съм виждал такава конструкция — каза Индустриалеца.

— Какво значение има това сега? — горчиво отвърна Астронома.
— Нищо не е останало. Второ приземяване няма да има. Този кораб е регистрирал живот на нашата планета случайно. Други изследователски експедиции няма да се приближат повече от необходимото, за да установят факта, че в нашата слънчева система няма свръхплътни светове.

— Е, няма да се караме заради една катастрофа при кацане.

— Корабът почти не изглежда повреден. Само да беше оцелял някой, сигурно щеше да може да се поправи.

— И да бяха оцелели, все едно — търговия нямаше да има. Те са прекалено различни. Прекалено смуцаващи. Във всеки случай — всичко свърши.

Те влязоха в къщата и Индустриалеца спокойно поздрави жена си.

— Готов ли е обядът, скъпа?

— Боя се, че не. Разбираш ли... — Тя колебливо погледна към Астронома.

— Нещо не е наред ли? — попита Индустриалеца. — Защо не ми кажеш? Сигурен съм, че нашият гост няма да има нищо против една малка семейна дискусия.

— Моля ви, не ми обръщайте никакво внимание — промърмори Астронома. И се насочи с нещастен вид към другия край на дневната.

С тих, припрян глас, жената каза:

— Наистина, скъпи, готвачката е толкова разстроена. Успокоявам я от часове и честно не зная защо Ред е трябвало да прави това.

— Какво да прави? — Индустриалеца по-скоро се забавляваше. Бяха необходими обединените усилия на самия него и сина му в продължение на месеци, за да убедят жена му да използва името „Ред“, вместо свършено смешното (от младежка гледна точка) истинско име.

— Взел е по-голямата част от каймата — отвърна тя.

— Изял ли я е?

— Ами, надявам се, че не. Беше сурова.

— Тогава за какво му е била?

— Нямам ни най-малка представа. Не съм го виждала от закуска. Междувременно, готвачката е съвсем бясна. Хванала го е да изчезва през кухненската врата. Купата с каймата е била почти съвсем празна, а й е трябвала за обяда. Е, познаваш готвачката. Наложил се да променя обедното меню, а това означава, че ще бъде сърдита в продължение на седмица. Просто трябва да поговориш с Ред, скъпи, и да го накараш да обещае повече да не прави нищо в кухнята. А няма да му навреди и да се извини на готвачката.

— Я стига. Тя работи за нас. Щом ние не се оплакваме от промяната в обедното меню, защо ще го прави тя?

— Защото така работата й е станала двойна и тя споменава за напускане. Не е толкова лесно да се намери добра готвачка. Спомняш ли си предишната?

Това беше сериозен аргумент.

Индустриалеца се огледа неопределено.

— Предполагам, че си права — съгласи се той. — Той не е тук, нали? Когато се върне, ще разговарям с него.

— Можеш да започнеш. Ето го, идва.

Ред влезе в къщата и жизнерадостно каза:

— Време е за обяд, предполагам. — Премести очи от единия си родител към другия, бързо обмисли забитите в него погледи и продължи: — Обаче първо трябва да поразчистя. — И се насочи към другата врата.

— Един момент, синко — обади се Индустиалеца.

— Сър?

— Къде е малкият ти приятел?

— Някъде наоколо — нехайно отвърна Ред. — Точно преди малко се разхождахме, аз се огледах и вече го нямаше. — Това си беше чистата истина и Ред се почувства на сигурна почва. — Казах му, че е време за обяд. Казах му: „Предполагам, че е време за обяд. Трябва да се връщаме вкъщи“. Той отговори: „Да“. Аз просто продължих и когато стигнах до поточето, се огледах и...

Астронома прекъсна многословния разказ, вдигайки поглед от списанието, което прелистваше без да гледа.

— Не бих се притеснявал за момчето ми. Справя се сам доста добре. Не отлагайте обяда заради него.

— Обядът така или иначе не е готов, докторе. — Индустриалеца се обърна още веднъж към сина си: — и за да говорим за това, синко, причината е, че нещо е станало с продуктите. Имаш ли какво да кажеш?

— Сър?

— Не ми харесва да усещам, че се налага да обяснявам думите си по-подробно. Защо взе каймата?

— Каймата ли?

— Каймата. — Той търпеливо зачака.

— Е, някак си бях... — започна Ред.

— Гладен ли? — подсказа баща му. — За сурово месо?

— Не, сър. Просто ми трябваше за нещо.

— За какво точно?

Ред погледна нещастно и не отговори.

Астронома отново се намеси.

— Ако нямате нищо против да вметна няколко думи, ще си спомните, че точно след закуска синът ми дойде да пита с какво се хранят животните.

— А, прав сте. Колко глупаво от моя страна да забравя това. Виж сега, Ред, да не си го взел за някое животинче, което си хванал?

Ред възмутено си пое дъх.

— Искате да кажете, че Слим е дошъл тук и е казал, че имам животно? Дошъл е тук и е казал това? Казал е, че имам животно?

— Не, не го каза. Просто попита с какво се хранят животните. Това е всичко. Щом е обещал, че няма да те издаде, няма да го направи. Издаде те твоята собствена глупост да се опиташ да вземеш нещо без разрешение. Това си е кражба. А сега, имаш ли животно? Задавам ти директен въпрос.

— Да, сър — прошепна той толкова тихо, че едва се чуваше.

— Добре, ще трябва да се освободиш от него. Разбираш ли?

Майката на Ред се намеси.

— Да не искаш да кажеш, че държиш месоядно животно, Ред? Може да те ухапе и да ти отрови кръвта.

— Те са съвсем мънички — с разтреперан глас възрази Ред. —
Едва мърдат, щом ги докоснеш.

— Те? Колко са?

— Две.

— Къде са?

Индустриалеца докосна ръката ѝ.

— Не мъчи повече детето — тихо каза той. — Щом казва, че ще
се избави от тях, ще го направи. Това наказание му е достатъчно.

И изхвърли проблема от главата си.

8.

Бяха наполовина привършили с обяда, когато Слим се хвърли в трапезарията. За миг той спря смутен, а после каза почти изпаднал в истерия:

— Трябва да разговарям с Ред. Трябва да му кажа нещо.

Ред уплашено вдигна поглед, но Астронома рече:

— Струва ми се, синко, че не си особено учтив. Накара обяда да чака.

— Съжалявам, татко.

— О, не тормозете момчето — намеси се жената на Индустриалеца. — Може да разговаря с Ред, ако иска, и на обяда му няма нищо.

— Трябва да разговарям с Ред насаме — настоя Слим.

— Достатъчно — заяви Астронома с мекота, която очевидно беше предназначена за присъстващите и която криеше под себе си лесно видима острота. — Седни си на мястото.

Слим се подчини, но ядеше само когато го гледаха. Даже тогава нямаше особен успех.

Ред срещна погледа му. Той беззвучно го попита: „Да не би животните да са избягали?“

Слим леко поклати глава и прошепна:

— Не...

Астронома го погледна сурово и Слим млъкна. След обяда Ред се измъкна от стаята и почти незабележимо махна на Слим да го последва.

Повървяха мълчаливо до потока.

Тогава Ред се обърна яростно към спътника си:

— Виж сега, каква е била тази идея да казваш на баща ми, че храним животни?

— Не съм — възрази Слим. — Попитах с какво се хранят животните. Това не е същото. Освен това има и нещо друго, Ред.

Но Ред още не беше изразходвал яда си.

— А и къде изчезна? Мислех, че идваш в къщата. Държаха се така, сякаш аз съм виновен, че не си там.

— Но аз се опитвам да ти разкажа за това, ако *млъкнеш* за секунда и ме оставиш да говоря. Не даваш на човек никаква възможност.

— Е, давай и ми кажи какво толкова имаш за казване.

— *Опитвам* се. Върнах се при космическия кораб. Бащите ни вече ги нямаше и исках да видя как изглежда.

— Това не е космически кораб — намусено възрази Ред. Нямахте какво да губи.

— Кораб е. Погледнах вътре. Можеш да погледнеш през илюминаторите и аз го направих. Бяха мъртви. — Изглеждаше тъжен. — Бяха мъртви.

— *Кои* са били мъртви?

— Животните! — изкрещя Слим. — Като *нашите* животни! Само че *не* са животни. Те са човешки същества от други планети.

За миг Ред като че ли се превърна в камък. Не му дойде наум да не повярва на Слим. Слим приличаше прекалено искрено на приносител точно на такива новини. Накрая каза:

— О, Боже мой.

— Е, какво ще правим? Божичко, какъв ще го отнесем, ако разберат! — Той трепереше.

— По-добре да ги пуснем — предложи Ред.

— Ще ни издадат.

— Те не могат да говорят на нашия език. Не и ако са от друга планета.

— Могат. Защото си спомням, че баща ми разказваше за нещо подобно на майка ми, когато не знаеха, че съм в стаята. Разказваше за посетители, които могат да говорят с ума си. Телепатия или нещо подобно. Помислих, че си измисля.

— По дяволите. Искам да кажа... по дяволите. — Ред вдигна поглед. — Казвам ти. Баща ми нареди да се избавя от тях. Дай да ги заровим някъде или да ги хвърлим в потока.

— Той ли ти поръча да направиш това?

— Накара ме да призная за животните и после каза: „Избави се от тях“. Трябва да направя каквото ми каза. По дяволите, той ми е баща.

Част от паниката напусна душата на Слим. Това беше напълно законно решение.

— Ами тогава да го направим веднага, преди да разберат. О, Божичко, ако разберат, ще си имаме неприятности!

Те се затичаха към плевника с неизразими видения във въображението си.

9.

Беше различно, когато ги гледаха като че ли са „хора“. Като животни, бяха интересни, а като „хора“ — ужасни. Очите им, които преди бяха неутрални малки обекти, сега сякаш ги наблюдаваха с истинска злоба.

— Издават звуци — шепнешком произнесе Слим.

— Предполагам, че говорят или нещо подобно отвърна Ред. Беше странно, че онези звуци, които бяха чували и преди, тогава не бяха имали значение. Той не се приближаваше към тях. Нито пък Слим.

Брезентът бе вдигнат, но момчетата само гледаха. Каймата, забеляза Слим, не беше докосната.

Няма ли да направиш нещо? — попита Слим.

— Ами ти?

— Ти ги намери.

— Сега е твой ред.

— Не, не е. Ти ги намери. Вината е твоя, цялата вина. Аз просто гледах.

— Ти влезе в играта, Слим. Знаеш, че влезе.

— Не ми пука. Ти ги намери и точно това ще кажа, когато дойдат тук да ни потърсят.

— Я стига — каза Ред. Но при мисълта за последствията, предизвикани така или иначе от него, той се пресегна към вратата на клетката.

— Почакай! — спря го Слим.

Ред с радост се подчини.

— Какво те тревожи сега? — попита той.

— Единият от тях носи нещо, което прилича на желязо или нещо подобно.

— Къде е?

— Точно там. Виждал съм го и преди, но го мислех просто за част от него. Но щом той е „Човек“, това може да е дезинтегратор.

— Какво е това?

— Четох за него в книгите от Предивойните. Главно хората с космически кораби имат дезинтегратори. Насочват ги към теб и те дезинтегрират.

— Досега не са го насочвали към нас — изтъкна Ред със свито сърце.

— Не ме е грижа. Няма да вися тук и да чакам да ме дезинтегрират. Отивам да извикам баща ми.

— Страхливец. Малък страхливец.

— Не ми пука. Можеш да ме наричаш както си искаш, но ако сега ги подразниш, ще те дезинтегрират. Почакай и ще видиш, и вината ще е изцяло твоя.

Той се отправи към тясната вита стълба, която водеше към основния етаж на плевника, стъпи на първото стъпало, а после се върна обратно.

Майката на Ред се качваше насам, като леко се задъхваше от умора и се усмихваше непроницаемо на Слим в качеството му на гост.

— Ред! Хей, Ред! Горе ли си? Не се опитвай повече да се криеш. Знам, че ги държите тук. Готвачката е видяла накъде тичаш с месото.

— Здравей, мамо — с разтреперан глас се обади Ред.

— Покажи ми сега тези гадни животни. Ще се погрижа да се избавиш веднага от тях.

Всичко свърши! И въпреки предстоящото телесно наказание, Ред почувства като че ли товар пада от плещите му. Поне решението вече не зависеше от него.

— Ето там, мамо. Не съм им направил нищо, мамо. Не знаех. Просто приличаха на малки животни и си помислих, че ще ми позволиш да ги задържа, мамо. Нямах да взема месото, само че те не искаха да ядат трева или листа, а не можахме да намерим орехи или плодове, пък готвачката никога не ми дава нищо и трябваше да я помоля, а не знаех, че е за обяд и...

Говореше по инерция от страх и не разбираше, че майка му не го чува, а, втренчила очи в клетката, пици с тънък, пронизителен глас.

10.

— Едно тихо погребение е единственото, което можем да направим. Сега няма смисъл от никаква публичност — казваше Астронома, когато чуха писъците.

Докато стигнат тичешком при тях, тя не се беше успокоила напълно. Минаха минути, преди съпругът ѝ да изтръгне от нея нещо смислено.

Накрая каза:

— Казвам ви, че са в плевника. Не знам какво са. Не, не... — Тя възпря бързото движение на Индуриалеца в тази посока. — Не отивай *ти*. Прати някой от работниците с пистолет. Казвам ти, че никога не съм виждала нещо подобно. Малки ужасни зверове с... с... не мога да го опиша. И като си помисля, че Ред ги е пипал и се е опитвал да ги нахрани. Той ги е *държал* и ги е хранел с месо.

— Аз само... — започна Ред.

— Това не беше... — рече Слим.

Индуриалеца бързо каза:

— Вие, момчета, направихте достатъчно бели за днес. Марш! В къщата! И нито дума, нито една дума! Не ме интересува какво имате да кажете. Когато всичко това свърши, ще ви изслушам, а що се отнася до теб, Ред, ще се погрижа да бъдеш подходящо наказан. — Той се обърна към жена си. — Каквито и да са животните, ще ги убием. — Когато момчетата се отдалечиха и не можеха да го чуят, той прибави тихо: — Хайде, хайде. Децата не са наранени и в края на краищата, не са сторили нищо действително ужасно. Просто са си намерили ново животинче.

Астронома се обади с мъка:

— Извинете ме, госпожо, но можете ли да опишете онези животни?

Тя поклати глава. Нямаше думи.

— Можете ли да ми кажете поне дали те...

— Съжалявам — извинително рече Индустриалеца — но ми се струва, че е по-добре да се погрижа за нея. Ще ме извините ли?

— Момент. Моля ви. Един момент. Тя каза, че никога не е виждала такива животни. Сигурно не е обичайно да намирате животни, които са съвсем уникални в имение като това.

— Съжалявам. Да не обсъждаме този въпрос сега.

— Освен ако уникалните животни не са се приземили през нощта.

Индустриалеца се отдръпна от жена си.

— Какво намеквате?

— Смятам, че е по-добре да отидем в плевника, сър!

Индустриалеца се втренчи в него за миг, а после внезапно и съвсем нетипично за него се втурна да бяга. Астронома го последва, а риданията на жената останаха нечути зад тях.

11.

Индустриалеца се втренчи, погледна към Астронома и отново се обърна.

— Онези ли?

— Онези — отвърна Астронома. — Не се съмнявам, че им изглеждаме също толкова странни и отблъскващи.

— Какво казват?

— Ами, че не им е удобно, че са уморени и дори че са малко болни, но че не са сериозно наранени и че момчетата са се отнасяли добре с тях.

— Отнасяли са се добре с тях! Хванали са ги, затворили са ги в клетка, дали са им трева и сурово месо? Кажете ми как да разговарям с тях?

— Може да отнеме малко време. Мислете към тях. Опитайте да слушате. Ще стигне до вас, но навярно не веднага.

Индустриалеца се опита. Лицето му се напрягаше от усилието. Мислеше непрекъснато: „Момчетата не са знаели вашата самоличност“.

И внезапно в ума му се появи мисълта: „Разбихме го отлично и тъй като знаехме, че ни желяха доброто, според собственото им виждане за нещата, не се опитахме да ги нападнем“.

„Да ги нападнат“ — помисли си Индустриалеца и в концентрацията си го каза гласно.

„Ами, да — продължи ответната мисъл. — Ние сме въоръжени.“

Едно от отвратителните малки създания в клетката вдигна някакъв метален предмет и в тавана на клетката изведнъж се появи дупка, а после и още една в покрива на плевника. Ръбовете и на двете дупки бяха обгорени.

„Надяваме се — помислиха създанията, — че няма да е прекалено трудно да ги оправите.“

Индустриалеца откри, че му е невъзможно да насочи мисълта си. Той се обърна към Астронома:

— И с това оръжие в ръцете да се оставят да бъдат хванати и сложени в клетка? Не го разбирам.

Но го достигна спокойната мисъл: „Не бихме наранили малките на разумна раса“.

12.

Беше сумрачно. Индустриалеца бе пропуснал съвсем вечерята и не осъзнаваше този факт.

— Наистина ли смятате, че корабът ще полети? — попита той.

— Щом те казват така — отвърна Астронома, — аз съм сигурен, че ще полети. Надявам се, че не след дълго ще се върнат.

— И когато го направят — енергично заговори Индустриалеца, — аз ще спазя моята част от договора. Нещо повече, ще обърна всичко с главата надолу, за да накарам света да ги приеме. Грешах изцяло, докторе. Създания, които отказват да наранят деца при такова предизвикателство, заслужават възхищение. Но вие знаете... всъщност не искам да кажа това...

— Какво да кажете?

— Децата. Вашето и моето. Почти съм горд с тях. Представете си, да хванат тези същества, да ги нахранят или поне да се опитат и да ги пазят в тайна. При това с удивителна цел. Ред ми каза, че идеята му е била да получат работа в някой цирк с тях. Представете си!

— Младост! — отвърна Астронома.

13.

— Скоро ли ще отлитаме? — попита Търговеца.

— След половин час — отвърна Изследователя.

Пътуването назад щеше да е самотно. И седемнайсетте останали от екипажа бяха мъртви и прахът им трябваше да бъде оставен на една странна планета. Щяха да се върнат с повреден кораб и бремето на управлението щеше да падне изцяло върху него.

— Беше добър удар за бизнеса да не нараним малките — рече Търговеца. — Ще постигнем много изгодни условия. *Много* изгодни условия.

„Бизнес!“ — помисли си Изследователя.

— Наредили са се да ни изпратят — отбеляза Търговеца. — Всичките. Не мислиш ли, че са прекалено близо, а? Ще е лошо да изгорим някой от тях с газовете от двигателя на този етап от играта.

— В безопасност са.

— Ужасни на вид същества, нали?

— Достатъчно приятни отвътре. Мислите им са съвършено приятелски.

— Да не повярваш. Онзи малкия, който пръв ни хвана...

— Казват му Ред.

— Това е особено име за едно чудовище. Кара ме да се смея. Всъщност, той се чувства *зле* от това, че си тръгваме. Само че не мога да разбера точно защо. Най-близката причина, до която стигнах, е загубената възможност с някаква организация или нещо друго, което не мога да си обясня.

— Цирк — кратко каза Изследователя.

— Какво? Брей, нахална чудовищност.

— Защо не? Какво би сторил, ако го намереше да се скита на *твоя* собствен свят, ако го откриеше заспал на някое поле на Земята, с червени пипалца, шест крака, псевдоподи и прочие?

14.

Ред гледаше как отлита корабът. Червените му пипалца, които му бяха дали прякора, до последно трепереха от съжаление по загубената възможност, а върховете на очите му се пълнеха с жълтеникави кристали, които бяха равносилни на земните сълзи.

ДЪЛБИНАТА

1.

На края всяка една отделна планета трябва да умре. Смъртта ѝ може да бъде мигновена, ако слънцето ѝ експлодира. Може да бъде бавна, ако слънцето ѝ угасва и океаните ѝ се превърнат в лед. В последния случай разумният живот поне има шанс да оцелее.

Посоката на оцеляване може да е навън към космоса, към най-близката до изстиващото слънце планета или пък към планета на съвсем друго слънце. Този конкретен път е затворен, ако планетата има нещастieto да е единственото значимо тяло, което се върти около слънцето и ако за момента, на разстояние от петстотин светлинни години няма друга звезда.

Посоката на оцеляване може да е навътре, в кората на планетата. Този изход винаги е на разположение. Под земята може да се построи нов дом и топлината на планетното ядро да се използва за добиване на енергия. За тази задача могат да са необходими хиляди години, но умиращото слънце изстива бавно.

Ала с времето изчезва и планетната топлина. Дупките трябва да се прокопават все по-дълбоко и по-дълбоко, докато планетата не умре съвсем.

Времето приближаваше.

На повърхността на планетата апатично появаше неонов ветрец и едва успяваше да раздвижи езерцата от кислород, събрали се в низините. От време на време през дългия ден вкоравеното слънце припламваше за кратко с мътночервен блясък и кислородните езера започваха лекичко да клокочат.

През дългата нощ над езерата се издигаше синьо-бял кислороден скреж и по голите скали се образуваше неонова роса.

На хиляда и триста километра под повърхността тлееше последната искрица топлина и живот.

2.

Връзката на Уенда с Рой беше толкова силна, колкото изобщо някой може да си представи, много по-силна, отколкото бе прилично тя да знае.

Бяха ѝ позволили да влезе в овариума само веднъж през живота ѝ и ясно ѝ бяха дали да разбере, че това е единственият път.

Расолога бе казал:

— Не отговаряш напълно на стандартите, Уенда, но не си стерилна и ще опитаме веднъж с теб. Може и да стане.

Тя искаше да стане. Искеше го отчаяно. Съвсем рано през живота си бе разбрала, че ѝ липсва интелигентност и че никога няма да стане нещо повече от Ръчник. Смущаваше я фактът, че ще отслаби Расата и копнееше за една-единствена възможност да създаде друго същество. Това се превърна в нейна фиксидея.

Тя намести яйцето си в един от ъглите на структурата и после се върна да погледа. „Случайностният“ процес, който разместваше леко яйцата по време на механичното осеменяване (за да осигури равномерно разпределение на гените), по някакво щастливо стечение на обстоятелствата съвсем лекичко разклати собственото ѝ заклещено там яйце.

Тя ненатрапчиво продължи да гледа и по време на периода на съзряване, наблюдаваше малкото, появило се от едно от яйцата, което бе нейното, забеляза физическите му белези и продължи да го гледа как расте.

Той беше здраво дете и Расолога го одобри.

Веднъж тя бе казала съвсем нехайно:

— Вижте онова, онова, което седи там. Не е ли болно?

— Кое? — сепна се Расолога. Видимо болните бебета в този стадий щяха да бъдат силна критика срещу собствената му компетентност. — Имате предвид Рой ли? Глупости. Искате ми се всичките ни малки да бяха като него.

Отначало тя беше просто доволна от себе си, после уплашена, а накрая — ужасена. Откри, че преследва детето, проявява интерес към учението му, наблюдава го по време на игра. Беше щастлива, когато то бе наблизо, а иначе — потисната и нещастна. Никога не беше чувала за такова нещо и се срамуваше.

Би трябвало да посети Менталика, но не беше чак толкова глупава. Поне дотам ѝ стигаше ума, за да знае, че това не е леко отклонение и представлява спазъм на мозъчна клетка. Беше истинска психотична проява. Сигурна бе. Ако разберяха, щяха да я затворят. Навярно щяха да я подложат на евтаназия, като безполезно разхищаване на стриктно ограничената енергия, с която расата разполагаше. Можеха даже да подложат на евтаназия рожбата на яйцето ѝ, ако откриеха коя беше тя.

Уенда се бори с аномалията в продължение на години и до известна степен успя. Тогава за пръв път чу по новините, че Рой е бил избран за дългото пътуване и се изпълни с болезнена мъка.

Проследи го до един от празните коридори на пещерата, на няколко километра от центъра на Града. *Града!* Той беше само един.

Специално тази пещера беше потискаща в паметта на Уенда. Старейшините бяха преценили дължината ѝ, бяха изчислили населението и енергията, необходими за хранването ѝ, а после бяха решили да я затъмнят. Населението, не особено многобройно, се бе преместило по-близо до центъра и квотата за следващия сеанс в овариума щеше да бъде съкратена.

Уенда намери разговорното мисловно равнище на Рой за плитко, сякаш по-голямата част от ума му беше съзерцателно насочена към самия него.

„Страхуваш ли се?“ — помисли тя към него.

„Защото съм излязъл тук да мисля ли?“ — Той се поколеба за кратко, а после рече:

— Да, страхувам се. Това е последният шанс на Расата. Ако се проваля...

„Страхуваш ли се за самия себе си?“

Той удивено погледна към нея и мисловният поток на Уенда се развълнува от срам от неблагоприятното ѝ.

— Искане ми се аз да тръгнах вместо теб — каза тя.

— Смяташ ли, че можеш да се справиш по-добре? — попита Рой.

— О, не. Но ако трябваше аз да се проваля... и никога да не се завърна, загубата за Расата щеше да е по-малка.

— Загубата е една и съща — флегматично възрази той, — независимо дали си ти, или аз. Загубата е съществуването на Расата.

Съществуването на Расата в момента беше на последно място в мислите на Уенда, ако изобщо бе там. Тя въздъхна.

— Пътуването е толкова дълго.

— Колко дълго? — с усмивка попита той. — Знаеш ли?

Тя се поколеба. Не смееше да се показва глупава пред него.

— Според общото мнение е до Първото ниво — превзето отвърна тя.

Когато Уенда бе малка и отопляваните коридори се простираха далеч извън града, тя се беше скитала и ги бе изследвала като всички деца. Един ден, много надалеч, където я щипеше студът във въздуха, тя беше стигнала до зала, която бе наклонена нагоре, но беше блокирана почти моментално от огромна запушалка, натъпкана здраво от горе до долу и от стена до стена.

От другата страна и нагоре, беше научила тя много по-късно, се намираще Седемдесет и деветото ниво, над него — Седемдесет и осмото и така нататък.

— Ние ще минем Първото ниво, Уенда.

— Но след Първото ниво няма нищо.

— Права си. Нищо. Цялата твърда материя на планетата свършва.

— Но как е възможно да има нещо, което е нищо? Искаш да кажеш въздух ли?

— Не, имам предвид *нищо*. Вакуум. Знаеш какво е вакуум, нали?

— Да. Но вакуумите трябва да се напompват и да се държат изолирани от въздуха.

— Това се отнася за „Поддръжка“. И все пак след Първото ниво има безкрайно количество вакуум, който се простира навсякъде.

Уенда се замисли за кратко.

— Бил ли е някой някога там? — попита тя.

— Не, разбира се. Но разполагаме с документите.

— Може би документите са грешни.

— Не е възможно. Знаеш ли какво разстояние ще измина?

Мисловният поток на Уенда показваше съкрушително отрицание.

— Знаеш за скоростта на светлината, предполагам — каза Рой.

— Разбира се — веднага отвърна тя. Това беше универсална константа. И бебетата я знаеха. — Хиляда деветстотин петдесет и четири пъти по дължината на пещерата и обратно в секунда.

— Правилно — потвърди Рой, — но ако светлината пътува през разстоянието, което ще измина аз, ще и трябват десет години.

— Премятай ме — рече Уенда. — Опитваш се да ме уплашиш.

— Защо трябва да те плаши това? — Той се изправи. — Но аз се мотая тук достатъчно дълго...

За миг един от шестте му крайника за хващане леко докосна един от нейните с обективно, безстрастно приятелство. Някакъв ирационален подтик караше Уенда да го стисне здраво и да не му позволи да си тръгне.

Тя изпадна в мигновена паника от страх, че той може да погледне в ума ѝ под разговорното равнище, че може да се отврати и никога повече да не я погледне, че дори може да докладва за нея да бъде подложена на лечение. После се отпусна. Рой беше нормален, а не болен като самата нея. Никога не би и сънувал да проникне в ума на приятел по-дълбоко от разговорното равнище, колкото и силно да е предизвикателството.

Беше много красив в нейните очи, докато се отдалечаваше. Крайниците му за хващане бяха прави и силни, хватателните му, манипулативни косъмчета бяха многобройни и нежни, а оптичните му петна бяха по-прекрасно опалесцентни, отколкото някога бе виждала.

3.

Лора се намести на седалката си. Колко меки и удобни ги правеха. Колко приятни и безопасни бяха отвътре самолетите, колко различни от твърдия, сребрист, нечовешки блясък на външността им.

Кошчето беше на седалката до нея. Тя надникна зад одеялцето и мъничката, надиплена шапчица. Уолтър спеше. Лицето му беше безизразно, със закръглената бебешка мекота, а клепачите му бяха две реснисти месечинки, спуснати над очичките.

Кичур светлокестенява коса падаше през челото му и Лора с безкрайна нежност го вдигна под шапчицата.

Скоро щеше да стане време да храни Уолтър и тя се надяваше, че все още е прекалено малък, за да се разстройва от непознатата обстановка. Стюардесата беше много любезна. Даже бе сложила бибероните му в малък хладилник. Представи си, хладилник на борда на самолет.

Хората на седалката от другата страна на пътеката я гледаха по онзи особен начин, който означаваше, че им се иска да я заговорят, стига да успеят да намерят претекст. Моментът настана, когато тя вдигна Уолтър от кошчето и го сложи в скута си — малка топчица розова плът, обвита в бял памучен пашкул.

Едно бебе винаги е извинение за разговор между непознати.

Дамата от другата страна на пътеката каза (думите ѝ можеха да се предвидят):

— Какво *прелестно* дете. Колко е голямо, мила моя?

През стиснатите между устните ѝ безопасни игли (беше опънала одеялцето върху коленете си и преповиваше Уолтър), Лора отвърна:

— Следващата седмица ще стане на четири месеца.

Очите на Уолтър бяха отворени и той се усмихна на жената, като разтвори устенцата си във влажна, лепкава усмивка (винаги се радваше, когато го преповиваха)

— Виж го как се усмихва, Джордж — рече дамата.

Съпругът ѝ върна усмивката и се заигра с пълничките пръстчета.

— Гу-гу — каза той.

Уолтър се засмя с висок, хълцащ смях.

— Как се казва, мила? — попита жената.

— Уолтър Майкъл — отвърна Лора, а после добави: — На името на баща си.

Задръжките съвсем отпаднаха. Лора научи, че се казват Джордж и Елинор Елис, че са на почивка, че имат три деца — две момичета и едно момче, и че всички са пораснали. И двете момичета са омъжени и едното има вече две деца.

Лора слушаше с доволно изражение на слабото си лице. Уолтър (тоест, старши) винаги казваше, че точно защото е толкова добра слушателка, отначало е проявил интерес към нея.

Уолтър ставаше неспокоен. Лора освободи ръцете му, за да позволи на чувствата му да се кондензират в мускулно усилие.

— Бихте ли затоплили биберона, моля? — обърна се тя към стюардесата.

Под стриктния, но приятелски разпит, Лора разказа за броя хранения, на които се радваше Уолтър, за точния състав на храната му и дали страда от обриви от пелените.

— Надявам се, че малкото му стомахче днес няма да е разстроено — разтревожено каза тя. — Имам предвид от движението на самолета, нали знаете?

— О, Боже — рече г-жа Елис, — той е твърде малък, за да го притеснява това. А и тези големи самолети са чудесни. Ако не погледна през прозореца, няма да повярвам, че съм във въздуха. Не ти ли се струва така, Джордж?

Но г-н Елис, откровен и пряк човек, отвърна:

— Изненадан съм, че пътувате с толкова малко бебе със самолет.

Г-жа Елис намръщено се обърна към него.

Лора облегна Уолтър на рамото си и леко го потупа по гърба. Тихото му хлипане прекъсна, щом мъничките му пръстчета се намериха в меката, руса коса на майка му и започнаха да се ровят сред свободния кок, отпуснат на тила ѝ.

— Водя го при баща му — обясни тя. — Уолтър още не е виждал сина си.

Г-н Елис смутено я погледна и понечи да се обади, но г-жа Елис бързо го прекъсна:

— Съпругът ви е на служба, предполагам?

— Да...

(Г-н Елис отвори уста в беззвучно „Аха“ и се отпусна.)

— Базата му е точно до Давао и ще ме посрещне на Никълс Фийлд — продължи Лора.

Преди стюардесата да се върне с биберона, вече бяха открили, че съпругът ѝ е старши сержант в Интендантския корпус, че е в армията от четири години, а те са женени от две, че скоро ще се уволнява и че ще прекарат дълъг меден месец там, преди да се върнат в Сан Франциско.

После тя взе биберона. Полюля Уолтър в лявата си ръка и приближи биберона до лицето му. Той се плъзна точно през устните му и венците му стиснаха цицката. От млякото започнаха да излизат малки мехурчета, дланите му удряха безрезултатно топлото стъкло, а сините му очички се бяха втренчили твърдо в нея.

Лора съвсем лекичко стискаше малкия Уолтър и си мислеше как при всичките дребни трудности и неприятности си остава толкова прекрасно да имаш съвсем свое мъничко бебе.

4.

„Теория — помисли си Ган, — винаги теория.“ Хората на повърхността преди милион, че и повече години са можели да *виждат* Вселената, можели са да я усещат директно. Сега, с хиляда и триста километра скала над главите си, Расата трябва да прави заключения единствено от потрепващите стрелки на уредите си.

Беше само теория, че мозъчните клетки, освен обичайните си електрически заряди, излъчват съвсем друг вид енергия. Енергия, която не е електромагнитна и следователно не е осъдена на пълзящата скорост на светлината. Енергия, която е свързана с най-висшите функции на мозъка и следователно е характерна само за интелигентните, разумни същества.

Една бавно движеща се стрелка регистрираше изтичането на такова енергийно поле в пещерата им, а други стрелки сочеха произхода на полето в тази и тази посока на разстояние от десет светлинни години. Поне една звезда трябваше да се е приближила значително през времето, откакто хората от повърхността бяха засекли най-близката на петстотин светлинни години. Или пък теорията не беше вярна?

— Страхуваш ли се? — избухна Ган в разговорното мисловно равнище без да предупреди и рязко посегна към мънкащата повърхност на ума на Рой.

— Това е огромна отговорност — отвърна Рой.

„Други говорят за отговорност“ — помисли Ган. В продължение на поколения Главен техник след Главен техник бяха работили по Резонатора и Приемателната станция, и последната стъпка трябваше да се предприеме по негово време. Какво знаеха другите за отговорността.

— Така е — рече той. — Приказваме за изчезването на Расата достатъчно лекомислено и винаги приемаме, че то ще настъпи някой ден, но не и сега, не по наше време. Ала ще стане, разбираш ли? Ще стане. Това, което ще направим днес, ще изразходва две трети от целия

ни енергиен резерв. Няма да остане достатъчно за нов опит. Няма да има достатъчно, за да може това поколение да изживее живота си. Но тези неща няма да имат значение, ако следваш заповедите. Помислили сме за всичко. Прекарали сме поколения в мислене за всичко.

— Ще правя каквото ми е наредено — каза Рой.

— Твоето мисловно поле ще се смеси с тези, които идват от космоса. Всички мисловни полета са характерни за индивидите и обикновено възможността за каквото и да е дублиране е много малка. Но полетата от космоса наброяват милиарди, според най-добрите ни изчисления. Много е вероятно твоето поле да стане като едно от техните и в такъв случай резонансът ще се установява, докато Резонаторът ни работи. Известни ли са ти действащите принципи?

— Да, сър.

— Тогава знаеш, че по време на резонанса, умът ти ще бъде на планетата „Х“ в мозъка на създанието с мисловно поле, идентично на твоето. Не това е енергоемкият процес. В резонанс с твоя ум ще поставим и масата на Приемателната станция. Методът на пренасяне на маса по този начин беше последната фаза от решението на проблема и ще погълне цялата енергия, която Расата иначе ще използва за сто години.

Ган взе черния куб, който представляваше Приемателната станция и мрачно го погледна. Три поколения преди него бяха смятали за невъзможно да го направят по-малък от осемнайсет кубични метра, при всичките му задължителни за космоса свойства. Сега вече го имаха и беше с размера на юмрука му.

— Мисловното поле на мозъчните клетки на разумно същество може да следва само определени, добре дефинирани модели — каза Ган. — Всички живи същества, на която и планета да възникнат, трябва да притежават протеинова основа и кислородно-водна химия на организма. Ако светът им е обитаем за тях, той ще бъде такъв и за нас.

„Теория — на по-дълбоко равнище си помисли Ган, — винаги теория.“

— Това не означава, че тялото, в което се намериш, неговият ум и емоции могат да не са съвсем чужди — продължи той. — Затова сме разработили три метода за активиране на Приемателната станция. Ако крайниците ти са силни, ще трябва само да упражниш натиск от двеста двайсет и пет килограма върху всяка от страните на куба. Ако не са,

трябва просто да натиснеш едно копче, което можеш да стигнеш през този единствен отвор в куба. Ако нямаш крайници, ако тялото-приемник е парализирано или безпомощно по някакъв друг начин, можеш да активираш Станцията само чрез мисловна енергия. Щом Станцията бъде активирана, ще разполагаме с две опорни точки, а не само с една и Расата ще може да бъде прехвърлена на планетата „Х“ чрез обикновена телепортация.

— Което — каза Рой — означава, че ще използваме електромагнитна енергия.

— И какво от това?

— Прехвърлянето ще ни отнеме десет години.

— Ние няма да осъзнаваме продължителността.

— Разбирам, сър, но това означава, че Станцията ще остане на планетата „Х“ десет години. Ами ако междуременно бъде унищожена?

— Помислили сме и за това. Помислили сме за всичко. Щом Станцията бъде активирана, тя ще генерира парамасово поле. То ще се движи в посока на гравитационното привличане, като преминава през обикновената материя дотогава, докато непрекъсната среда с относително висока плътност не упражни достатъчно триене, за да го спре. За да стане това ще бъде необходима шестметрова скала. Всичко останало с по-малка плътност няма да окаже никакво влияние. Станцията ще престои на шест метра под земята в продължение на десет години и тогава на повърхността ще я извади обратно поле. После ще се появи Расата, един по един.

— В такъв случай, защо активирането на Станцията не е автоматично? Тя вече има толкова автоматични свойства...

— Не е нужно да го обмисляш, Рой. Ние сме го направили. Не всички точки на повърхността на планетата „Х“ могат да са подходящи. Ако обитателите са силни и развити, може да се наложи да намериш за Станцията някое ненатрапчиво място. За нас няма да е добре да се появим на някой градски площад. А ти трябва да се увериш, че непосредствената околна среда не е опасна и по друг начин.

— Какъв друг начин, сър?

— Не зная. Древните документи за повърхността съдържат много неща, които вече не разбираме. Те не ги обясняват, защото приемат тези неща за даденост, но ние сме под повърхността почти от

сто хиляди поколения и сме озадачени. Техниците ни не постигат съгласие дори по физическия характер на звездите, а това е нещо, което често се споменава и обсъжда в документите. Но какво е „буря“, „земетресение“, „вулкан“, „торнадо“, „градушка“, „свличане“, „наводнение“, „светкавица“ и така нататък? Всичко това са термини, отнасящи се до явления на повърхността, които са опасни, но ние не знаем какво представляват. Не знаем как да се пазим от тях. Чрез ума на приемника си ти може да си в състояние да разбереш какво е необходимо и да вземеш съответните мерки.

— С колко време ще разполагам, сър?

— Резонаторът не може да работи непрекъснато повече от дванайсет часа. Бих предпочел да свършиш работата си за два. Ще се върнеш тук автоматично, веднага щом бъде активирана Станцията. Готов ли си?

— Готов съм — отвърна Рой.

Ган тръгна към тъмния стъклен кабинет. Рой зае мястото си и намести крайниците си в съответните вдлъбнатини. Косъмчетата му се потопиха в живак за добър контакт.

— Ами ако попадна в умиращо тяло? — попита Рой.

— Когато човек е близо до смъртта, мисловното поле се изкривява — поясни Ган, докато настройваше пулта за управление. — Никое нормално мисловно поле като твоето няма да му резонира.

— А ако му предстои внезапна смърт? — упорстваше Рой.

— Помислили сме и за това — каза Ган. — Не можем да го предотвратим, но шансовете за толкова бърза смърт, че да не успееш да активираш умствено Станцията, се оценяват на по-малко от едно на двайсет трилиона, освен ако тайнствените опасности на повърхността не са по-смъртоносни, отколкото очакваме... Имаш една минута.

Поради някаква странна причина, последната мисъл на Рой преди прехвърлянето беше за Уенда.

5.

Лора се събуди, внезапно сепната. Какво става? Почувства като че ли я бодват с игла.

Следобедното слънце блестеше в лицето ѝ и я заслепяваше. Тя пушна сенника и в същото време се наведе да погледне Уолтър.

Беше леко изненадана, когато откри, че очите му са отворени. Това не бе един от будните му периоди. Погледна ръчния си часовник. Не, не беше. А и до времето за хранене имаше още цял час. Тя следваше система на хранене „при поискване“ или „ако искаш, извикай и ще получиш“, но обикновено Уолтър съвсем добросъвестно следваше часовника.

Тя сбърчи нос към него.

— Гладно ли си, патенце?

Уолтър изобщо не отговори и Лора се разочарова. Искаше ѝ се да се бе усмихнал. Всъщност, искаше ѝ се той да се засмее и да обвие пухкавите си ръчички около шията ѝ, да се сгуши в нея и да каже „мами“, ала знаеше, че не може да го направи. Но поне би могъл да се усмихне.

Тя леко допря пръст до брадичката му и мъничко го потупа.

— Гу-гу-гу. — Той винаги се усмихваше, когато му правеха така.

Но сега само премига срещу нея.

— Надявам се, че не е болен — измърмори тя и нещастно погледна към г-жа Елис.

Г-жа Елис остави списанието си.

— Има ли нещо, скъпа?

— Не знам. Уолтър просто си лежи.

— Бедното мъниче. Сигурно е уморен.

— Тогава не би ли трябвало да спи?

— Той е в непозната обстановка. Навярно се чуди какво е всичко това.

Тя се изправи, пресече пътеката и се наведе през Лора, за да доближи лицето си до това на Уолтър.

— Чудиш се какво става, нали, малка топчице? Да, така е. Казваш: „Къде са ми сладкото малко креватче и сладките малки картинки на тапетите?“

После издаде към него писукащи звуци.

Уолтър извърна очи от майка си и мрачно се загледа в г-жа Елис.

Г-жа Елис внезапно се изправи и като че ли нещо я заболя. Тя сложи длан на главата си за миг и промълви:

— Божичко! Каква странна болка!

— Мислите ли, че е гладен? — попита Лора.

— За Бога — рече г-жа Елис и тревогата се стопи от лицето ѝ, — когато са гладни, те веднага ти дават да разбереш. Нищо му няма. Имам три деца, скъпа моя. Знам това.

— Мисля да помоля стюардесата да затопли друг биберон.

— Е, щом това ще те накара да се почувстваш по-добре...

Стюардесата донесе биберона и Лора вдигна Уолтър от кошчето му. Тя каза:

— Първо се нахрани, после ще те преповия и тогава...

Намести главичката му в извивката на лакътя си, наведе се да го целуне бързо по бузката, после го полюля близо до тялото си, докато поднасяше биберона към устните му...

Уолтър изпищя!

Устата му се раззина, ръцете му се размахаха пред него с разперени пръсти, цялото му тяло беше сковано и твърдо, сякаш обхванато от спазъм, и пищеше. Писъкът му кънтеше из целия самолет.

Лора също започна да пици. Тя пусна биберона и той се разби, като изцапа наоколо с мляко.

Г-жа Елис скочи. Същото направиха и още пет-шест души. Г-н Елис се стресна от леката си дрямка.

— Какво става? — безизразно попита г-жа Елис.

— Не зная. Не зная. — Лора отчаяно разтърсваше Уолтър, като го облягаше на рамото си и го потупваше по гърба. — Миличко, миличко, не плачи. Миличко какво има? Миличко...

Стюардесата тичаше по пътеката. Кракът ѝ се размина на сантиметър с куба, който лежеше под седалката на Лора.

Уолтър бясно вършееше наоколо и викаше силно.

6.

Умът на Рой беше в шок. В първия миг седеше стегнат на стола си в контакт с ясения ум на Ган, а в следващия (не осъзнаваше изминалото време) бе потопен в смесица от странна, варварска и разпокъсана мисъл.

Той изцяло затвори ума си. Беше широко открит, за да увеличи ефективността на резонанса и първият допир до чуждия разум бе...

Не болезнен — не. Замайващ, противен? Не, и това не. Нямаше точна дума.

Той се отпусна в тихото небитие на ума си и обмисли положението си. Усещаше лекия допир на Приемателната станция, с която беше в мисловна връзка. Беше дошла заедно с него. Добре!

За момент игнорира приемника си. Можеше да му потръбва за драстичните операции по-късно, затова щеше да е разумно да не предизвиква подозрения засега.

Той изследваше. Влезе в ума напосоки и първо прецени чувствените впечатления, от които беше проникнат. Създанието бе чувствително към части от електромагнитния спектър, към вибрациите на въздуха и, разбира се, към телесен контакт. Притежаваше локализирани химични усещания...

Това като че ли беше всичко. Той огледа пак удивен. Не само, че нямаше пряко усещане за маса и електричен заряд, нито пък изтънчените тълкуватели на Вселената, но нямаше и какъвто и да е мисловен контакт.

Умът на създанието беше напълно изолиран.

В такъв случай как общуваха? Погледна още по-нататък. Имаха сложен код от контролирани вибрации на въздуха.

Бяха ли разумни? Дали не беше избрал осакатен ум? Не, всички бяха такива.

Той филтрира групата от обкръжаващи го умове през мисловните си мустачки в търсене на Техник или на някой, който минаваше за такъв сред тези сакати полуразуми. Откри ум, който

мислеше за себе си като за контролор на превозни средства. Част от информацията удиви Рой. Намираше се на превозно средство във въздуха.

Тогава дори и без мисловен контакт биха могли да са построили зачатъчна механична цивилизация. Или пък бяха живи оръдия в ръцете на истински разуми някъде другаде на планетата? Не... Умовете им казваха „не“.

Той изследва Техника. Ами непосредствената околна среда? Трябваше ли да се страхува от кошмарите на древните? Опасности в средата съществуваха. Въздушни движения. Температурни промени. Изливане на вода от въздуха, течна или твърда. Електрически разреждания. Имаше кодови вибрации за всяко явление, но те не означаваха нищо. Връзката на което и да било от явленията с дадените им имена от обитавалите повърхността предци беше въпрос на предположения.

Нямаше значение. Имаше ли опасност сега? Имаше ли опасност тук? Имаше ли каквато и да била причина за страх или неспокойствие?

Не! Умът на Техника казваше „не“.

Това беше достатъчно. Той се върна към ума-приемник и си почина за малко, а после любопитно се разпростря...

Нищо!

Умът-приемник беше празен. Най-много да имаше смътни усещания за топлина и леко трепкане на ненасочена реакция към основните стимули.

Да не би приемникът да умираше, в края на краищата? Дали не страдаше от афазия? Или мозъчната му дейност беше увредена?

Той бързо се премести до най-близкия ум, зарови се в него в търсене на информация за своя приемник и я откри.

Приемникът му беше бебе от тази раса.

Бебе? *Нормално* бебе? А толкова недоразвито?

Той позволи на ума си да потъне и се сля за миг с това, което съществуваше в приемника му. Потърси двигателните области на мозъка и ги откри с трудност. Едно предпазливо стимулиране беше последвано от странно движение на краиниците на приемника му. Той опита по-фин контрол и се провали.

Почувства гняв. Бяха ли помислили за всичко в края на краищата? Бяха ли помислили за разумите без мисловен контакт? Бяха

ли помислили за малките създания като напълно недоразвити, сякаш са все още в яйцето?

Това означаваше, разбира се, че в личността на приемника си той нямаше да може да активира Приемателната станция. Мускулите и умът бяха прекалено слаби, прекалено неконтролируеми за който и да е от трите метода, очертани от Ган.

Той напрегнато се замисли. Едва ли можеше да очаква да въздейства на толкова маса през несъвършеното фокусиране на мозъчните клетки на приемника си, но дали щеше да стане нещо чрез непряко въздействие през мозък на възрастен? Прякото физическо въздействие щеше да е много слабо — щеше да се равнява на разлагане на съответни молекули на аденозин трифосфат и ацетилхолин. След това създанието щеше да действа самостоятелно.

Той се колебаеше да опита, страхуваше се от неуспех, но после прокле страха си. Отново влезе в най-близкия ум. Беше на женска от расата и бе в състояние на временно потискане, което бе забелязал при други. Не го изненада. Толкова рудиментарни умове като тези имаха нужда от периодични почивки.

Той разгледа ума пред себе си, като мисловно докосваше областите, които биха могли да реагират на стимулиране. Избра една от тях, докосна я и съзнателните области се изпълниха с живот почти незабавно. Изляха се чувствени впечатления и равнището на мисълта рязко се повиши.

Добре!

Но не достатъчно добре. Това беше само бодване, само щипване. Не беше команда за конкретно действие.

Той неспокойно се размърда, когато върху него се стовари емоция. Дойде от ума, който току-що бе стимулирал и беше насочена, разбира се, към приемника му, а не към него. Въпреки това примитивната ѝ незрелост го раздразни и той затвори ума си за неприятната топлина на неприкритите чувства на женската.

Втори ум се съсредоточи върху неговия приемник и ако беше материален или ако бе контролирал задоволително приемника, щеше да бъде силно раздразнен.

Велики пещери, нямаше ли да му позволят да се концентрира върху сериозната си работа?

Той остро удари към втория ум, активирайки центрите на безпокойство и умът се отдръпна.

Беше доволен. Това бе съвсем просто, неопределено стимулиране и беше сработило отлично. Бе прочистил мисловната атмосфера.

Той се върна към Техника, който контролираше превозното средство. Трябваше да научи подробностите за повърхността, над която минаваха.

Вода? Той бързо сортира данните.

Вода! И още вода!

Думата „океан“ имаше смисъл. Старата, традиционна дума „океан“. Кой би могъл да мечтае, че е възможно да съществува толкова много вода!

Но тогава, ако това беше „океан“, традиционната дума „остров“ придобиваше очевидно значение. Той хвърли целия си ум в търсене на географска информация. „Океанът“ беше изпъстрен с точки земя, но на Рой му трябваше точно...

Беше прекъснат от кратко пронизване на изненада, когато приемникът му се придвижи през пространството и бе притиснат до съседното женско тяло.

Умът на Рой, в момента зает, беше открит и непредпазен. Женските емоции го затрупаха с пълна сила.

Рой потрепери. Като се опитваше да се освободи от отвличащите го животински страсти, той притисна мозъчните клетки на приемника, през които се отвеждаше грубостта.

Направи го прекалено бързо, прекалено енергично. Умът на приемника му се изпълни с разпръснатата болка и моментално почти всички умове, до които можеше да достигне, реагираха на последвалите въздушни вибрации.

Раздразнен, той се опита да потуши болката и успя само да я стимулира още повече.

През мисловната мъгла на болката на приемника той се зарови в ума на Техника, като се стремеше да предотврати разфокусирането на контакта.

Умът му замръзна. Най-добрата възможност почти беше настъпила! Навярно разполагаше с двайсет минути. След това щеше да има и други шансове, но не толкова добри. И все пак той не смееше да

се опита да насочи действията на друг, докато умът на приемника му бе в толкова пълна дезорганизация.

Рой отстъпи, оттегли се в ума си, като поддържаше само съвсем слаба връзка с гръбначните клетки на приемника си и зачака.

Минутите минаваха и малко по малко той възстанови пълната връзка.

Оставаха му пет минути. Рой избра обект.

7.

— Струва ми се, че започва да се чувства малко по-добре, бедното мъниче — рече стюардесата.

— Никога не е правил така преди — през сълзи настояваше Лора. — Никога.

— Предполагам, че просто е имал малко колики — успокои я стюардесата.

— Може би е повит прекалено стегнато — предположи г-жа Елис.

— Може би — каза стюардесата. — Доста е топло. Тя отви одеялцето и вдигна нощничката, за да открие коремчето, розово и издуто. Уолтър още хленчеше.

— Да го преповия ли вместо вас? — попита стюардесата. — Доста е мокър.

— Ако обичате.

Повечето от по-близко седящите пътници се бяха върнали на местата си. По-далечните бяха престанали да проточват шии.

Г-н Елис остана на пътеката с жена си.

— Вижте — обади се той.

Лора и стюардесата бяха прекалено заети, за да му обърнат внимание, а г-жа Елис го пренебрегна просто по навик.

Г-н Елис беше свикнал с това. Във всеки случай, забележката му бе чисто, теоретична. Той се наведе и посегна към кутията под седалката.

Г-жа Елис нетърпеливо погледна надолу.

— Божичко, Джордж, недей да пипаш така багажа на други хора — смърри го тя. — Седни си на мястото. На път си.

Г-н Елис смутено се изправи.

С все още зачервени и насълзени очи, Лора каза:

— Не е мое. Даже не знаех, че е под седалката ми.

Стюардесата вдигна поглед от хленчещото бебе и попита:

— Какво е това?

Г-н Елис сви рамене.

— Кутия.

— Ами за какво ти е, за Бога? — попита жена му.

Г-н Елис се замисли за причината. За какво ли му беше?

— Бях любопитен — промълви той.

— Готово! — възкликна стюардесата. — Мъничкото момченце е сухо и се обзалагам, че след две минути пак ще е щастливо. А? Нали, миличко?

Но миличкото още хълцаше. То рязко извърна глава, когато отново му предложиха биберона.

— Нека да го затопля малко — протегна ръка стюардесата, вдигна шишето и се отдалечи по пътеката.

Г-н Елис взе решение. Той без колебание вдигна кутията и я постави на облегалката на седалката си. Не обърна внимание на намръщването на жена си.

— Няма да я повредя — обеща той. — Просто я разглеждам. От какво ли е направена?

Почука я с кокалчетата на пръстите си. Никой от другите пътници не изглеждаше заинтригуван. Не обръщаха внимание нито на г-н Елис, нито на кутията. Сякаш нещо беше изключило специално тази насока на интерес у тях. Даже г-жа Елис, заговорила се с Лора, му бе обърнала гръб.

Г-н Елис завъртя кутията и откри отвора ѝ. Знаеше, че трябва да има отвор. Беше достатъчно голям, за да мушне пръста си, макар че, разбира се, нямаше причина да пъха пръст в някаква странна кутия.

Внимателно вкара пръста си. Там имаше черен бутон, който копнееше да докосне. Той го натисна.

Кутията потрепери, внезапно изскочи от ръцете му и мина през облегалката на седалката му.

Зърна я да минава през пода, а после на това място си беше непокътнатият под и нищо повече. Той бавно протегна ръце и погледна дланите си. Сетне падна на колене и опипа пода.

Върнала се с биберона, стюардесата попита любезно:

— Загубихте ли нещо, сър?

Г-жа Елис погледна надолу и каза:

— Джордж!

Г-н Елис се изправи. Беше зачервен и объркан.

— Кутията... Изплъзна се и потъна...

— Каква кутия, сър? — попита стюардесата.

— Може ли да взема биберона, госпожице? — намеси се Лора.
— Той вече не плаче.

— Разбира се. Моля.

Уолтър жадно отвори уста и лапна цицката. Млякото започна да изпуска въздушни мехурчета и се разнесоха звуци от преглъщане.

Лора сияещо вдигна поглед.

— Сега изглежда добре. Благодаря ви, госпожице. Благодаря ви, г-жо Елис. Известно време почти ми се струваше като че ли това не е моето малко момченце.

— Ще се оправи — рече г-жа Елис. — Може да му е станало лошо от самолета. Седни си на мястото, Джордж.

— Просто ме повикайте, ако имате нужда от нещо — обади се стюардесата.

— Благодаря ви — отвърна Лора.

— Кутията... — започна г-н Елис и млъкна.

Каква кутия? Не си спомняше никаква кутия.

Но един ум на борда на самолета проследи куба, докато падаше по парабола, без да му пречи вятъра или въздушното съпротивление и минаваше през газовите молекули по пътя си.

Атолът под него беше мъничък тъмен център в огромната цел. Някога, по време на войната, на него имаше самолетна писта и казарми. Казармите се бяха срутили, пистата бе изчезваща, разпокъсана лента и атолът беше празен.

Кубът удари листака на една палма, което изобщо не го обезпокои. Той премина през ствола и корала. После потъна в самата планета, без изобщо да вдигне прах, за да загатне за влизането си.

На шест метра под повърхността кубът спря и застина неподвижен, като се смеси с атомите на скалата и все пак остана различен.

Това беше всичко. Беше нощ, а сетне ден. Валеше, духаше вятър и вълните на Тихия океан се разбиваха в бяла пяна върху белия корал. Не се случваше нищо.

Нищо нямаше и да се случи — за десет години.

8.

— Излъчихме новината — каза Ган, — че си успял. Мисля, че сега би трябвало да си починеш.

— Да си почина ли? — попита Рой. — Сега? Когато се върнах при пълни умове? Благодаря ви, но не. Удоволствието е твърде голямо.

— Обезпокои ли те прекалено много? Разум без мисловен контакт?

— Да — кратко отвърна Рой. Ган тактично се въздържа да последва линията на оттеглилата се мисъл.

Вместо това, той попита:

— Ами повърхността?

— Абсолютно ужасна — отвърна Рой. — Това, което древните са наричали „слънце“, е непоносимо блестящо петно. Очевидно е източник на светлина и периодично варира — „ден“ и „нощ“ с други думи. Има и непредвидимо вариране.

— Навярно „облаци“ — предположи Ган.

— Защо „облаци“?

— Знаеш традиционната фраза: „Облаци скриват слънцето“.

— Така ли мислите? Да, възможно е.

— Е, продължавай.

— Дайте да видим. „Океан“ и „остров“ вече обясних. „Буря“ означава влага във въздуха, падаща на капки. „Вятър“ е движение на огромни маси въздух. „Гръм“ е или спонтанно статично разреждане във въздуха, или силен спонтанен шум. „Градушка“ е падащ лед.

— Това е любопитно — каза Ган. — Откъде пада ледът? Как? Защо?

— Нямам ни най-малка представа. Всичко е много променливо. Има буря по някое време, но друго — няма. Очевидно на повърхността има региони, където винаги е студено, в други винаги е топло, а в трети е и студено, и топло по различно време.

— Удивително. Каква част от всичко това според теб е неправилно тълкуване на чуждопланетните умове?

— Никаква. Сигурен съм. Всичко беше съвсем ясно. Имах достатъчно време да проуча особените им умове. Прекалено много време.

Мислите му отново се уединиха.

— Това е добре — рече Ган. — Винаги съм се страхувал от склонността ни да гледаме романтично на така наречения „Златен век“ на нашите обитавали повърхността предци. Чувствах, че в групата ни ще има силен стремеж към нов живот на повърхността.

— Не — яростно отрече Рой.

— Очевидно не. Съмнявам се, че и най-твърдия сред нас би помислил дори за един ден живот в среда, каквато описваш ти, с нейните бури, дни, нощи, с неподходящите ѝ и непредвидими вариации. — Мислите на Ган бяха доволни. — Утре ще започнем процеса на прехвърлянето. Щом стигнем на острова... Необитаем е, казваш.

— Напълно необитаем. Беше единственият от този тип, над който мина превозното средство. Информацията на Техника беше подробна.

— Добре. Ще започнем операцията. Ще отнеме цели поколения време, Рой, но накрая ще бъдем в Дълбината на нов, топъл свят, в приятни пещери, където контролираната среда ще доведе до развитието на всякаква култура и изтънченост.

— И — прибави Рой, — никакъв контакт от какъвто и да било род със съществата на повърхността.

— Защо така? — попита Ган. — Колкото и да са примитивни, те биха могли да са ни от полза, щом установим базата си. Раса, която може да построи летателни машини, сигурно притежава известни способности.

— Не е така. Те са много войнствени, сър. Биха нападнали с животинска жестокост по всякакъв повод и...

Ган го прекъсна.

Притеснява ме психосянката, която обкръжава сведенията ти за чуждопланетяните. Криеш нещо.

— Отначало си помислих, че бихме могли да извлечем полза от тях — отвърна Рой. — Даже да не се сприятелят с нас, поне бихме могли да ги контролираме. Накарах един от тях да натисне копчето в

куба и това беше трудно. Много трудно. Умовете им са принципно различни.

— В какво отношение?

— Ако можех да го опиша, разликата нямаше да е принципна. Но мога да ви дам пример. Бях в ума на едно бебе. Те нямат камери за съзряване. За бебетата се грижат отделни индивиди. Създанието, което се грижеше за моя приемник...

— Да.

— Тя (беше женска) изпитваше особена връзка с малкото. Имаше чувство за собственост, за връзка, която изключва останалата част от обществото. Стори ми се, че определих смътно някаква емоция, която свързва човек с познат или приятел, но беше много по-силна и необузdana.

— Е — каза Ган, — без мисловен контакт те навярно нямат истинска концепция за общество и може да създават под връзки. Или връзката беше патологична?

— Не, не. При всички е така. Жената, която се грижеше за бебето, беше майка му.

— Невъзможно. Собствената му майка?

— По необходимост. Бебето беше прекарало първата част от съществуването си вътре в майка си. Физически вътре. Яйцата на създанието остават в тялото. Те се осеменяват в тялото. Растат в тялото и излизат живи.

— Огромни пещери! — възкликна Ган. Беше силно отвратен. — Всяко създание ще знае кои са собствените му деца. Всяко дете ще има конкретен баща...

— Който също ще бъде известен. Пренасяха моя приемник осем хиляди километра, доколкото успях да преценя разстоянието, за да го види баща му.

— Невероятно!

— Трябва ли ви още, за да разберете, че никога няма да има никаква среща на умове? Разликата е толкова фундаментална, толкова същностна.

Жълтината на съжалението обагри и огруби мисловната верига на Ган.

— Това би било твърде зле — каза той. — Мислех си...

— Какво, сър?

— Мислех си, че за пръв път два разума ще си помагат един на друг. Мислех си, че заедно бихме могли да напреднем по-бързо, отколкото всеки един поотделно. Даже да бяха примитивни в технологично отношение, каквито всъщност са, техниката не е всичко. Мислех си, че въпреки това бихме могли да се научим на нещо от тях.

— На какво да се научим? — брутално попита Рой. — Да познаваме родителите си и да се сприятеляваме с децата си ли?

— Не — отвърна Ган. — Не, ти си съвсем прав. Преградата между нас трябва да остане завинаги пълна. Те ще разполагат с Повърхността, а ние с Дълбината и така ще бъде.

Вън от лабораторията Рой срещна Уенда. Мислите ѝ изразяваха концентрирано удоволствие.

Мислите на Рой също бяха приятни. Бе много успокоително да осъществяваш чист мисловен контакт с приятел.

ПРИМАМКАТА

1.

Корабът „Трите G“ безмълвно проблесна от небитието на хиперпространството в целостта на пространство-времето. Той изплува в светлината на огромния звезден куп на Херкулес.

Внимателно се уравни в космоса, обкръжен от слънца, слънца и още слънца, всяко от които беше в центъра на гравитационно поле, притеглящо малкия метален мехур. Но корабните компютри се бяха справили добре и той се държеше твърдо на мястото си. Беше на едnodневно пътуване — обикновено космическо пътуване — в системата Лагранж.

Този факт имаше различно значение за отделните хора на борда на кораба. За екипажа това беше още един ден работа, още една надница за едnodневен полет, а после почивка на брега. Планетата, към която пътуваха, беше необитаема, но почивката на брега можеше да е приятно преживяване, дори на някой астероид. Те не се затормозяваха с възможните разлики в мненията на пътниците.

Всъщност, екипажът се отнасяше доста презрително към пътниците и ги избягваше.

Празноглавци!

Такива си и бяха — всички, с изключение на един. Учени, с по-меки думи — при това хетерогенна компания. Най-близкият аналог на разпространеното в този момент чувство беше крайното безпокойство за уредите им и смътното им желание за последна проверка.

И навярно съвсем слабо усилване на напрежението и тревогата. Планетата *беше* необитаема. Всеки твърдо бе изразявал съгласието си с това мнение по няколко пъти. И все пак мислите на всеки човек са си негови собствени.

Що се отнася до един необикновен човек на борда на кораба — не член на екипажа, а всъщност не и учен, — най-силното му чувство беше върховна умора. Той болнаво раздвижваше краката си и се опитваше да се справи с последните остатъци от космическата болест. Казваше се Марк Анунцио, вече бе на легло от четири дни и почти не

се хранеше, докато корабът се вмъкваше и измъкваше от Вселената, прескачайки светлинни години в космоса.

Но сега не се чувстваше чак толкова уверен в предстоящата смърт и трябваше да отвърне на призивите на капитана. По своя неразбираем начин Марк негодуваше срещу тези призови. Беше свикнал да прави всичко по свой собствен начин, да вижда онова, което чувстваше, че вижда. Кой беше капитанът, че да...

Желанието да разкаже за това на д-р Шефийлд не го оставяше.

Но Марк бе любопитен и знаеше, че ще трябва да отиде.

Това беше големият му порок. Любопитството!

Пък и се бе случило така, че то беше негова професия и призвание в живота.

2.

Капитан Фолънбий от „Трите G“ беше твърдоглав човек. Именно така обикновено мислеше за себе си. И преди беше правил финансирани от правителството полети. Поради една причина — бяха доходни. Конфедерацията не се пазареше. Това означаваше пълен ремонт на кораба всеки път, подмяна на дефектните части, либерални условия за екипажа. Беше добра сделка. Адски добра сделка.

Този полет, разбира се, бе малко по-различен.

Не ставаше дума конкретно за сбирщината от пътници, които беше взел на борда. (Очаквал бе темпераментна, избухлива и непоносима глупост, но се оказа, че празноглавците бяха почти съвсем нормални хора.) Не ставаше дума за това, че половината от кораба му бе разрушен и възстановен в онова, което договорот наричаше „универсална лаборатория с централизиран достъп“.

Всъщност — и мисълта му бе неприятна — ставаше дума за Млади, планетата, която се виждаше пред него.

Екипажът не знаеше, разбира се, но той, самият той, с твърдата си глава и прочие, започваше да намира проблема за неприятен.

Но само започваше...

За момента, каза си той, го дразнеше именно този Марк Анунцио, ако това беше името му. Капитанът плесна с опакото на ръката си другата си длан и гневно се замисли за него. Широкото му, кръгло лице се зачерви от раздразнение.

Нахалство!

Някакво момче на не повече от двайсет, без положение сред пътниците, за което да знаеше, да поиска подобно нещо.

Какво се криеше зад привидните факти? Поне това трябваше да се оправи.

В сегашното си настроение му се искаше да го оправи като сграбчи за яката едно яке и скръцне със зъби, но по-добре не... по-добре не...

В края на краищата, беше любопитно, че Конфедерацията на Световете финансира такъв полет и един двайсетгодишен, свръхлюбопитен досадник можеше да е съставна част от тази странност. За какво ли беше на борда? Този д-р Шефийлд, например, изглежда нямаше работа, а се правеше на бавачка на момчето. За какво бе всичко това? Кой беше този Анунцио?

Бе страдал от космическа болест през цялото пътуване или това беше просто начин да си стои в кабината...

Появи се светлинен сигнал, когато на вратата се позвъни.

Трябваше да е момчето.

Спокойно сега, каза си капитанът. Спокойно сега.

3.

Марк Анунцио влезе в кабината на капитана и облиза устните си в безплоден опит да се избави от горчивия вкус в устата си. Чувстваше главата си празна, а сърцето си — натежало.

За момента трябваше да се откаже от служебния статус, който имаше на Земята.

Помисли си с копнеж за собствената си, позната квартира — малка, но лично негова и отговаряща на собствения му характер. Имаше само легло, бюро, стол и килер, но притежаваше свободен достъп до цялата Централна библиотека. Тук нямаше нищо. Беше си мислил, че на борда ще има какво да научи. Никога по-рано не се бе качвал на кораб. Но не беше очаквал ден след ден да страда от космическа болест.

Носталгията му беше толкова силна, че му идваше да заплаче. Мразеше се, защото знаеше, че очите му са зачервени и влажни и че капитанът ще види това. Мразеше се, защото не беше висок и едър, защото приличаше на мишка.

С една дума, това си беше. Имаше мишо-кестенява коса, отличаваща се единствено с меката си правота, тясна, изтеглена брадичка, малка уста и остър нос. Трябваша само по пет-шест тънки косъмчета от всяка страна на носа му, за да бъде илюзията пълна. А и беше висок под средния ръст.

Тогава забеляза звездното поле в илюминатора на капитана и дъхът му секна.

Звезди!

Звездите така, както никога не ги бе виждал.

Марк никога преди не бе напускал планетата Земя. (Д-р Шефийлд му каза, че именно затова се е разболял от космическа болест. Марк не му повярва. Беше прочел в петдесет различни книги, че космическата болест е психогенна. Дори д-р Шефийлд се опитваше да го лъже понякога.)

Никога преди не беше напуснал Земята и бе свикнал със земното небе. Бе привикнал да вижда две хиляди звезди, пръснати из небесната сфера, като само десет от тях бяха от първа величина.

Но тук те бяха бясно претъпкани. Само в това малко квадратче имаше десет пъти по броя на звездите в земното небе. И колко ярки!

Той жадно определи конфигурацията на звездите в ума си. Тя го поразяваше. Знаеше изчисленията за Херкулесовия куп, разбира се. Той се състоеше от между един и десет милиона звезди (досега все още не бе правено точно преброяване), но изчисленията са едно, а звездите — съвсем друго.

Прииска му се да ги преброи. Това бе внезапно изпълнило го желание. Беше любопитен за броя им. Чудеше се дали всички имаха имена — ако за всички тях имаше астрономически данни. Я да видим...

Броеше ги в групи по стотици. Две — три — би могъл да използва само мисловния модел, но искаше да наблюдава действителните физически обекти, които бяха толкова плашещо красиви — шест — седем...

Енергичният глас на капитана долетя до него и го върна във вътрешността на кораба.

— Г-н Анунцио. Приятно ми е да се запозная с вас.

Марк вдигна поглед, сепнат и гневен. Защо прекъсваха броенето му?

— Звездите! — раздражено извика той и посочи.

Капитанът се обърна да погледне.

— Какво „звездите“? Има ли им нещо?

Марк погледна широкия гръб на капитана и прекалено големия му задник. Погледна към сивото стърнище, което покриваше главата му, към двете широки длани с дебели пръсти, стиснати на гърба и премига ритмично към блестящия пластекс на якето му.

„Какво го е грижа за звездите? Интересуват ли го размерът, яркостта и спектралният им клас?“ — помисли си Марк.

Долната му устна потрепери. Капитанът беше просто един от нонкомпосите^[1]. Всички на кораба бяха нонкомпоси. Точно така ги наричаха в Службата. Нонкомпоси. Всичките. Не биха могли да повдигнат на куб петнайсет без компютър.

Марк се почувства много самотен.

Той се избави от чувството (безполезно беше да се опитва да обяснява) и каза:

— Звездите там са толкова нагъсто. Като грахова супа.

— Само на вид, г-н Анунцио. (Капитанът произнасяше името му „Анунсио“ вместо „Анунцио“ и звукът стържеше в ушите на Марк.) — Средното разстояние между звездите в най-плътния куп е над една светлинна година. Много пространство, а? Обаче изглеждат нагъсто. Признавам. Ако лампите бяха изгасени, щяха да блестят като трилион гишолмски точки в осцилиращо силово поле.

Но не предложи да изгаси лампите, а Марк нямаше намерение да го моли за това.

— Седнете, г-н Анунцио — покани го капитанът. — Няма смисъл да стърчите, а? Пушите ли? Имате ли нещо против да запаля? Съжалявам, че не можахте да дойдете сутринта. Имаше чудесен изглед от Лагранж I и II на шест пространство-часа. Червено и зелено. Като светофар, а? Липсвахте ни през цялото пътуване. Космическите крака имат нужда от закаляване, а?

Той излайваше своите „а“-та с висок тон, който дяволски дразнеше Марк.

— Сега съм добре — тихо рече Марк.

Изглежда, че капитанът намери това за незадоволително. Той издиша дима на пурата си и се втренчи надолу към Марк, сбърчил вежди над очите си.

— Във всеки случай се радвам да ви видя — бавно каза той. — Да се запознаем малко. Да си стиснем ръцете. „Трите G“ е бил на доста полети, платени от правителството. Няма проблем. Никога не е имало проблеми. Не бихме искали проблеми. Разбирате ме.

Марк не го разбираше. Беше се уморил да се опитва. Очите му жадно се отместиха назад към звездите. Конфигурацията мъничко се бе променила.

Капитанът срещна за миг погледа му. Беше намръщен и раменете му потрепнаха, като че ли щеше да ги свие. Той се приближи до пулта за управление и металът като гигантски клепач се плъзна върху илюминатора.

Марк яростно подскочи и изпищя:

— Какво правиш? Аз ги броя бе, глупак такъв.

— *Броите...* — Капитанът се изчерви, но запази любезността на гласа си. — Съжалявам! Трябва да обсъдим един малък делови въпрос. Той леко наблегна на думата „делови“.

Марк знаеше какво има предвид.

— Няма какво да обсъждаме. Искам да видя бордовия дневник. Обадох ти се още преди часове, за да ти кажа това. Бавиш ме.

— Хайде да ми кажете защо искате да го видите, а? — рече капитанът. — Никога по-рано не са ме молили. С каква власт разполагате вие?

Марк почувства удивление.

— Мога да разглеждам всичко, което поискам. Аз съм от Службата по мнемоника.

Капитанът силно издиша дима на пурата си. (Беше от специален клас, произведен за използване в космоса и в затворени космически обекти. Съдържаше оксидант, за да не се изразходва атмосферният кислород.)

— И какво от това? — предпазливо попита той. — Никога не съм чувал за нея. Какво представлява?

— Служба по мнемоника, това е всичко — възмутено отвърна Марк. — Работата ми е да разглеждам и да питам за всичко, за което поискам. И имам правото да го правя.

— Не можете да гледате дневника, ако аз не искам.

— Мнението ти е без значение, *нонкомпос* такъв.

Хладнокръвието на капитана се изпари. Той яростно захвърли пурата си и я стъпка, а после я вдигна и внимателно я натика в отвърстието за пепел.

— В името на Галактиката, какво значи това? — попита той. — Кой сте вие, в края на краищата? Таен агент? Какво става? Кажете ми го направо. Веднага.

— Казах ти всичко, което трябваше.

— Няма какво да крия — рече капитанът, — но си имам права.

— Нямах какво да криеш ли? — изскърца Марк. — Тогава защо този кораб се нарича „Трите G“?

— Така се казва.

— Хайде-хайде. Няма такъв кораб със земна регистрация. Знаех го още преди да тръгнем. Изчаках да те попитам.

Капитанът премига.

— Официалното му име е „Джордж Г. Грънди“^[2]. Но всички го наричат „Трите G“.

Марк се изсмя.

— Добре тогава. А след като видя бордовия дневник, искам да разговарям с екипажа. Имам това право. Попитайте д-р Шефийлд.

— И с екипажа, а? — кипна капитанът. — Хайде да поговорим с д-р Шефийлд, а после да те затворим в кабината ти, докато кацнем. Пале!

Той грабна вътрешния телефон.

[1] На английски и трите имена се пишат с „G“. — Бел.прев. ↑

[2] На английски и трите имена се пишат с „G“. — Бел.прев. ↑

4.

Научните членове на екипажа на „Трите G“ бяха малко на брой поради работата, която имаха и бяха млади. Навярно не толкова млади, колкото Марк Анунцио, който беше сам по себе си уникален, но дори най-възрастният от тях, Иманюъл Джордж Саймън (астрофизик), не беше навършил трийсет и девет. А с тъмната си, неоредяла коса и с големите си, искрящи очи той изглеждаше още по-млад. Естествено, искренето на очите му се дължеше отчасти на контактните лещи, които носеше.

Саймън, който сигурно отдаваше прекалено голямо значение на относителната си възраст и на факта, че е титуляр на експедицията (факт, който повечето от другите бяха склонни да пренебрегват), обикновено се правеше, че не гледа драматично на мисията. Той прокара осеяната с точки лента между пръстите си и я остави да се навие обратно на шпулата си.

— Свършила е — въздъхна той и се намести на най-мекия стол в малкия пътнически салон. — Нищо.

Той погледна към последните цветни снимки на двете звезди от системата Лагранж и остана сляп за тяхната красота. Лагранж I, помалък и по-горещ от собственото слънце на Земята, беше искрящо зелено-син, с перлена зелено-жълта корона, която го обкръжаваше като златен обков на смарагд. Изглеждаше голям колкото лещено зърно или топче от лагер. Малко по-далеч (според снимката) беше Лагранж II. Изглеждаше два пъти по-голям от Лагранж I поради положението му в космоса. (Всъщност, диаметърът му беше само четири пети, обемът му — половината, а масата две трети от тези на Лагранж I.) Оранжево-червеният му цвят, към който филмът беше сравнително по-слабо чувствителен, отколкото човешката ретина, изглеждаше още по-неясен на фона на прелестта на неговото слънце близник.

И двете бяха обкръжени от невероятния блясък на Херкулесовия куп, незасенчен от съседните слънца, в резултат на диференциално

поляризирани лещи, специално използвани за тази цел. Това беше диамантен прах, гъсто разпръснат, жълт, бял, син и червен.

— Нищо — повтори Саймън.

— Изглежда ми добре — рече другият мъж в салона. Това беше Грут Нойвенаагъл (лекар — нисък, пълен и известен на хората единствено под името Нови).

— Къде е Млади? — попита той и се наведе над рамото на Саймън, като се втренчи с леко късогледите си очи.

Саймън вдигна поглед и потръпна.

— Не се казва Млади. Не можеш да видиш планетата, Трояда, ако *нея* имаш предвид, в тази проклета джунгла от звезди. Тази снимка е материал от „Сайънтифик Ъртман“. Не е от особена полза.

— О, жалко! — Нови беше разочарован.

— Какво значение има за теб, в края на краищата? — попита Саймън. — Да предположим, че бях казал, че една от онези точки е Трояда. Която и да било от тях. Нямах да откриеш разликата и каква полза щеше да имаш?

— Я почакай, Саймън. Не бъди толкова дяволски надменен. Това е основателно чувство. Ще живеем на Млади известно време. А може и да загинем на него.

— Тук няма публика, Нови, няма оркестър, микрофони, тропети, тъй че защо разиграваш този театър? Няма да загинем на него. Ако стане така, ще е по наша собствена вина и навярно в резултат на преяждане. — Изрече тези думи с онова особено наблягане, което използват хората със слаб апетит, когато разговарят с хора със силен апетит, сякаш лошото храносмилане бе резултат единствено на строги добродетели и превъзхождащ интелект.

— Хиляда души са загинали — меко отвърна Нови.

— Естествено. Около милиард души умират на ден в цялата Галактика.

— Не по този начин.

— Не по кой начин?

С усилие Нови запази обичайния си спокоен говор.

— Никакви обсъждания, освен на официални събирания. Такова беше решението.

— Нямам какво да обсъждам — навъсено заяви Саймън. — Има само две обикновени звезди. Мътните да ме вземат, ако зная защо се

записах доброволно. Предполагам, че е било просто заради възможността да видя една ненормално голяма троянска система отблизо. Привлякла ме е идеята да видя обитаема планета с двойно слънце. Не зная защо си мислех, че в нея има нещо удивително.

— Защото си си мислел за хилядата мъртви мъже и жени — рече Нови, а после припряно продължи: — Слушай, кажи ми нещо, а? Какво е троянска планета, в края на краищата?

Физикът изтърпя за миг презрителния поглед на другия, после каза:

— Добре. Добре. Наистина не знам. И ти не знаеш всичко. Какво знаеш за ултразвуковите разрези?

— Нищо и ми се струва, че това е добре — отвърна Саймън. — Моето мнение е, че информацията извън професионалната специалност на човек е безполезна и е разхищение на психопотенциал. Гледната точка на Шефийлд ме вледенява.

— И все пак искам да знам. Тоест, ако можеш да ми го обясниш.

— Мога да ти го обясня. Всъщност, беше споменато на първия брифинг, ако си слушал. Повечето съставни звезди, а това означава една трета от всички звезди, имат някакви планети. Проблемът е, че планетите никога не са обитаеми. Ако са достатъчно далеч от гравитационния център на звездната система, за да имат сравнително кръгла орбита, те са и достатъчно студени, за да имат хелиеви океани. Ако са достатъчно близо, за да получават топлина, орбитата им е толкова ексцентрична, че поне веднъж на всяко завъртане се приближават достатъчно до една или друга от звездите, за да се стопи и желязото.

Тук, в системата Лагранж обаче, имаме необикновен случай. Двете звезди, Лагранж I и Лагранж II, и планетата Трояда (наред с нейния спътник Илион) са в ъглите на имагинерен равностранен триъгълник. Разбираш ли? Такова подреждане е стабилно и, за Бога, само не ме питай защо е така. Просто го приеми като мое професионално мнение.

Нови промърмори под носа си:

— Не бих и сънувал да се усъмня.

Саймън погледна с неудоволствие и продължи:

— Системата се върти като едно цяло. Трояда винаги е на сто и шейсет милиона километра от всяко слънце, а слънцата винаги са на

сто и шейсет милиона километра едно от друго.

Нови потри ухото си и погледна с неудовлетворение.

— Знам всичко това. *Слушах* на брифинга. Но защо е *троянска* планета? Защо *троянска*?

Тънките устни на Саймън се стиснаха за миг, като че ли се опитваше насила да възпре някоя неприятна дума.

— Имаме подобно подреждане в Слънчевата система — отвърна той. — Слънцето, Юпитер и една група малки астероиди оформят стабилен равноностранен триъгълник. Така се е случило, че на астероидите са дадени такива имена, като Хектор, Ахил, Аякс и други герои от Троянската война и оттук... Изобщо, искаш ли да довърша?

— Това ли е всичко? — попита Нови.

— Да. Нали няма да ми досаждаш повече?

— О, я си троши главата.

Нови се изправи, за да остави възмутения астрофизик, но вратата се отвори само миг преди ръката му да докосне активатора и в салона влезе Борис Вернадски (геохимик — тъмни вежди, широка уста, широко лице и с неотменна склонност към ризи на точки и магнитни клипсове от червена пластмаса).

Той не обърна внимание на зачервеното лице на Нови и на замръзналия израз на отвращение на Саймън.

— Колеги учени, ако слушате много внимателно, вероятно ще чуете експлозия, която може да разпръсне Млечния път, ей там отгоре, от капитанската кабина — весело каза той.

— Какво се е случило? — попита Нови.

— Капитанът е затворил Анунцио, малкия магьосник на Шефийлд и Шефийлд отиде да напада горната палуба с кървясали очи. Саймън, който бе слушал досега, се извърна със сумтене.

— Шефийлд! — възкликна Нови. — Този човек не може да се ядоса. Никога не съм го чувал даже да повиши тон.

— Този път го направи. Когато разбра, че момчето е напуснало кабината си, без да му каже и че капитанът го закача... Уоу! Знаеше ли, че вече е на крак, Нови?

— Не, но не съм изненадан. Космическата болест е едно от онези неща. Когато я имаш, си мислиш, че умираш. Всъщност, след две минути вече я няма и се чувстваш наред. Слаб, но наред. Казах на Марк тази сутрин, че ще се приземим на следващия ден и

предполагам, че това го е избутало. Мисълта за повърхността на планета, която може да се види ясно, прави чудеса с космическата болест. Наистина се приземяваме скоро, нали, Саймън?

Астрофизикът издаде особен звук, който можеше да се изтълкува като одобрително изгрухтяване. Поне Нови го изтълкува така.

— Както и да е — каза Нови, — какво се е случило?

— Ами, Шефийлд си говореше с мен, докато момчето се справяше с космическата си болест, седеше на бюрото с проклетите си карти и ръчния си компютър, когато телефонът в стаята започва да звъни и се обажда капитанът. Е, оказа се, че е хванал момчето и иска да знае какво цели скапаното правителство, като му пуска шпионин. Шефийлд му вика в отговор, че ще го намушка в слабините с Коламорова тръба, ако се заяжда с момчето и скача, като оставя телефона активиран и капитана — с пяна на уста.

— Измисляш си — рече Нови. — Шефийлд не би казал подобно нещо.

— Беше много възбуден.

Нови се обърна към Саймън.

— Ти оглавяваш нашата група. Защо не направиш нещо по въпроса?

Саймън изръмжа:

— В такива случаи оглавявам групата. Отговорностите ми винаги идват внезапно. Нека доведат борбата докрай. Шефийлд само говори, а капитанът никога не сваля ръцете си от гърба. Шантавото описание на Вернадски не означава, че ще има физическо насилие.

— Добре, но в експедиция като нашата няма смисъл от кръвни вражди.

— Имаш предвид нашата мисия! — Вернадски подигравателно вдигна и двете си ръце и избели очи. — Колко се страхувам от времето, когато ще се окажем сред дрипите и костите на първата експедиция!

И като че ли картината, предизвикана от това, не внесе несериозност. Изведнъж нямаха какво повече да си кажат. Дори темето на Саймън, което единствено се подаваше над облегалката на креслото, изглеждаше мъничко по-сковано.

5.

Осуалд Майер Шефийлд (психолог — слаб като струна, също толкова висок и с глас, който можеше да се използва и за пеене на оперни арии с удивителна виртуозност, и за спор; мек, но с жилеца точност) не издаваше гнева, който трябваше да се очаква от разказа на Вернадски.

Дори се усмихваше, когато влезе в кабината на капитана.

Бледоморав, капитанът избухна веднага, щом ученият влезе.

— Вижте сега, Шефийлд...

— Един момент, капитан Фолънбий — прекъсна го Шефийлд. — Как си, Марк?

Марк наведе очи и промълви:

— Добре, д-р Шефийлд.

— Не знаех, че си станал от леглото.

В гласа му не се усещаше укор, но Марк започна да се извинява.

— Почувствах се по-добре, д-р Шефийлд, и ми стана криво от това, че не работя. Не съм правил нищо през цялото време, откакто съм на кораба. Затова се обадох на капитана да го помоля да погледна бордовия дневник и той ме накара да дойда тук.

— Добре. Сигурен съм, че той няма да има нищо против да се върнеш сега в стаята си.

— А, така ли? — започна капитанът.

Мекият поглед на Шефийлд се вдигна, за да срещне този на капитана.

— Аз отговарям за него, сър.

И някак си капитанът не можа да се сети какво повече да каже.

Марк покорно се обърна. Шефийлд го наблюдаваше как си тръгва и изчака, докато вратата се затвори зад него.

После отново се обърна към капитана.

— Каква е тази тъпа идея, капитане?

Коленете на капитана малко се попревиха, после се изправиха и отново се превиха с някакъв заплашителен ритъм. Невидимото

припляскване на дланите му, стиснати на гърба, можеше да се чуе ясно.

— Това е моят въпрос. Аз съм капитан тук, Шефийлд.

— Зная това.

— И знаете какво означава, а? Този кораб, в космоса, е законно призната планета. Аз съм абсолютен владетел. В космоса става това, което кажа аз. Централният комитет на Конфедерацията не може да промени заповедите ми. Трябва да поддържам дисциплината и никакви шпиони...

— Добре, а сега нека аз ви кажа нещо, капитане. Нает сте от Бюрото на Външните провинции да откарате финансирана от правителството изследователска експедиция до системата Лагранж, да я подкрепяте там дотолкова, доколкото го налагат изискванията на изследването, сигурността на екипажа и възможностите на кораба, а после да ни върнете въщи. Подписали сте този договор и сте поел определени задължения, независимо дали сте капитан, или не. Например, не можете да пипате уредите ни и да ги правите безполезни в научно отношение.

— Кой, по дяволите, прави това? — Гласът на капитана беше взрив от негодувание.

— Вие — спокойно отвърна Шефийлд. — Долу ръцете от Марк Анунцио, капитане. Точно, както трябва да държите ръцете си настрана от монохрома на Саймън и от микрооптиката на Вайо, трябва да държите ръцете си настрана и от моя Анунцио. Разбрахте ли ме?

Униформените гърди на капитана избухнаха.

— Не приемам заповеди на борда на собствения ми кораб. Езикът ви е нарушение на дисциплината, г-н Шефийлд. Още една подобна дума и, сте в карцера. Вие и вашият Анунцио. Ако не ви харесва, когато се върнем на Земята, се отнесете към Бюрото за преразглеждане. Дотогава си дръжете езика зад зъбите.

— Вижте, капитане, нека ви обясня нещо. Марк е от Службата по мнемоника...

— Естествено, и той каза така. Службата по нумоника. Службата по нумоника. Що се отнася до мен, това си е чиста тайна полиция. Е, не на борда на *моя* кораб, а?

— Службата по мнемоника — търпеливо го поправи Шефийлд.
— Службата по *м-н-е-м-о-н-и-к-а*. Не произнасяте думата правилно.

Произхожда от гръцката дума за „памет“.

Капитанът сви очи.

— Той помни разни неща?

— Правилно, капитане. Вижте, в известен смисъл вината е моя. Трябваше да ви обясня за това. И щях да го направя, ако момчето не се бе разболяло веднага след отлитането ни. Това изхвърли повечето от другите проблеми от ума ми. А пък и не се сетих, че може да прояви интерес към движението на самия кораб. Космос знае защо не ми дойде наум. Би трябвало да се интересува от всичко.

— Би трябвало, а? — Капитанът погледна часовника на стената. — Да ми обясните сега, а? Но без изтънчени думи. Изобщо без много думи от какъвто и да било род. Времето е ограничено.

— Няма да отнеме дълго, уверявам ви. Вие сте стар космически вълк, капитане. Колко обитаеми светове бихте казали, че има в Конфедерацията?

— Осемдесет хиляди — бързо отвърна капитанът.

— Осемдесет и три хиляди и двеста — уточни Шефийлд. — Какво, според вас, е необходимо за управлението на политическа организация с такъв размер?

Капитанът отново не се поколеба.

— Компютри — отвърна той.

— Добре. Ето я Земята, където половината население работи за правителството и не прави нищо друго, освен да работи с компютри. Компютърни подцентрове има и на всички други светове. И дори при това положение се губят данни. Всеки свят знае нещо, което не знае никой друг свят. Почти всеки човек. Вижте нашата малка група. Вернадски не знае изобщо биология, а аз не знам достатъчно химия, за да оцелея. Няма нито един от нас, който да може да пилотира и най-простия космически кръстосвач, освен Фоукс. Така че работим заедно, като всеки допълва знанията, които липсват на другите.

Само че има един капан. Никой от нас не знае точно кои от данните ни са важни за другите при дадено стечение на обстоятелствата. Не можем да седнем и да изброим всяко нещо, което знаем. Затова предполагаме, а понякога предположенията ни са грешни. Два факта, А и В, понякога могат да хармонират много добре. Затова личността А, която знае факта А, пита личността В, която знае

факта В: „Защо не ми каза това преди десет години?“, а личността В отговаря: „Не мислех, че е важно“ или „Мислех, че всички го знаят“.

— Точно затова са компютрите — намеси се капитанът.

— Компютрите са ограничени, капитане — рече Шефийлд. — Трябва да им се задават въпроси. Нещо повече, въпросите трябва да бъдат такива, че да могат да се преведат с ограничен брой символи. Нещо повече, компютрите са много едностранчиви. Те отговарят точно каквото си ги попитал, а не каквото си имал предвид. Понякога никой не се сеца да зададе точно правилния въпрос или да вкара в компютъра точно правилните символи и когато това се случи, компютърът не дава информация.

Онова, което ни трябва, което трябва на цялото човечество, е компютър, който да не е механичен — компютър с въображение. Има такъв, капитане. — Психологът почука по слепоочието си. — Във всеки от нас, капитане.

— Може би — изсумтя капитанът, — но аз ще се придържам към обичайното, а? Като например, да натисна някое копче.

— Сигурен ли сте? Машините нямат предчувствия. Имали ли *сте* някога предчувствие?

— Това по темата ли е? — погледна отново към часовника капитанът.

— Някъде в човешкия мозък има запис на всички данни, които са му попадали — каза Шефийлд. — Много малка част от тях се помни съзнателно, но всички са там и някаква дребна асоциация може да извади отделни данни, без човек да знае откъде са дошли. И ето че имате „предчувствие“ или „подозрение“. При едни хора това става често, отколкото при други. А някои могат да бъдат обучени. Има такива, които са почти съвършени — като Марк Анунцио и още сто като него. Някой ден, надявам се, ще има милиард като него и наистина ще разполагаме със Служба по мнемоника.

През целия си живот — продължи Шефийлд, — те не правят нищо друго, освен да четат, да гледат и да слушат. И да се учат да го правят още по-добре и по-ефикасно. Няма значение какви данни събират. Не е необходимо да имат очевиден смисъл или очевидно значение. Няма значение дали някой от Службата иска да прекара седмица в преглеждане на записите на отборите по космическо поло от

сектора Канопус от миналия век. *Които и да било* данни може да бъдат полезни някой ден. Това е фундаменталната аксиома.

Всеки от Службата може да корелира данни, с които навярно никоя машина не би могла да се справи. Машината ще се провали, защото не е вероятно никоя машина да притежава онези две части от напълно несвързана помежду си информация или пък, ако машината наистина разполага с тях, никой човек няма да е достатъчно безумен, за да зададе правилния въпрос. Една добра корелация, извършена от Службата, може да изплати всичките пари, предназначени за нея за десет или повече години.

Капитанът вдигна широката си длан. Изглеждаше обезпокоен.

— Почакайте един момент — рече той. — Анунцио каза, че на Земята не е регистриран кораб, наречен „Трите G“. Искате да кажете, че знае наизуст всички регистрирани кораби?

— Навярно — отвърна Шефийлд. — Може да е прегледал регистъра на търговските кораби. Ако го е направил, той знае всичките имена, тонажи, дати на построяване, портове, брой на екипажа и всичко останало, което се съдържа в регистъра.

— И броеше звездите.

— Защо не? Това са данни.

— Поразен съм.

— Навярно, капитане. Но въпросът е, че човек като Марк е различен от другите хора. Той има странно, изопачено възпитание и странни, изопачени възгледи за живота. Това е първият път, когато е извън Службата, а е влязъл в нея на петгодишна възраст. Лесно се разстройва — и може да бъде унищожен. Кое не трябва да се случва и аз съм натоварен да се грижа да не стане. Той е мой уред — по-ценен уред от всичко друго на целия кораб, натъпкан в спретната малка топка плутониева тел. В целия Млечен път има само още сто като него.

Капитан Фолънбий си пое въздух с наранено достойнство.

— Добре тогава. Бордовият дневник. Строго конфиденциално, а?

— Строго. Той разговаря само с мен, а аз не разговарям с никой друг, освен ако не трябва да се направи някаква корелация.

Капитанът не изглеждаше като че ли това попада в неговата класификация за думата „строго“, но каза:

— И нито дума на екипажа. — Той важно замълча. — Знаете какво имам предвид.

Шефийлд пристъпи към вратата.

— Марк знае за това. Екипажът няма да научи от него, повярвайте ми.

И когато вече щеше да си тръгва, капитанът извика:

— Шефийлд!

— Да?

— Какво, за Космоса, означава нонкомпос?

Шефийлд потисна усмивката си.

— Така ли ви нарече?

— Какво е това?

— Просто съкращение от non compos mentis. Всички в Службата наричат така всички извън нея. Вие сте такъв. Аз съм такъв. Това е латински израз, означаващ „с нездрав разум“. И знаете ли, капитане — струва ми се, че са съвсем прави.

Той бързо излезе през вратата.

6.

Марк Анунцио прегледа бордовия дневник на кораба за около петнайсет секунди. Намери го за неразбираем, но по-голямата част от материала, който вкарваше в ума си, беше такъв. Това не бе проблем. Нито пък фактът, че беше тъпо. Разочарованието се състоеше в това, че не задоволи любопитството му и той го остави със смесица от облекчение и неудоволствие.

След това беше отишъл в корабната библиотека и прегледа трийсет и шест книги толкова бързо, колкото и скенер. Беше прекарал три години в началото на юношеството си в учене как да чете чрез пълен образ и все още с гордост си спомняше, че на заключителния изпит беше установил училищен рекорд.

Накрая се заскита из лабораторните секции на кораба и погледа малко тук-там. Не задаваше въпроси и се махаше, когато някой от хората му хвърляше нещо повече от нехаен поглед.

Не му харесваше непоносимия начин, по който го гледаха, сякаш беше някакво странно животно. Не му харесваше техния тип знание, като че ли имаше нещо ценно в това да разхищаваш целия си мозък за някакъв мъничък обект и да помниш само малка част от него.

Постепенно, разбира се, щеше да се *наложи* да им задава въпроси. Това му бе работата и дори да не беше, любопитството щеше да го принуди. Той обаче се надяваше, че ще може да се въздържи, докато стигнат повърхността на планетата.

Намери за приятен факта, че се намират в звездна система. Скоро щеше да види един нов свят с нови слънца — две слънца — и нова луна. Четири обекта с коренно нова информация във всеки от тях — огромни хранилища на факти, които трябваше нежно да се събират и да се сортират.

Вълнуваше се само като си мислеше за аморфната планина от данни, която го очакваше. Той мислеше за ума си като за огромна архивираща система с индекс, сложен индекс и много сложен индекс. Мислеше за него като за нещо, което може да се разтяга безкрайно във

всички посоки. Подреден. Гладък. Добре смазан. Със съвършена точност.

Помисли си за прашния таван, който нонкомпосите наричаха умове и почти се разсмя. Можеше да го види дори в разговор с д-р Шефийлд, който беше чудесен човек за нонкомпос. Опитваше се усилено и понякога почти *разбираше*. А другите, хората на борда на кораба, умовете им бяха складове за дървен материал. Прашни складове за дървен материал с изпочупени трески, които стърчаха във всички посоки и можеше да се достигне само това, което случайно се оказваше отгоре.

Нещастните глупаци! Можеше да ги съжалява, ако не бяха толкова отпуснато-гадни. Само да знаеха на какво приличат. Само да *осъзнаваха*.

Винаги, когато можеше, Марк посещаваше пунктовете за наблюдение и гледаше как се приближават новите светове.

Минаха съвсем близо до спътника Илион. (Саймън, астрофизикът, педантично държеше да наричат планетната си цел „Троада“, а спътника — „Илион“, но всички останали на борда ги наричаха съответно „Млади“ и „Сестрата“.) От другата страна на двете слънца, в противоположния троянски пункт, имаше група астероиди. Саймън ги наричаше „Лагранж Епсилон“, но всички останали ги наричаха „Кученцата“.

Марк си мислеше за всичко това със смътна едновременност в момента, в който му дойде мисълта „Илион“. Едва я осъзна и я остави да отmine като обект, непредставляващ непосредствен интерес. Още по-смътни и още по-дълбоко под кожата на мисловната съзнателност бяха неясните вълнения на петстотин такива неправилни имена на астрономични точки от номенклатурата. Беше чел за някои, беше чувал други по субетерните програми, бяха му споменавали за трети в случаен разговор, а на четвърти беше попадал в новините. Материалът можеше да му бъде предаван директно или да представлява нехайно изпусната дума. Дори прякора „Трите G“ на „Джордж Г. Грънди“ имаше своето място в сумрачния архив.

Шефийлд често го бе разпитвал какво става в ума му — много внимателно, много предпазливо.

— Искаме още много като теб, Марк, за Службата по мнемоника. Трябват ни милиони. Евертуално и милиарди, ако расата изпълни

цялата Галактика, както ще стане някой ден. Но откъде да ги намерим? Не можем да разчитаме на вроден талант. Всички го притежаваме в някаква степен. Важно е обучението и ако не открием мъничко за това, което става, няма да знаем как да обучаваме.

И накаран от Шефийлд, Марк беше започнал да се самонаблюдава, да се вслушва в себе си, да обръща очи навътре и да се опитва да *осъзнава*. Учеше от архивните шкафове в главата си. Наблюдаваше ги един след друг. Гледаше как отделни въпроси изскачат при повикване, винаги трепетно готови. Беше му трудно да го обясни, но правеше, каквото можеше.

С това нарастваше собствената му увереност. Тревогите на детството му, онези първи години в Службата, изчезваха. Вече не се събуждаше посред нощ, облян в пот, пищящ от страх, че може да забрави. Престана и главоболието му.

Наблюдаваше Илион, когато той се появи в илюминатора в най-близко приближение. Беше по-ярък, отколкото Марк си представяше, че може да е една луна. (Изчисленията за спътниците на триста обитаеми планети маршируваха в ума му, стегнато подредени по низходящ ред. Те едва развълнуваха повърхността на ума му. Той не им обърна внимание.)

Яркото сияние срещу което премигваше, бе съсредоточено в огромни, неправилни петна, за които Саймън каза (той дочу думите му в нетърпелив отговор на нечий въпрос), че някога са били морско дъно. Един факт изскочи в ума на Марк. Оригиналният доклад на Хидошеки Макояма беше определил състава на онези ярки соли като 78,6% натриев хлорид, 19,2% магнезиев карбонат, 1,4% калиев сулф... Мисълта изчезна. Не беше необходима.

Илион имаше атмосфера. Налягането възлизаше на около 100 mm. (Малко над осем на Земята, десет пъти по това на Марс, 0,254 от това на Коралемон, 0,1376 от това на Аврора.) Той небрежно остави десетичните знаци да се увеличават. Беше форма на упражнение, но започна да се отегчава. Моменталната аритметика бе предмет за пети клас. Всъщност, все още имаше проблеми с интегралите и се чудеше дали това се дължеше на факта, че не знаеше какво е интеграл. Мернаха му се пет-шест определения, но никога не се бе занимавал с математика достатъчно, за да ги разбере, макар и да можеше да ги цитира отлично.

В училище винаги бяха казвали: „Никога не се задълбочавай прекалено в едно нещо или група неща. Веднага щом направиш това, ще започнеш да подбиращ фактите си, а не бива да допускаш това. *Всичко, абсолютно всичко* е важно. Щом разполагаш с фактите, няма значение дали ги разбираш или не“.

Но нонкомпосите не мислеха така. Арогантни умове, целите на дупки!

Вече приближаваха към самия Млади. И той блестеше ярко, но по различен начин. Имаше ледени шапки на северния и южния полюс. (Понесоха се учебници по палеоклиматология на Земята и Марк не се опита да ги спре.) Ледените шапки отстъпваха. След милион години Млади щеше да има днешния климат на Земята. Големината и масата му бяха приблизително колкото на Земята и се завърташе за период от трийсет и шест часа.

Можеше да е близък на Земята. Всички съществуващи разлики, според докладите на Макояма, бяха в полза на Млади. Доколкото беше известно, на планетата нямаше нищо, което да заплашва човечеството. Нито пък някой би си представил, че е възможно да има, ако не беше фактът, че първата колония на планетата бе унищожена до последния човек.

И което бе още по-лошо, това беше станало по такъв начин, че проучването на цялата оцеляла информация не даде смислен отговор на това, което се бе случило.

7.

Шефийлд влезе в каютата на Марк и се присъедини към момчето два часа преди кацането. Първоначално на него и Марк бе определена обща стая. Това беше експеримент. Мнемониците не обичаха компанията на нонкомпоси. Даже на най-добрите от тях. Във всеки случай, експериментът се бе провалил. Почти веднага след отлитането потящото се лице и умолителните очи на Марк направиха уединението важно за него.

Шефийлд се чувстваше отговорен. Чувстваше се отговорен за всичко, свързано с Марк, независимо дали действително бе по негова вина, или не. Той и хора като него бяха взели Марк и деца като него, и ги бяха обучавали на личностно унищожение. Насила ги накараха да пораснат. Бяха пречупени и моделирани в един калъп. Не им се позволяваше нормален контакт с нормални деца, за да не развият нормални мисловни навици. Никой мнемоник не бе сключил нормален брак, даже вътре в групата.

Това караше Шефийлд да изпитва ужасно чувство за вина.

Преди двайсет години дванайсет момчета бяха обучени в едно училище под ръководството на Ю Караганда, толкова луд азиатец, че винаги предизвикваше смях у интервюиращите го репортери. Накрая Караганда се бе самоубил поради неясна причина, но други психолози — като например Шефийлд — с по-силно чувство за отговорност и с несъмнено по-малък талант, бяха имали вече достатъчно време да се присъединят и да научат много от него.

Училището остана, а бяха открити и други. Едно дори бе създадено на Марс. В момента в него се бяха записали петима. По последни изчисления, сто и трима бяха завършили с пълно отличие (естествено, само малцина от записалите се усвояваха целия курс). Преди пет години Земното планетарно правителство (което не трябва да се бърка с Централния галактически комитет, чийто център е на Земята и който управлява Галактическата конфедерация) позволи

създаването на Служба по мнемоника, като клон на Министерството на вътрешните работи.

Тя вече се бе изплатила многократно, но малцина го знаеха. Нито пък Земяното правителство афишираше този или който и да било друг факт за мнемониците. Проблемът с тях беше деликатен. Това бе „експеримент“. Страхуваха се, че провалът може да се окаже политически скъп. Опозицията (която с трудност бе удържана да не го използва за предизборната си кампания) говореше на планетарните конференции за „празноглавие“ и „разхищаване на парите на данъкоплатците“. И последното, въпреки наличието на документални доказателства, че е точно обратното.

В основаната на машини цивилизация, която изпълваше Галактиката, беше трудно да се научат да ценят постиженията на голия разум без продължително чиракуване.

Шефийлд се чудеше колко продължително.

Но нямаше смисъл да е потиснат в компанията на Марк. Имаше прекалено голяма опасност от разпространение на заразата. Вместо това, той каза:

— Изглеждаш чудесно.

Марк се радваше да го види.

— Когато се върнем на Земята, д-р Шефийлд... — замислено започна той. После замълча, леко се изчерви и продължи: — Имам предвид, ако предположим, че се върнем, възнамерявам да намеря колкото е възможно повече книги и филми за народните вярвания. Почти не съм чел нищо по този въпрос. Бях долу в корабната библиотека, но там нямаше нищо.

— Защо се интересуваш?

— Заради капитана. Не споменахте ли, че той ви е казал, че екипажът не трябва да знае за унищожаването на първата експедиция?

— Да, разбира се. И?

— Защото космонавтите смятат за лош късмет да стъпят на подобен свят, особено на такъв, който изглежда безопасен. Наричат го „примамка“.

— Точно така.

— Така *казва* капитанът. Въпросът е там, че не виждам как може да е вярно. Сещам се за седемнайсет обитаеми планети, от които първите експедиции не са се върнали и не са установили бази. А всеки

от тях по-късно е бил колонизиран и сега е член на Конфедерацията. Със Сарматия е било така, а сега е доста голям свят.

— Има и планети, които непрекъснато търпят бедствия — Шефийлд бавно изрече тези думи като декларативно твърдение.

(Никога не задавай информационни въпроси. Това беше едно от „Правилата на Караганда“. Мнемоничните корелации не бяха въпрос на съзнателен разум — не бяха волеви. Веднага, щом се зададеше директен въпрос, следваха многобройни корелации, но само такива, каквито можеше да направи всеки нормално информиран човек. Именно несъзнателният разум бе в състояние да съедини широките, малко вероятни празнини.)

Марк, както би направил и всеки мнемоник, се хвана в капана.

— Не, никога не съм чувал за такива — енергично възрази той. — Не и за такива планети, които изобщо са обитаеми. Ако планетата е от здрав лед или е абсолютна пустиня, тогава е друго. Млади не е такъв.

— Не, не е — съгласи се Шефийлд.

— Тогава защо екипажът трябва да се страхува от него? Непрекъснато си мислех за това, докато бях на легло. Точно тогава ми дойде наум да прегледам дневника. Всъщност, никога не бях виждал бордови дневник и във всички случаи щеше да има полза. А и сигурно, мислех си аз, ще открия в него истината.

— Хм-хм — рече Шефийлд.

— И, ами... е, може и да съм сгрешил. В целия дневник изобщо не се споменаваше целта на експедицията. Не би трябвало да е така, освен ако целта не е секретна. Като че ли капитанът я крие даже от корабните офицери. И името на кораба е дадено като „Джордж Г. Грънди“.

— Естествено, че ще е така — каза Шефийлд.

— Не знам. Подозирах тази работа с „Трите G“ — мрачно рече Марк.

— Изглеждаш разочарован, че капитанът не лъжеше — забеляза Шефийлд.

— Не разочарован. Облекчен, струва ми се. Мислех си... мислех си... — Той замълча и погледна силно объркан, но Шефийлд не направи усилие да му помогне. Марк беше принуден да продължи. — Мислех си, че могат да ме лъжат всички, а не само капитанът. Даже

вие бихте могли, д-р Шефийлд. Мислех си, че просто не искате да разговарям с екипажа поради някаква причина.

Шефийлд се опита да се усмихне и успя. Професионалното заболяване на Службата по мнемоника беше подозрителността. Бяха изолирани, тези мнемоници, и бяха различни. Причината и следствието бяха очевидни.

— Според мен, в книгите си за народните вярвания ще откриеш, че тези суеверия не се основават непременно на логичен анализ — леко започна Шефийлд. — От планета, която се е прочула, се очаква зло. Доброто, което се случва, се пренебрегва, а лошото се разгласява и преувеличава. И започва да се разраства като лавина.

Той се отдръпна от Марк. Зае се да преглежда хидравличните столове. Скоро щяха да се приземят. Без нужда, психологът опипа цялата дължина на мрежата от предпазни колани, застанал с гръб към момчето. Под тази защита той каза:

— И, разбира се, нещата се влошават още повече поради факта, че Млади е толкова различен.

(Сега спокойно, спокойно. Не препирай. Беше опитвал този трик и преди, и...)

— Не, не е — възрази Марк. — Ни най-малко. Другите експедиции, които са се провалили, са били различни. Това е истината.

Шефийлд остана, обърнат с гръб. Чакаше.

— Седемнайсетте други експедиции, които са се провалили на днес обитаеми планети, са били малки изследователски експедиции. В шестнайсет от случаите причината за смъртта е било някакво корабокрушение, а в останалия случай — „Кома Майнър“ — провалът е последвал в резултат от изненадващо нападение на местни форми на живот, не разумни, разбира се. Разполагам с подробностите за всичко...

(Шефийлд не можа да се въздържи да стаи дъх. Марк можеше да даде подробности за всички експедиции. Всички подробности. Да цитира всички доклади за всяка експедиция, дума по дума, за него бе толкова лесно, колкото да каже да или не. И спокойно можеше да реши да го направи. Мнемоникът не притежаваше избирателност. Това бе едно от нещата, които правеха обикновеното другарство между мнемониците и обикновените хора невъзможно. Мнемониците бяха ужасно отегчителни. Дори Шефийлд, който бе обучен и свикнал да

слуша всичко това и който нямаше намерение да прекъсва Марк, ако беше на вълна да приказва, леко въздъхна.)

— ... но е безсмислено — продължи Марк и Шефийлд се почувства облекчен от ужаса. — Те просто не са в един и същ клас с експедицията на Млади. Тя се е състояла от действително селище със 789 мъже, 207 жени и петнайсет деца под тринайсетгодишна възраст. В течение на следващата година там са имигрирали още 315 жени, девет мъже и две деца. Селището е оцеляло почти две години и причината за смъртта не е известна, освен че според техния доклад може и да е епидемия.

Ето *тази* част е различна. Но в самия Млади няма нищо необикновено, освен... разбира се...

Марк замълча, като че ли информацията бе прекалено маловажна, за да се обременява с нея и Шефийлд едва не извика. Насили се да каже спокойно:

— *Тази* разлика, разбира се.

— Всички я знаем — продължи Марк. — Той има две слънца, а другите — само по едно.

Психологът едва не се разплака от разочарование. Нищо!

Но имаше ли полза? По-добре късмет следващия път. Ако човек не е търпелив с мнемоника, със същия успех може и да не разполага с такъв.

Той седна на хидравличния стол и здраво стегна коланите. Марк стори същото. (На Шефийлд му се искаше да помогне, но нямаше да е благодарумно.) Погледна часовника си. Вече трябваше да се спускат по спирала.

Под разочарованието си, Шефийлд усети по-силна тревога. Марк Анунцио беше постъпил неправилно, като бе последвал собственото си подозрение, че капитанът и всички останали го лъжат. Мнемониците бяха склонни да смятат, че тъй като хранилището им на факти е огромно, то е пълно. Това очевидно беше основна грешка. Следователно е необходимо (така казваше Караганда) да представят своите корелации на съответно установена власт и никога да не действат на своя глава.

Е, колко важна беше грешката на Марк? Той бе първият мнемоник, изведен от щаба на Службата, първият, отделен от всички себеподобни, първият, изолиран сред нонкомпоси. Какво му бе

причинило това? Какво щеше да продължава да му причинява? Щеше ли да е лошо? В такъв случай, как трябваше да бъде преустановено?

На всички тези въпроси д-р Осуалд Майер Шефийлд не можеше да отговори.

8.

Хората на пулта за управление бяха късметлии. Те и разбира се, Саймън, който като астрофизик и ръководител на експедицията, се бе присъединил към тях по специално разпределение. Другите членове на екипажа имаха конкретни задължения, а останалата част от научния персонал предпочиташе относителния комфорт на хидравличните си седалки по време на спиралата около и надолу към Млади.

Гледката беше най-величествена, още докато Млади бе на достатъчно голямо разстояние, за да се вижда изцяло.

На север и на юг, на една трета от пътя до екватора, бяха ледените шапки, все още в началото на хилядолетното си отстъпление. Тъй като „Трите G“ се движеше по спирала на огромни кръгове от север на юг (съзнателно избрани, за да бъдат огледани полярните региони, както настояваше Саймън, с цената на сигурност, по-ниска от максималната), шапките се разпростираха под тях една след друга.

Всяка от тях блестеше еднакво на слънчевата светлина в резултат от ненаклонената ос на Млади. И всяка шапка беше на части — като сладкиш, нарязан с извит нож.

Обърнатата към слънцата третина на всяка от тях бе осветена едновременно и от двете слънца в искрящо бяло, което бавно пожълтяваше на запад и бавно позеленяваше на изток. На изток от белия сектор лежеше друг, наполовина толкова широк, който бе докосван само от светлината на Лагранж I и снегът му сияеше със сапфирена красота. На запад друг половин сектор, изложен само на Лагранж II, светеше с топлото оранжево-червено на земния залез. Трите цвята преминаваха един в друг на ивици и така много приличаха на дъга.

Последната третина бе контрастиращо тъмна, но ако човек я загледаше достатъчно внимателно, откриваше, че е на части — неравни части. Най-малката беше наистина черна, но в по-големите имаше слаба млечна белота.

— Лунна светлина. Естествено — промърмори на себе си Саймън, а после припряно се огледа да види дали някой не го е чул. Не обичаше хората да наблюдават действителния процес, чрез който се осъществяваше правенето на изводи в ума му. Те по-скоро трябваше да бъдат представяни на студентите и слушателите му — на всички, които бяха наоколо — накратко, в излъскано съвършенство, което да не издава нито раждането, нито развитието им.

Но тук наоколо имаше само космонавти и те не го бяха чули. Въпреки цялата си космическа закоравялост, доколкото можеха да се откъснат от задълженията и уредите си, те съсредоточено наблюдаваха чудото пред тях.

Спиралата се изви, посоката от север-юг стана североизток-югозапад, а накрая — изток-запад. Така кацането щеше да е възможно най-безопасно. До пилотската кабина долиташе смътният тътен на атмосферата — отначало тънък и писклив, но постепенно, с изтичане на минутите, набираше сила.

До момента, в интерес на научното наблюдение (и за значително безпокойство на капитана) спиралата беше стегната, скоростта спадаше бавно, а обиколките на планетата бяха многобройни. Когато обаче навлязоха във въздушната покривка на Млади, скоростта започна бързо да спада, а повърхността се издигна насреща им.

И двете ледени шапки изчезнаха и започна равномерно редуване на земя и вода. На удължаващи се интервали под тях се разстиляше континент, планински по двата бряга и равнинен във вътрешността, като чиния за супа с покрито с лед устие от двете страни. Той се разпростираше върху половината от Млади, а останалата част беше вода.

В момента по-голямата част от океана се намираще в тъмния сектор, а другата бе огряна от червено-оранжевата светлина на Лагранж II. На светлината на това слънце водата бе тънморавна с искрящи ръждиви петънца, които се сгъстяваха на север и юг. Айсберги!

В момента земята беше поделена между червено-оранжевия половин сектор и напълно бялата светлина. Само източният бряг беше синьо-зелен. Източната планинска верига представляваше поразителна гледка с червените си западни и със зелените си източни склонове.

Сега корабът бързо намаляваше скоростта — последното пътуване над океана беше свършило.

След това — приземяване!

9.

Първите стъпки бяха достатъчно предпазливи. И достатъчно бавни. Саймън разгледа фотохромите си на Млади, които бяха направени от космоса с подробна точност. След протестите, той ги пусна сред другите членове на експедицията и мнозина простенаха вътрешно при мисълта, че са оставили комфорта заради възможността да видят *това* в оригинал.

Борис Вернадски безкрайно стоя наведен над газовия анализатор — представляваше симфония от крещящи дрехи и тихо сумтене.

— Намираме се приблизително на морското равнище, струва ми се — каза той, — като съдя по стойността на g .

После, за да поясни думите си на останалите от групата, небрежно добави:

— Тоест, на гравитационната константа. — Кое не говореше нищо на повечето от тях.

Той продължи:

— Атмосферното налягане е около осемстотин милиметра, което е с около 5% по-високо от земното. И двеста и четирийсет милиметра от него е кислород, в сравнение с едва сто и петдесет на Земята. Не е зле.

Изглежда чакаше одобрение, но учените смятаха за по-добре да коментират колкото е възможно по-малко данните от нечия друга специалност.

— Азот, разбира се — продължи той. — Тъпо, нали, начинът, по който природата се повтаря като тригодишно дете, което знае три урока и точка. Цялото развлечение изчезва, когато се оказва, че водните светове винаги имат кислородно-азотна атмосфера. Всичко ти доскучава.

— Какво друго има в атмосферата? — раздразнително попита Саймън. — Засега всичко, с което разполагаме, е кислород, азот и проста философия от милия чичо Борис.

Вернадски прехвърли ръка през седалката си и отвърна достатъчно любезно:

— Ти пък какъв си? Да не си ни ръководител, що ли?

Саймън, за когото този пост означаваше малко повече от досадата да съставя доклади за Бюрото, се изчерви и мрачно каза:

— Какво друго има в атмосферата, д-р Вернадски?

Без да поглежда бележките си, Вернадски отвърна:

— Под 1% и над една стотна от 1%: водород, хелий и въглероден двуокис в този ред. Под една стотна от 1% и над една хилядна от 1%: метан, аргон и неон в този ред. Под една хилядна от 1% и над една милионна от 1%: радон, криптон и ксенон в този ред. Числата не са много информативни. Горедолу всичко, което успях да разбера от тях е, че Млади ще е отлично ловно поле за уран, че е беден на калий и че не е за чудене, че е такъв прелестен малък свят с двойна ледена шапка.

Направи го съзнателно, за да го попитат откъде знае, и някой от групата неизбежно го стори, с ласкаещо го учудване.

Вернадски иронично се усмихна и отвърна:

— Атмосферният радон е между десет и сто пъти по-висок тук, отколкото на Земята. Същото се отнася за хелия. И радонът, и хелият са вторични продукти от радиоактивното разпадане на уран и торий. Заключение: ураниевите и ториевите минерали са между десет и сто пъти по-богати в кората на Млади, отколкото в тази на Земята. От друга страна аргонът е над сто пъти по-малко, отколкото на Земята. Съществува голяма вероятност Млади вече да няма този аргон, с който се е появил! Планета от този тип притежава само аргона, който се получава при разпадането на K^{40} , един от изотопите на калия. Малко аргон — малко калий. Съвсем просто, деца.

Един от групата попита:

— Ами ледените шапки?

Саймън, който знаеше отговора на този въпрос, попита преди Вернадски да успее да отговори:

— Какво е точното съдържание на въглероден двуокис?

— Нула цяло, нула шест милиметра — отвърна Вернадски.

Саймън кимна и не го удостои с повече въпроси.

— Е? — нетърпеливо настоя човекът, задал предишния въпрос.

— Въглеродният двуокис е само около половината от този на Земята, а именно той предизвиква парниковия ефект. Той позволява на

късите вълни слънчева светлина да преминават през повърхността на планетата, но не позволява на дългите вълни планетарна топлина да се излъчват обратно. Когато концентрацията на въглероден двуокис се повиши в резултат на вулканична дейност, планетата се нагрива малко и имаме каменовъглен период, с високи океани и минимално количество суша. Когато въглеродният двуокис спадне в резултат на растителността, която отказва да изпусне доброто нещо и тлъстее за сметка на добрия стар CO₂, температурата спада, появява се лед, започва порочен кръг от ледникови епохи и *voilà*^[1]...

— Нещо друго в атмосферата? — попита Саймън.

— Водни изпарения и прах. Предполагам, че в допълнение има и по няколко милиона въздушни спори на различни вирулентни заболявания на кубичен сантиметър.

Подхвърли го съвсем нехайно, но в помещението настъпи вълнение. Мнозина от присъстващите като че ли възпираха дъха си.

Вернадски сви рамене и каза:

— Сега не се тревожете за това. Анализаторът ми промива праха и спорите изцяло. Но после вече не е моя работа. Предполагам, че в момента Родригес отглежда проклетите си култури под стъкло. Под здраво, дебело стъкло.

[1] Ето (фр.) — Бел.прев. ↑

10.

Марк Анунцио се скиташе навсякъде. Очите му блестяха, докато слушаше и се притискаше по-напред, за да чува по-добре. Членовете на групата му позволяваха да прави това с различна степен на нежелание, в зависимост от индивидуалния характер и темперамент. Никой не разговаряше с него.

Шефийлд се движеше плътно до Марк. Той също едва разговаряше. Хвърляше всичките си усилия, за да остане някъде назад в съзнанието на Марк. Не искаше да предизвиква у него чувството, че го преследва, а да създава у момчето илюзията за свобода. Искаше да изглежда като че ли всеки път е там случайно.

Чувстваше, че преструването не му се удава, но какво можеше да направи? *Трябваше* да пази момчето от неприятности.

11.

Мигел Антонио Родригес и Лопес (микробиолог — дребен, мургав, с наситено черна коса, която носеше доста дълга и с репутация, която с нищо не се опитваше да обезкуражи, че е от латинската раса във внушителния смисъл, що се отнасяше до дамите) култивираше праха от филтъра на газовия анализатор на Вернадски с комбинация от прецизност и почтителна деликатност.

— Нищо — заяви накрая той. — Тъпите култури, които получих, изглеждат безвредни.

Беше издигнато предположението, че бактериите на Млади не трябва да изглеждат непременно опасни — онези токсични и метаболитни процеси не биха могли да се анализират на око, та било то и микроскопско.

Това бе посрещнато с горещо презрение, почти като накърняване на професионалните му функции.

— Човек има усещане за тези неща — с вдигнати вежди каза той. — Когато човек има толкова големи наблюдения върху микрокосмоса, като мен, той може да усети опасността — или липсата на опасност.

Това си беше чиста лъжа и Родригес го доказва, като внимателно прехвърли проби от различни колонии микроби в неутрална, изотонична среда и инжектира хамстери с концентрирания резултат. Изглежда нямаха нищо против.

Непреработена атмосфера бе затворена в големи съдове и няколко екземпляра от по-малки животински форми от Земята и други планети бяха пуснати вътре. И на тях не им стана нищо.

12.

Невил Фоукс (ботаник — човек, който ценеше собствената си красота, като оформяше прическата си по подобие на онази, представяна на традиционните бюстове на Александър Велики, но чийто външен вид забележимо се разваляше от наличието на нос, далеч по-орлов, отколкото изобщо бе притежавал Александър) беше заминал за два дни, според хронологията на Млади, с един от атмосферните катери на „Трите G“. Можеше да управлява катер и насън и всъщност беше единственият извън екипажа, който изобщо бе в състояние да го прави, така че изборът за задачата беше естествен. Фоукс не изглеждаше видимо възраждан от това.

Той се върна жив и здрав, и неспособен да скрие усмивката си на облекчение. Беше подложен на ирадиация за стерилизиране на външната страна на въздушния му костюм (предназначен да предпазва хората от вредния ефект на външна среда, в която не съществува диференциално налягане, здравината и гъвкавостта на истинския космически костюм бяха очевидно излишни в толкова плътна атмосфера, като тази на Млади). Катерът беше подложен на по-продължителна ирадиация и бе покрит с пластмасов калъф.

Фоукс показваше цветни снимки в огромно количество. Централната низина на континента беше едва ли не по-плодородна, отколкото можеха да си представят на Земята. Реките бяха много, а планините — скалисти и покрити със сняг (с обичайните слънчеви пиротехнични ефекти). Изложена единствено на Лагранж II, растителността изглеждаше смътно отблъскваща — прекалено тъмна, като засъхнала кръв. Под светлината на Лагранж I обаче, или по-скоро под светлината и на двете слънца, цъфтящата зеленина и отблясъците на многобройните езера (особено на север и на юг по смъртоносните ръбове на отстъпващите глетчери) предизвикаха носталгична тръпка в сърцата на мнозина.

— Погледнете това — каза Фоукс.

Беше се плъзнал ниско над повърхността, за да направи фотохром на поле с огромни цветя, напръскани с алено. При силната ултравиолетова радиация на Лагранж I експозицията бе извънредно кратка и въпреки движението на катера, всяко цвете изпъкваше като ярко петно с наситен цвят.

— Кълна се — рече Фоукс, — че всяко едно от цветята имаше диаметър почти два метра.

Хората несдържано се възхищаваха на цветята.

После Фокс заяви:

— Разбира се, няма какъвто и да било разумен живот.

Шефийлд вдигна поглед от снимките с внезапна острота. Животът и разумът в края на краищата бяха в неговата област.

— Откъде знаеш?

— Виж сам — отвърна ботаникът. — Ето ги снимките. Няма магистрали, няма градове, няма изкуствени водопроводи, изобщо никакви следи от каквато и да била човешка дейност.

— Няма машинна цивилизация — уточни Шефийлд. — Това е всичко.

— Даже човекоподобните маймуни са си строели заслони и са използвали огън — обидено възрази Фоукс.

— Континентът е десет пъти по-голям от Африка, а ти си бил над него само два дни. Можел си да пропуснеш много неща.

— Не чак толкова, колкото си мислиш — беше горещият отговор. — Проследих всяка по-голяма река нагоре и надолу по течението, огледах и двата морски бряга. Всички селища би трябвало да са там.

— Седемдесет и два часа за четирийсет и пет хиляди километра по брегове, отдалечени помежду си на шестнайсет хиляди километра, плюс колко хиляди километра по реките — това трябва да е бил доста бърз оглед.

Саймън се намеси.

— За какво е всичко това? *Homo sapiens* е единственият разум, открит досега в Галактиката, от сто хиляди, че и повече изследвани планети. Шансовете Трояда да притежава разумен живот са на практика нулеви.

— Нима? — попита Шефийлд. — Можеш да използваш същия аргумент, за да докажеш, че разум няма и на Земята.

— Макояма — продължи Саймън, — не споменава за разумен живот в доклада си.

— А с колко време е разполагал? Просто друг случай на бръкване с един пръст в сеното и съответно доклад без споменаване на игла.

— Вечна Вселено — язвително каза Родригес. — Спорим като луди. Наричаме хипотезите за местен разумен живот недоказани и ги изоставяме. Надявам се, че не сме приключили с изследването.

13.

Копия от онези първи снимки на повърхността на Млади бяха прибрани в нещо, което би могло да се нарече отворен архив. След второто си пътуване Фоукс се върна в по-мрачно настроение и посрещането беше съответно по-кратко.

Нови снимки минаха от ръка на ръка, а после бяха поставени от самия Саймън в специален сейф, който можеше да бъде отворен само от собствените му ръце или от всеунищожителен ядрен взрив.

— Двете най-големи реки имат най-общо северно течение по източните краища на западната планинска верига — каза Фоукс. — По-големите реки се спускат от северната ледена шапка, а по-малките — от южната. Притоци идват на запад от източната верига, като пресичат цялата централна низина. Очевидно тя е наклонена, като източният ѝ край е по-висок. Може би това трябваше да се очаква. Източната планинска верига е по-висока, по-обширна и по-дълга от другата. Не успях да направя действителни измервания, но не бих се изненадал, ако и двете са по-големи от Хималаите. Всъщност, много приличат на веригата У Чао на Хесперус. Трябва да пробиете стратосферата, за да излезете над тях, а колко са скалисти... Уоу! Както и да е — с усилие се върна той към непосредствения предмет на обсъждане, — двете главни реки се сливат на около сто и шейсет километра южно от екватора и се вливат в морето през пролом в западната верига. След него до океана са само сто и трийсет километра. Там, където се вливат в океана, е естественото място за планетарната метрополия. Търговските пътища от вътрешността на континента също трябва да се събират там, така че мястото би било неминуемо емпорий за космическа търговия. Дори що се отнася до търговията на повърхността, източният бряг на континента трябва да пренася стоки през океана. Прехвърлянето на източната верига не си струва усилието. Пък и после, когато се приземявахме, видяхме острови. Така че точно там бих търсил селище, даже да не

разполагахме с документи за географската ширина и дължина. А онези заселници са имали око за бъдещето. Точно там са установили пазар.

Нови тихо се обади:

— Във всеки случай, мислели са, че имат око за бъдещето. Не е останало много от тях, нали?

Фоукс се опита да подходи философски.

— Минал повече от век. Какво очакваш? Честно казано, от тях е останало много повече, отколкото си мислех. Сградите им са главно сглобяеми. Съборили са се и целите са обрасли с растителност. Факт е, че ги е запазил именно климатът на Млади, макар и ледников. Дърветата — или обектите, които доста приличат на дървета — са малки и очевидно растат много бавно. Въпреки това разчистеното пространство е изчезнало. От въздуха единственият начин, по който може да се определи, че някога там е имало селище, е, че на това място новата растителност има малко по-различен цвят и... ами, *структура* от околните гори.

Той посочи към една от снимките.

— Това е просто купчина сгурия. Може би някога е било машина. Струва ми се, че онези неща там са надгробни могили.

— Някакви действителни останки? — попита Нови. — Кости?

Фоукс поклати глава.

— Последните оцелели не са се погребали сами, нали? — настоя Нови.

— Животните, предполагам — рече Фоукс. Той се отдалечи, застанал с гръб към групата. — Валеше, когато минах оттам. Плискаше по плоските листа над мен, а земята бе подгизнала. Беше тъмно и мрачно. Духаше студен вятър. Снимките, които направих, не обхващат цялото място. Чувствах се като че ли имаше хиляди духове, очакващи...

Настроението му беше заразително.

— Престани! — свирепо каза Саймън.

В дъното острият нос на Марк Анунцио леко трепереше от силата на любопитството му. Той се обърна към Шефийлд, който стоеше от неговата страна и прошепна:

— Духове ли? Няма автентични случаи на видени...

Шефийлд леко докосна тясното рамо на Марк.

— Само така се казва, Марк. Но това, че не говори буквално, няма значение. Присъстваш на раждането на едно суеверие и това е нещо, нали?

14.

Полунамусен, капитан Фолънбей откри Саймън вечерта, след второто завръщане на Фоукс и заяви:

— Няма да стане, д-р Саймън. Хората ми са неспокойни. Много неспокойни.

Щитовете на илюминаторите бяха отворени. Лагранж I беше изчезнал от шест часа и светло ръждивата светлина на Лагранж II, преминаваща към тъмночервена от залеза, обливаше лицето на капитана и обагреше късата му сива коса в алено.

Саймън, чието отношение към екипажа по принцип и към капитана конкретно представляваше овладяно нетърпение, попита:

— Какъв е проблемът, капитане?

— Тук сме от две седмици земно време. Все още никой не излиза без костюм. Винаги те подлагат на ирадиация, когато се върнеш. Какво му има на въздуха?

— Нищо, доколкото ни е известно.

— Защо не го дишаме тогава?

— Капитане, аз решавам това.

Червенината по лицето на капитана стана действителна.

— Според моите документи, аз не съм длъжен да стоя тук, ако е заплашена безопасността на кораба. Не искам уплашен и бунтовнически настроен екипаж.

— Не можете ли да се справите със собствените си хора?

— В известни граници.

— Е, какво всъщност ги тревожи? Намираме се на нова планета и просто сме предпазливи. Не могат ли да разберат това?

— Две седмици и още сте предпазливи. Те смятат, че крием нещо. И си е така. Знаете го. Освен това, излизането по повърхността е задължително. То трябва да е разрешено на екипажа. Даже да е само на гола скала с диаметър един километър. Да излязат от кораба. Да се откъснат от еднообразието. Не можем да им отказваме това.

— Дайте ми време до утре — презрително рече Саймън.

15.

На следващия ден учените се събраха в обсерваторията.

— Вернадски ми казва, че данните за въздуха са все още негативни, а Родригес не е открил патогенни организми от какъвто и да било тип — каза Саймън.

Последното изявление беше посрещнато с цялостна атмосфера на съмнение.

— Селището е загинало от болест — обади се Нови. — Мога да се закълна в това.

— Може и така да е — веднага рече Родригес, — но можеш ли да обясниш как?

— Не е възможно. Казвам ти го със сигурност. Виж тук. Почти всички планети от типа на Земята раждат живот — този живот винаги е протеинов по природа и винаги е или клетъчен, или вирусен като организация. Но това е всичко. Тук сходството свършва. Вие, лаиците, си мислите, че е едно и също — на Земята или на която и да било друга планета. Микробите са си микроби, вирусите са си вируси. Казвам ти, че не разбираш безграничните възможности за вариации в протеиновата молекула. Даже на Земята, всеки вид си има своите собствени болести. Някои могат да засягат няколко вида, но на Земята не съществува и една-единствена патогенна форма на живот от какъвто и да е тип, която да е в състояние да атакува всички други видове. Мислите си, че когато един вирус или бактерия се развиват самостоятелно в продължение на милиард години на друга планета с различни аминокиселини, с различни ензимни системи, с напълно различна схема на метаболизъм, ще откриете *homo sapiens*, сочен като захаросан плод. Казвам ви, че е несериозно.

Нови, чиято душа на лекар бе зле наранена от обръщението „лаици“, не беше склонен да го остави така лесно.

— *Homo sapiens* носи собствените си бактерии, където и да отиде, Род. Кой казва, че вирусът на обикновената настинка не мутира под влияние на някоя планета в нещо, което внезапно става

смъртоносно? Или вирусът на грипа. Подобни неща са се случвали дори на Земята. Пара-шарката от 2755-а...

— Знам всичко за епидемията от пара-шарка през 2755-а — прекъсна го Родригес, — и за грипната епидемия през 1918-а, и за Черната смърт. Но кога се е случвало напоследък? Разбирам, че селището е съществувало преди век, че и повече — но все пак това не е точно предатомната епоха. Имали са лекари. Разполагали са със запаси от антибиотици и, за Космоса, познавали са метода за вкарване на антителя. Той е достатъчно елементарен. А са им пратили и медицинска помощ.

Нови потупа закръгления си корем и упорито настоя:

— Симптомите са били като на дихателна инфекция — задух...

— Знам списъка, но ви казвам, че не ги е убило вирусно заболяване. Невъзможно е.

— Тогава какво?

— Това е извън професионалната ми компетентност. Знам само, че не е било инфекция. Даже мутантна инфекция. Невъзможно е. *Математически* е невъзможно.

Той силно подчерта наречието.

Сред слушателите му се надигна вълнение, когато Марк Анунцио пробута слабото си тяло напред, точно пред Родригес.

За пръв път той заговори на едно от тези събирания.

— Математически ли? — енергично попита той.

Шефийлд го последва, като си проправяше път с лакти и колене. Измърмори „Извинете“ пет-шест пъти.

В напреднал стадий на раздразнение, Родригес издаде напред долната си устна и отвърна:

— Какво искаш пък *ти*?

Марк трепна. Вече по-спокойно, обясни:

— Казахте, че знаете математически, че не е инфекция. Чудех се как... математиката... — Той замълча.

Родригес отвърна:

— Изразих професионалното си становище.

Каза го официално и надутото, а после се обърна. Никой не можеше да поставя под съмнение нечие професионално становище, освен ако нямаше същата специалност. Иначе достатъчно ясният извод

бе, че опитът и познанията на специалиста са достатъчно съмнителни, за да бъдат оспорвани от някакъв аутсайдер.

Марк знаеше това, но пък беше от Службата по мнемоника. Потупа Родригес по рамото, докато другите слушаха зашеметени и каза:

— Знам, че това е професионалното ви становище, но въпреки това бих искал да ми го обясните.

Не искаше думите му да звучат безапелационно. Просто съобщаваше факт.

Родригес се завъртя.

— Би искал да ти го обясня? Кой, за Вселената, си ти, че да ми задаваш въпроси?

Марк се стресна от буйството на другия, но Шефийлд вече беше стигнал до него и момчето се окуражи. А заедно с това и се ядоса. Пренебрегна бързия шепот на Шефийлд и остро каза:

— Аз съм Марк Анунцио от Службата по мнемоника и ви зададох въпрос. Искам да обясните твърдението си.

— Няма да го направя. Шефийлд, махни тоя смахнат младеж оттук и го натикай в леглото, а? И после го дръж надалеч от мен. Проклето младо магаре. — Последните думи ясно се чува настрани.

Шефийлд хвана Марк за китката, но той се изтръгна. Младият мнемоник изкрещя:

— Ти, глупав нонкомпос. Ти... ти, слабоумен. Мозъкът ти е като сито. *Пуснете* ме, д-р Шефийлд... Ти не си специалист. Не помниш това, което си научил, а и първо на първо не си научил много. Ти не си специалист, никой от всички вас...

— За Космоса — извика Саймън, — махни оттук този млад идиот, Шефийлд.

Шефийлд, чиито бузи горяха, се наведе и вдигна тялото на Марк във въздуха. Като го държеше здраво, той излезе от стаята.

Сълзи бликнаха от очите на Марк и точно въвн от вратата той успя с мъка да произнесе:

— Пуснете ме долу. Искам да чуя... искам да чуя какво казват.

— Не се връщай вътре. Моля те, Марк — рече Шефийлд.

— Няма. Не се тревожете. Но...

Той не довърши възражението си.

16.

В обсерваторията Саймън с измъчен вид каза:

— Добре. Добре. Да се върнем на въпроса. Хайде. Тишина! Приемам гледната точка на Родригес. Достатъчно е добра за мен, а не мисля, че някой друг тук ще оспори професионалното становище на Родригес.

(— По-добре не — промърмори Родригес, чиито тъмни очи още горяха от ярост.)

— И тъй като няма от какво да се страхуваме по отношение на инфекции, ще кажа на капитан Фолънбий, че екипажът може да излиза на повърхността без специална защита от атмосферата — продължи Саймън. — Очевидно липсата на излизане на повърхността е пагубна за дисциплината. Има ли някакви възражения?

Нямаше.

— Не виждам причина също да не преминем към следващата фаза от изследването — каза Саймън. — Предлагам да разположим лагер на мястото на първоначалното селище. Назначавам комитет от петима души да се изнесат там. Фоукс, тъй като може да управлява катер, Нови и Родригес, които ще се оправят с биологичните данни, а Вернадски и аз ще се грижим за химията и физиката. Останалите от вас, естествено, ще бъдете уведомени за всички открити данни по собствените ви специалности. Ще очакваме да помогнете в предлагането на линии на атака и така нататък. Постепенно можем всички да се изнесем там, но за известно време ще бъде само тази малка група. И до по-нататъшно нареждане комуникирането между нас и главната група на кораба ще става само по радиото, тъй като в случай, че на мястото на селището се окаже някаква опасност, каквато и да е тя, загубата на петима е достатъчна.

— Селището е съществувало на Млади няколко години, преди да загине — рече Нови. — Във всеки случай над година. Може да мине дълго време, докато се уверим, че сме в безопасност.

— Ние — отвърна Саймън, — не сме селището. Ние сме група от специалисти, които търсят проблема. Ще го открием, ако съществува и когато го сторим, ще го победим. И това няма да ни отнеме няколко години. А сега има ли някакви възражения?

Нямаше и срещата приключи.

17.

Марк Анунцио седеше на койката, прегърнал коляното си с ръце, а наведената му брадичка докосваше гърдите му. Очите му вече бяха сухи, но гласът му звучеше разстроено.

— Те не ме приемат — рече той. — Няма да ми позволят да отида с тях.

Шефийлд беше на стола срещу момчето, изпаднал в пълно объркване.

— Може да те вземат по-късно — каза той.

— Не — яростно възрази Марк, — няма. Те ме мразят. Освен това искам да отида сега. Никога по-рано не съм бил на друга планета. Има толкова много за гледане и научаване. Нямам право да ме спират, ако искам да отида.

Шефийлд поклати глава. Мнемониците бяха толкова твърдо обучени на мисълта, че *трябва* да събират факти и че никой или нищо не би могло или не би трябвало да ги спира. Навярно, когато се върнеха, можеше да препоръча известно смекчаване на системното обучение. В края на краищата, от време на време мнемониците трябваше да живеят и в действителния свят. Все повече и повече с всяко поколение, навярно, с нарастването на ролята им в Галактиката.

Направи си експеримент.

— Може да е опасно, нали знаеш? — подхвърли той.

— Не ме е грижа. Трябва да знам. *Трябва* да науча за тази планета. Д-р Шефийлд, отидете при д-р Саймън и му кажете, че тръгвам с тях.

— Не, Марк.

— Ако не го направите вие, ще ида аз. — Той изправи дребното си тяло от леглото, като предупреждение, че ще отиде още сега.

— Виж, ти си възбуден.

Марк сви юмруци.

— Не е честно, д-р Шефийлд. Аз открих тази планета. Това е *моята* планета.

На Шефийлд му стана съвместно. Това, което казваше Марк, в известен смисъл беше вярно. Никой, освен Марк, не знаеше това по-добре от Шефийлд. И никой, отново освен Марк, не знаеше историята на Млади по-добре от Шефийлд.

Едва през последните двайсет години, сблъскала се с нарастващата плътност на населението на по-старите планети и с отстъпването на галактическата граница от същите тези по-стари планети, Конфедерацията на световите бе започнала систематично да изследва Галактиката. Преди това човешката експанзия се осъществяваше случайно. В търсене на нова земя и по-добър живот, мъжете и жените следваха слухове за съществуването на обитаеми планети или пращаха непрофесионални групи да открият нещо обещаващо.

Преди сто и десет години една такава група открила Млади. Тя не докладвала официално за находката си, защото не искала да я последва тълпа от спекуланти със земя, търговци, експлоататори и изобщо подобна измет. През следващите месеци някои от неженените мъже уредили да бъдат доведени жени, така че селището трябва да бе процъфтявало известно време.

Година по-късно, когато някои вече били умрели, а повечето или всички останали били болни и умирали, те излъчили вик за помощ към Претория, най-близката обитаема планета. По това време преторианското правителство се намирало в някаква криза и препредало съобщението на Секторното правителство в Алтмарк. После Претория просто се оправдала, че забравила за проблема.

Действащо рефлекторно, алтмаркското правителство пратило на Млади медицински кораб. Той пуснал антисеруми и различни други запаси. Корабът не кацнал, защото медицинският офицер диагностицирал проблема от разстояние като грип и пренебрегнал опасността. Според доклада му, медицинските доставки щели да се справят отлично с болестта. Бе твърде възможно екипажът на кораба, страхувайки се от зараза, да се е възпротивил на кацането, но нищо в официалния доклад не показваше това.

В последния доклад от Млади, пратен три месеца по-късно, се казваше, че са останали само десет души и че те умират. Молеха за помощ. Този доклад бил насочен към самата Земя, наред с предишния медицински доклад. Централното правителство обаче представляваше

лабиринт, в който докладите постоянно се забравяха, освен ако някой нямаше достатъчно личен интерес и влияние, за да ги придвижи. Никой нямал особен интерес към някаква далечна, неизвестна планета, на която умирали десет мъже и жени.

Прибрана в архива и забравена — и в продължение на един век човешки крак не бе стъпвал на Млади.

После, покрай фурора, свързан с проучването на Галактиката, стотици кораби започнали да обикалят празните простори и да изследват тук-там. Потекли доклади, а после започнали да прииждат. Някои били пращани от Хидошеки Макояма, който минал през Херкулесовия куп два пъти (вторият път загинал в корабокрушение при кацане, като преди това твърдят му, отчаян глас предал по субетера последно съобщение: „Сега повърхността се приближава бързо, стените на кораба почервяват от триенето и той...“. И нищо повече).

Предишната година натрупаните доклади, прехвърлили всякаква смислена граница на човешките възможности да се справят с тях, бяха вкарани в преуморения Вашингтонски компютър с толкова висок приоритет, че изчакването бе продължило едва пет месеца. Операторите проверяваха данните за обитаемост на планетите и ето, Абу бен Млади поведе всички останали.

Шефийлд си спомни дивото „ура“. Звездната система беше ентузиазирано провъзгласена за собственост на Галактиката, а името Млади бе измислено от един умен младеж в Бюрото на Външните провинции, който чувстваше нуждата от лично приятелство между човека и света. Качествата на Млади бяха преувеличавани. Плодородието, климатът („вечна пролет в Нова Англия“) и най-вече огромното му бъдеще бяха възхвалявани без каквото и да е чувство за нужда от сдържаност. „През следващите милион години — заявяваха пропагандистите — Млади ще става по-богат. Докато други планети стареят, Млади ще става по-млад с отстъпването на ледовете и откриването на свежата почва. Винаги нова граница — винаги неизчерпаеми ресурси.“

След милион години!

Това беше шедьовърът на Бюрото. Той трябваше да бъде невероятно успешното откриване на програмата за финансирана от

правителството колонизация. Трябваше да е най-после началото на научното изследване на Галактиката за благо на човечеството.

И тогава дойде Марк Анунцио, който бе чул голяма част от всичко това и беше толкова развълнуван от перспективата, колкото и всеки земянин. Но един ден той се сети за нещо, което бе видял, докато небрежно бе преглеждал „нерешимите“ файлове на Бюрото на Външните провинции. Беше забелязал медицински доклад за някаква колония на планета от система, чиито описание и положение в космоса отговаряше на групата Лагранж.

Шефийлд си спомняше деня, в който Марк бе дошъл при него с тази новина.

Спомняше си също лицето на секретаря за Външните провинции, когато новината му беше съобщена. Бе видял как квадратната челюст на секретаря бавно се отпуска и как в очите му се появява израз на безкрайна неприязън.

Правителството се беше ангажирало! То щеше да превози милиони хора на Млади. Щеше да им даде обработваема земя и да субсидира първите доставки на семена, селскостопанска техника, фабрики. Млади щеше да е рай за много гласоподаватели и обещание за още по-голям рай за много повече други.

Ако Млади се окажеше планета-убиец поради една или друга причина, това щеше да означава политическо самоубийство за всички правителствени лица, замесени в проекта. Това означаваше доста високопоставени хора и не на последно място, секретаря за Външните провинции.

След дни на проверки и нерешителност, секретарят беше казал на Шефийлд:

— Изглежда като че ли ще трябва да открием какво е станало там и да го включим някак си в пропагандата. Не мислите ли, че така бихме могли да го неутрализираме?

— Ако случилото се не е прекалено ужасно, за да бъде неутрализирано.

— Но то не може да е такова, нали? Имам предвид, какво може бъде? — Човекът беше страшно нещастен.

Шефийлд сви рамене.

— Вижте сега — рече секретарят. — Можем да пратим кораб със специалисти на планетата. Само доброволци и хора, на които може да

се разчита, разбира се. Ще задвижим нещата възможно най-приоритетно, а проектът „Млади“ има значителна тежест, нали знаете? Ще забавим нещата тук и ще почакаме, докато се върнат. Това може да свърши работа, не мислите ли?

Шефийлд не беше сигурен, но внезапно закопня да отиде на тази експедиция и да вземе със себе си Марк. Би могъл да изследва един мнемоник в чужда среда и ако Марк би бил средството за разгадаване на мистерията...

Още от самото начало бяха приели, че става дума за мистерия. В края на краищата, хората не бяха измрели от грип. А и медицинският кораб не се беше приземил — екипът не бе видял какво *всъщност* става. Онзи медик наистина имаше късмет, че вече от трийсет и седем години беше покойник, защото сега щеше да бъде изправен пред военен съд.

Ако Марк би могъл да помогне за решаването на този проблем, Службата по мнемоника щеше да придобие огромна сила. Правителството трябваше да му бъде благодарно.

Но сега...

Шефийлд се чудеше дали Саймън знае историята за това как бе изваден на бял свят въпросът за първото селище. Беше почти сигурен, че останалите от екипажа не знаят. Не бе нещо, за което Бюрото би говорило с желание.

Пък и нямаше да е политично да използва историята като средство за изкопчване на отстъпки от Саймън. Ако поправката на Марк на „глупостта“ на Бюрото (опозицията несъмнено би използвала тази дума) бъдеше разгласена, то щеше да изглежда зле. Щом можеше да бъде благодарно, то можеше да е и отмъстително. Отмъщението срещу Службата по мнемоника нямаше да е никак приятно.

И все пак...

Шефийлд се изправи, взел бързо решение.

— Добре, Марк. Ще те отведа на мястото на селището. Ще отидем и двамата. Сега стой тук и ме чакай. Обещай ми, че няма да правиш нищо на своя глава.

— Обещавам — рече Марк. И отново седна на койката си.

18.

— Е, д-р Шефийлд, какво има? — попита Саймън. Астрофизикът седеше на бюрото си, върху което около малък Макфридов интегратор бяха строго подредени на купчини листове и филми, и гледаше как Шефийлд прекрачва прага.

Шефийлд небрежно седна върху стегнато опънатата завивка на койката на Саймън. Разбираше раздражения му поглед в тази посока и това не го тревожеше. Всъщност, даже по-скоро му доставяше удоволствие.

— Имам възражение срещу подбора ви на хора за експедицията — отвърна той. — Изглежда като че ли взимате двама души за физическите науки и трима — за биологическите. Нали така?

— Да.

— Предполагам, смятате, че с това покривате всичко, като овоспора на Даниелски в перихелий.

— О, Космосе! Имате ли какво да предложите?

— Бих искал да дойда самият аз.

— Защо?

— Не разполагате с човек, който да се грижи за менталните науки.

— За *менталните* науки! Мила Галактико! Д-р Шефийлд, напълно достатъчно е да рискуваме петима. Всъщност, докторе, вие и вашият... хм... подопечен сте назначени в научния персонал на този кораб по заповед на Бюрото на Външните провинции без каквито и да било предварителни консултации с мен. Ще бъда откровен. Ако се бяха консултирали с мен, щях да ги посъветвам да не ви взимат. Не виждам ролята на менталната наука в едно такова проучване, което, в края на краищата, е чисто физично. Много лошо е, че Бюрото иска да експериментира с мнемоници в случай като този. Не можем да си позволим сцени, като онази с Родригес.

Шефийлд реши, че Саймън не знае за връзката на Марк с първоначалното решение за изпращане на експедицията.

Той се поизправи на мястото си с длани на коленете и с изпънати настрани лакти, и каза с ледена официалност:

— Значи се чудите за ролята на менталната наука в едно такова проучване, д-р Саймън? Да предположим, ви кажа, че краят на първото селище вероятно може да се обясни на проста психологична основа.

— Това няма да ме впечатли. Психологът е човек, който може да обясни всичко и да не докаже нищо — усмихна се Саймън като човек, който е написал епиграма и е горд с нея.

Шефийлд не му обърна внимание.

— Нека да навляза малко в подробности — продължи той. — С какво Млади е по-различен от всеки друг от осемдесет и три хилядите обитаеми светове?

— Информацията ни все още е непълна. Не мога да отговоря.

— О, изпускате най-същественото. Разполагали сте с необходимата информация още преди да дойдете тук. Млади има две слънца.

— Ами, разбира се. — Но астрофизикът допусна нотка на объркване в думите си.

— Цветни слънца, напомням ви. Цветни слънца. Знаете ли какво означава това? Означава, че едно човешко същество, вие или аз, напълно изложено на двете слънца, ще хвърля две сенки. Една синьо-зелена и една червено-оранжева. Правил ли сте си труда да проверите разпределението на цветовете в тези сенки? Как му казвахте, спектър на отражение?

— Допускам — надменно отвърна Саймън, — че ще са горе-долу същите, като радиационните спектри на слънцата. Какво се опитвате да постигнете?

— Би трябвало да проверите. Въздухът няма ли да поглъща някои дължини на вълните? Ами растенията? Какво остава? А и вземете луната на Млади, Сестрата. През последните няколко нощи я наблюдавах. Тя също е на цветовете и те си менят положението.

— Ами, разбира се, по дяволите. Тя минава през фазите си независимо с всяко от слънцата.

— Не сте проверили и нейния спектър на отражение, нали?

— Имаме го някъде. Но не представлява интерес. Така или иначе, какъв интерес представлява той за вас?

— Скъпи ми д-р Саймън, напълно установен психологичен факт е, че комбинацията от червен и зелен цвят упражнява вреден ефект върху мисловната стабилност. Тук имаме случай, в който червено-зелената хромопсихична картина (нека използвам специалния термин) е неизбежна и е представена при обстоятелства, изглеждащи съвсем неестествени за човешкия разум. Твърде възможно е хромопсихозата да е стигнала до фатално равнище чрез предизвикване на хипертрофия на троичните фоликули, от която следва церебрална кататония.

Саймън изглеждаше объркан.

— Никога не съм чувал за такова нещо — рече той.

— Естествено, че не сте — каза Шефийлд (беше негов ред да се държи надменно). — Вие не сте психолог. Сигурно не оспорвате професионалното ми становище?

— Не, разбира се. Но от последните доклади на експедицията е съвсем ясно, че са умирали от нещо подобно на дихателна инфекция.

— Правилно, но Родригес отрича това, а вие приехте професионалното му становище.

— Не съм казвал, че е било дихателна инфекция. Казах, че е приличало на такава. Къде навлиза вашето хромо-еди-какво си?

Шефийлд поклати глава.

— Вие, лаиците, си имате своите заблуди. Това, че има физичен ефект, още не означава, че може да няма ментална причина. Най-убедителният момент в теорията ми е, че червено-зелената хромопсихоза доказано се проявява първо като психогенна респираторна инфекция. Разбирам, че не сте запознат с психогениката.

— Не. Това е извън специалността ми.

— Ами, да. И аз бих казал така. Собствените ми изчисления показват, че при увеличеното кислородно налягане в този свят, психогенната респираторна инфекция е и неизбежна, и особено силна. Например, вие сте гледал луната — Сестрата, имам предвид — през последните няколко ноци.

— Да, гледал съм Илион. — Саймън не забрави официалното име на Сестрата дори сега.

— Наблюдавал сте я отблизо и в продължение на големи периоди от време, нали? Под увеличение?

— Да. — Саймън ставаше все по-неспокоен.

— А-ха — рече Шефийлд. — Цветовете на луната през последните няколко нощи бяха особено вредни. Сигурно трябва да сте забелязал съвсем слабо възпаление на слuzестата мембрана в носа и леко дразнене в гърлото. Все още нищо болезнено, мисля. Да сте кашлял или кихал? Не ви ли е малко трудно да преглъщате?

— Мисля, че... — Саймън преглътна, после рязко пое въздух. Проверяваше. След това скочи на крака със свити юмруци и заговори:

— Велика Галактико, Шефийлд, нямате право да мълчите за това. Чувствам го в момента. Какво да направя, Шефийлд? Не е нелечимо, нали? По дяволите, Шефийлд — гласът му стана писклив, — защо не ни го казахте по-рано?

— Защото — спокойно отвърна Шефийлд, — в това, което казах, няма нито думичка истина. Нито думичка. Цветовете не са вредни. Седнете, д-р Саймън. Започвате да изглеждате глупаво.

— Вие казахте — силно объркан и със задъхан глас рече Саймън, — че вашето професионално становище е, че...

— Моето професионално становище! Кометите да го вземат, Саймън, какво толкова вълшебено има в едно професионално становище? Човек може да излъже или просто да е невежа, даже по отношение на последните подробности на собствената си област. Специалистът може да греши, тъй като е несведущ по отношение на съседната област. Може да е сигурен, че е прав, и пак да греши. Вижте се. Знаете всичко за Вселената, а аз съм съвсем бос, известно ми е само, че звездата е нещо, което блещука, а светлинната година е нещо дълго. И въпреки това вие ще приемете безсмислената психология, на която всеки студент първокурсник по ментика би се скъсал да се смее. Не мислите ли, Саймън, че е време да се тревожим по-малко за професионалното становище и повече за цялостното координиране?

Цветът бавно се оттегли от лицето на Саймън. То стана восъчнобледо. Устните му трепереха. Той прошепна:

— Използвахте професионалния си статус като претекст, за да ме направите на глупак.

— Нещо такова — съгласи се Шефийлд.

— Никога не съм, *никога*... — задъха се Саймън и опита да почне отначало. — Никога не съм виждал нещо по-подло и неетично.

— Опитах се да ви обясня.

— О, успяхте. Успяхте. — Астрофизикът бавно се успокояваше и гласът му бе станал почти нормален. — Искате да взема онова ваше момче с нас.

— Точно така.

— Не. Не. Решително не. Беше „не“ преди да дойдете тук и ще си остане „не“ винаги.

— Какво ви беше основанието? Имам предвид, преди да дойда при вас.

— Той е психопат. Не може да работи с нормални хора.

— Бих ви бил благодарен да не използвате думата „психопат“ — мрачно каза Шефийлд. — Не сте компетентен да я използвате. Щом държите толкова на професионалната етика, не навлизайте в специалността ми в мое присъствие. Марк Анунцио е съвършено нормален.

— След онази сцена с Родригес? Да. О, да.

— Марк имаше правото да зададе въпроса си. Негова работа и задължение е да прави това. Родригес нямаше право да се държи грубо.

— Трябва да мисля първо за Родригес, ако нямате нищо против.

— Защо? Марк Анунцио знае повече от него. В това отношение, той знае повече от вас или мен. Имате ли намерение да се върнете с интелигентен доклад или ще задоволявате нечия дребнава суета?

— Вашите твърдения относно това какво знае момчето ви, не ме впечатляват. Отлично разбирам, че той е добър папагал. Обаче не разбира нищо. Длъжен съм да се грижа да му бъдат предоставяни данните, защото Бюрото нареди така. Не са се консултирали с мен — много добре. Ще сътруднича дотолкова. Той ще получава своите данни тук, в кораба.

— Не е равностойно, Саймън — възрази Шефийлд. — Той трябва да е на самото място. Може да види неща, които нашите тесни специалисти няма да забележат.

— Много вероятно — ледено отвърна Саймън. — Отговорът, Шефийлд, е „не“. Няма аргумент, който да може да ме убеди. — Носът на астрофизика беше остър и блед.

— Само защото ви направих на глупак ли?

— Защото нарушихте най-фундаменталното задължение на специалиста. Никой уважаващ се специалист не би използвал областта си, за да изтъкне наивността на специалист от друга област.

— И така ви направих на глупак.

Саймън се извърна.

— Моля, напуснете. Отсега нататък, докато трае пътуването, няма да общуваме помежду си извън най-неотложната работа.

— Ако си тръгна — каза Шефийлд, — останалите момчета могат да чуят за това.

Саймън се сепна.

— Искате да повторите малката ни схватка ли? — На устните му се появи хладна усмивка, която угасна презрително. — Само ще разкриете какъв подлец сте.

— О, съмнявам се, че ще го вземат толкова насериозно. Всички знаят за малките шегички на психолозите. Освен това, ще бъдат много заети да ви се смеят. Нали знаете — изключително внушителният д-р Саймън, изплашен от възпалено гърло и скимтящ за милост след няколко тайнствени, безсмислени думи.

— Кой ще ви повярва? — извика Саймън.

Шефийлд вдигна дясната си ръка. Между палеца и показалеца му имаше малък правоъгълен предмет с ред контролни щифтчета.

— Джобен магнетофон — поясни той. Психологът натисна едно от щифтчетата и гласът на Саймън внезапно каза: „Е, д-р Шефийлд, какво има?“.

Прозвуча помпозно, безапелационно и дори малко самодоволно.

— Дайте ми това! — хвърли се Саймън към високия психолог.

Шефийлд се отдръпна.

— Не се опитвайте да използвате насилие, Саймън. Бях в аматорската борба не чак толкова отдавна. Вижте, предлагам ви сделка.

Саймън все още се извиваше към него, забравил достойнството си и задъхан от ярост. Шефийлд го държеше на една ръка разстояние, като бавно отстъпваше.

— Нека заедно с Марк дойдем с вас и никой изобщо няма да види или чуе това.

Саймън бавно се успокояваше.

— Тогава ще ми го дадете ли? — задъхано попита той.

— След като Марк и аз стигнем до мястото на селището.

— Налага се да ви вярвам. — Изглежда полагаше големи усилия да го каже колкото е възможно по-обидно.

— Защо не? Можете определено да ми вярвате, че ще разглася това, ако *не* се съгласите. Ще го пусна първо на Вернадски. Ще му хареса. Знаете силното му чувство за хумор.

— Вие и момчето можете да дойдете с нас — рече Саймън с толкова тих глас, че едва се чуваше. После продължи силно: — Но запомнете това, Шефийлд. Когато се върнем на Земята, ще ви изправа пред Централния комитет на ГАНН. Обещавам ви. Ще бъдете лишен от професионални права.

— Не се страхувам от Галактическата Асоциация за Научен Напредък — отвърна Шефийлд. Той остави сричките да отекнат. — В края на краищата, в какво ще ме обвините? Нима ще пуснете този запис пред Централния комитет като доказателство? Хайде, хайде, нека се държим приятелски. Не искате да разгласите собствената си... хм... грешка пред най-важните клечки на осемдесет и три хиляди свята.

И излезе, като се усмихваше леко.

Но когато затвори вратата между себе си и Саймън, усмивката му изчезна. Не му бе приятно да направи това. И след като вече го беше сторил, се чудеше дали си струваше врага, който си бе създавал.

19.

Седем палатки бяха изникнали близо до първото селище на Млади. Невил Фоукс ги виждаше всичките от ниския хребет, на който беше застанал. Бяха там вече от седем дни.

Той вдигна поглед към небето. Облаците бяха гъсти и обременени от дъжд. Това го зарадва. С двете слънца зад облаците, светлината беше сиво-бяла. Така нещата изглеждаха почти нормални.

Вятърът беше влажен и малко жулец, като че ли бе април във Върмонт. Фоукс произхождаше от Нова Англия и сходството му харесваше. След четири-пет часа Лагранж I щеше да залезе и облаците щяха да станат ръждивочервени, а ландшафтът — сърдито неясен. Но Фоукс възнамеряваше дотогава да се върне в палатките.

Толкова близо до екватора и все пак така студено! Е, това щеше да се промени с хилядолетията. С отстъпването на глетчерите въздухът щеше да се затопли и почвата щеше да изсъхне. Щяха да се появят джунгли и пустини. Водното равнище в океаните щеше бавно да пълзи нагоре и да покрие безброй острови. Двете големи реки щяха да се превърнат във вътрешни морета и да променят конфигурацията на единствения голям континент на Млади — навярно щяха да направят от него няколко по-малки.

Фоукс се зачуди дали мястото на селището щеше да потъне. Сигурно, реши той. Може би това щеше да свали проклятието от него.

Разбираше защо Конфедерацията беше толкова дяволски притеснена да разгадае мистерията на онова първо селище. Даже да се касаеше просто за болест, трябваше да се намери доказателство. В противен случай, кой би се заселил на такъв свят? На суеверието за „примамката“ вярваха не само космонавтите.

Самият той... Е, първото му посещение на мястото на селището не беше толкова лошо, макар че се бе радвал да напусне дъжда и мрака. Вторият път беше по-зле. Трудно му бе да спи с мисълта, че навсякъде наоколо е мистериозната смърт на хиляда души, отделена от него само с онова невеществено нещо, времето.

С медицинско хладнокръвие Нови бе разкопал рушащите се гробове на десетина древни заселници. (Фоукс не би могъл и не погледна останките.) Имало само натрошени кости, беше казал Нови, по които нищо не можело да се разбере.

— Като че ли има нещо ненормално в полагането на костите — каза той.

После, когато го разпитваха, Нови беше признал, че това може да се дължи изцяло на стогодишното им излагане на влажната почва.

Фоукс си бе изфантазирал нещо, което го преследваше даже в часовете на бодърстване. Отнасяше се за някаква неуловима раса разумни същества, които живееха под земята и никога не бяха забелязвани, но които преследваха онова първо селище отпреди век със смъртоносно упорство.

Представяше си безшумна бактериологична война. Виждаше ги в лаборатории под корените на дърветата да култивират своите плесени и спори, в очакване да получат такива, които да живеят в човешки същества. Навярно хващаха деца, върху които да експериментират.

И когато откриваха онова, което търсеха, спорите се понасяха над селището в отровни облаци...

Фоукс знаеше, че всичко това е фантазия. Беше я измислил през будните нощи навън, без никакви други доказателства, освен треперения си стомах. Но сам в тази гора, той често се извъръщаше с внезапната ужасяваща убеденост, че от здрача на хвърлената от Лагранж I сянка на някое дърво втренчено го гледат светещи очи.

Опитното му око на ботаник не пропускаше растителността, покрай която минаваше, колкото и да бе погълнат. Съзнателно беше тръгнал от лагера в нова посока, но вече бе виждал това, което видя и сега. Горите на Млади не бяха гъсти. Движението в тях не бе трудно. Малките дървета (само няколко бяха по-високи от три метра, макар че стволите им бяха почти толкова дебели, колкото на средните земни дървета) растяха на значително разстояние помежду си.

Фоукс бе измислил груба схема за подреждане на растителния живот на Млади в някакъв таксономичен порядък. Не осъзнаваше факта, че може би урежда собственото си обезсмъртяване.

Ето например аленото „щиково дърво“. Огромните му алени цветове привличаха насекомиподобни същества, които си правеха в тях

малки гнезда. Тогава (Фоукс не беше определил при какъв сигнал или импулс) от всички цветове на дадено дърво през нощта израстваха блестящо бели пестици. Всеки пестик беше висок шейсет сантиметра, като че ли от цветовете внезапно бяха изскочили щикове.

До следващия ден цветовете бяха опрашени и венчелистчетата се затваряха — около щика, насекомите и всичко останало. Изследователят, Макояма, го бе нарекъл „щиково дърво“, но Фоукс се бе одързостил да го преименува на *Migrania Fawkesii*.

Дърветата имаха едно общо нещо. Тъканта им беше невероятно здрава. Задача на биохимика щеше да е да определи физическото състояние на целулозната молекула, а на биофизика — да определи как се пренася водата през непромокаемата тъкан на дървото. Това, което Фоукс знаеше от опит, бе, че цветовете се чупеха при дърпане, а клоните едва се превиваха с мъка и изобщо не се чупеха. Джобното му ножче се беше изтъпило, без да направи и драскотина.

За да разчистят земя, на първите заселници очевидно им се бе наложило да изкопават дърветата, заедно с корените.

В сравнение със Земята, в горите почти нямаше животни. Това можеше да се дължи на ледниковия климат. Фоукс не знаеше.

Всички насекомоподобни същества имаха по две крила. И тези крила бяха мънички листчета, които трепкаха безшумно. Очевидно не бяха кръвосмучещи.

Единствената по-важна среща с животни, която бяха имали, бе внезапната поява на голямо летящо същество над лагера. Беше необходима високоскоростна снимка, за да се види действителната форма на животното, тъй като екземплярът, който бяха наблюдавали, очевидно изпълнен с любопитство, беше пикирал отново и отново над палатките със скорост, прекалено висока, за да може да се наблюдава спокойно с голо око.

Имаше четири крила, като предните завършваха с могъщи нокти, бяха ципести, почти голи и служеха за планиране. Задните две, покрити с подобен на коса пух, бързо се размахваха.

Родригес предложи името Тетраптерус.

Фоукс прекъсна спомените си, за да погледне трева, каквато не беше виждал преди. Тя растеше на гъсто петно и всеки стрък се разделяше на три части към върха. Той извади увеличителното си

стъкло и предпазливо попипа с пръст един от тях. Подобно на другата трева на Млади...

Именно тук Фоукс чу шумоленето зад себе си — не можеше да се сбърка. Послуша за миг, като туптенето на собственото му сърце заглушаваше звука, а после се обърна. Малък човекоподобен обект се отдръпна зад едно дърво.

Дъхът на ботаника почти секна. Той бръкна, за да извади бластера, който носеше, а ръката му сякаш се движеше в гъст сироп.

Дали фантазията му всъщност изобщо не беше фантазия? Дали, в края на краищата, Млади не беше обитаем?

Фоукс вцепенено откри, че е застанал зад друго дърво. Не можеше да остави това така. Знаеше го. Не можеше да съобщи на останалите: „Видях нещо живо. То може да е отговорът на всичко. Но се уплаших и го оставих да си тръгне.“

Щеше да му се наложи да направи известно усилие.

Едно „чашково дърво“ бе точно зад дървото, което скриваше съществуването. Беше разцъфнало; белите и кремави цветове се издигаха подутти нагоре, в очакване да уловят дъжда, който скоро щеше да завали. Чу се пукот от счупен цвят, във въздуха полетяха кремави тресчици и паднаха долу.

Не си въобразяваше. Зад дървото *имаше* нещо.

Фоукс пое дълбоко дъх и се хвърли напред, като държеше пред себе си бластера и се окуражаваше да стреля при най-малкия знак за опасност.

Но някакъв глас извика:

— Недейте. Това съм само аз. — Уплашено, но определено човешко лице погледна иззад дървото.

Беше Марк Анунцио.

Фоукс стреснато замръзна посред крачка. Накрая успя да изграчи:

— Какво правиш тук?

Като гледаше бластера в ръката на другия, Марк отвърна:

— Следвах ви.

— Защо?

— Да видя какво ще направите. Интересувах се от това, което бихте могъл да откриете. Мислех си, че ако ме видите, ще ме отпратите.

Фоукс се сети за оръжието, което все още държеше и го свали. Бяха му необходими три опита, за да го прибере в кобура.

Започнаха да падат първите едри капки дъжд.

— Не казвай нищо на другите — грубо каза Фоукс. Той враждебно погледна момчето и тръгнаха обратно към лагера поотделно и мълчаливо.

20.

Към седемте палатки вече бе добавена сглобяема централна зала и групата седеше вътре около дългата маса.

Беше велик момент, но твърде унил. Вернадски, който си бе готвил сам през годините в колежа, беше дежурен. Той вдигна димящото задушено от късовълновата печка и попита:

— Някой да иска калории?

Напълни щедро с черпака чиниите на екипа.

— Мирише много добре — със съмнение каза Нови.

Той набоде парче месо на вилицата си. Беше с възлилав цвят и бе твърдо, въпреки вътрешното нагриване. Парчетата билки, които го заобикаляха, изглеждаха по-меки, но по-малко ядивни.

— Е — рече Вернадски, — изяжте го. Сложете го в устата си. Опитал съм го и е добро.

Той натъпка устата си и задъвка. Продължаваше да дъвче.

— Жилаво, но добро.

Фоукс мрачно подхвърли:

— Сигурно ще ни убие.

— Глупости — отвърна Вернадски. — Плъховете живеят от това вече две седмици.

— Две седмици не е много — настоя Нови.

— Е, една хапка няма да ни убие — обади се Родригес. — Да речем, че е добро.

А и беше. Накрая всички се съгласиха. Засега изглеждаше, че когато животът на Млади изобщо можеше да се яде, бе вкусен. Зърната едва се смелваха на брашно, но след това можеше да се пече хляб с високо съдържание на протеин. Сега на масата имаше такъв хляб, тъмен и тежък. Но и той не бе лош.

Фоукс беше проучил растителния живот на Млади и бе стигнал до заключението, че един акър от повърхността на планетата, подходящо засят и поливан, можеше да изхранва десет пъти повече добитък, отколкото един земен акър с качество алфа-алфа.

Шефийлд бе впечатлен — беше говорил за Млади, като за житницата на сто свята, но Фоукс пренебрегна собствените си твърдения с едно свиване на рамене.

— Примамка — рече той.

Около седмица преди това групата бе развълнувана от внезапния отказ на хамстерите и белите плъхове да се докоснат до някои нови треви, които Фоукс беше донесъл. Смесването на малки количества с постоянните им дажби бе довело до смъртта на животните, хранени с тях.

Решение?

Не съвсем. Няколко часа по-късно Вернадски влезе и спокойно каза:

— Мед, олово и живак.

— Какво? — попита Саймън.

— Онези растения. Имат високо съдържание на тези метали. Навярно еволюционно развита защита от ядене.

— Първите заселници... — започна Саймън.

— Не. Невъзможно е. Повечето от растенията са си съвсем наред. Само тези, а никой човек не би ги ял.

— Откъде знаеш?

— Плъховете не го направиха.

— Те са само плъхове.

Точно това очакваше Вернадски. Той драматично обяви:

— Можеш да приветстваш един скромен мъченик на науката. Аз ги опитах.

— Какво? — извика Нови.

— Само близнах. Не се притеснявай. Аз съм от предпазливите мъченици. Както и да е, те са горчиви, като стрихнин. Какво очаквате? Ако едно растение се пълни с олово, за да държи животните настрана, какъв смисъл има за растението да накара животното да открие това, като умре, след като го е изяло? Малко горчив вкус в допълнение действа като предупреждение. Комбинацията предупреждение и наказание върши чудеса.

— Освен това — обади се Нови, — заселниците не са загинали от отравяне с тежки метали. Симптомите са други.

Останалите знаеха симптомите достатъчно добре. Някои с прости думи, други — с по-специализирани термини. Трудно и

болезнено дишане, което непрекъснато се е влошавало.

Фоукс остави вилицата си.

— Вижте сега, да предположим, че това растение съдържа някакъв алкалоид, който парализира нервите, контролиращи мускулите на белия дроб.

— Плъховете също имат мускули на белия дроб — възрази Вернадски. — То не ги уби.

— Може би има кумулативен ефект.

— Добре. Добре. Винаги, когато дишането ти става болезнено, ти отиваш в склада на кораба и гледаш да се излекуваш с нещо. Но не е хубаво да разчиташ на психосоматици.

Шефийлд промърмори:

— Това е моя работа. Не се притеснявай за нея.

Фоукс пое дълбоко въздух, после още един път. Навъсен, той постави още едно парче месо в устата си.

На ъгъла на масата Марк Анунцио, който ядеше по-бавно от останалите, си помисли за монографията на Норис Виноград „Вкус и мирис“. Виноград беше разработила вкусово-мирисова класификация, основана на ензимните възпиращи модели във вкусовите телца. Анунцио не знаеше точно какво означава това, но си спомняше символите, техните стойности и дескриптивните определения.

Докато поставяше вкуса на задушеното в три подкласификации, той привърши с храната. Челюстите леко го боляха от трудното дъвчене.

21.

Вечерта приближаваше и Лагранж беше ниско на небето. Денят беше ясен, сравнително топъл и Борис Вернадски се чувстваше доволен. Бе направил интересни измервания и искрящият му пуловер показваше очарователни промени от час на час със смяната на положението на слънцата.

В момента сянката му беше дълга и червена, като най-долната ѝ третина бе сива — там, където съвпаднаше със сянката от Лагранж II. Той протегна едната си ръка и тя хвърли две сенки. Едната, на разстояние от около четири и половина метра, беше размазано оранжева, а другата — в същата посока, но само на метър и половина — бе по-плътна синя. Ако имаше време, можеше да разработи красиви сянокограми.

Мисълта му достави такова удоволствие, че не се ядоса, когато видя Марк Анунцио да се навърта наоколо.

Той остави нуклеометъра си и му махна с ръка.

— Ела насам?

Момчето неуверено приближи.

— Здравей.

— Искаш ли нещо?

— Просто... просто гледам.

— А? И, продължавай да гледаш. Знаеш ли какво правя?

Марк поклати глава.

— Това е нуклеометър — поясни Вернадски. — Пъхаш го в земята по този начин. Има генератор на силово поле отгоре, така че може да проникне в която и да е скала. — Докато говореше, той натисна нуклеометъра и уредът влезе на шейсет сантиметра в каменистата повърхност. — Разбираш ли?

Очите на Марк заблестяха и на Вернадски му стана приятно. Химикът продължи:

— Отстрани има микроскопични атомни пещи, всяка от които изпарява около милион молекули в околната скала и ги разлага на

атоми. След това атомите се обособяват на ядрена маса и заряд, и резултатите могат да се прочетат директно на екранчето по-горе. Разбираш ли всичко това?

— Не съм сигурен. Но е добре да го зная.

Вернадски се усмихна и каза:

— Приключваме с определяне на различните елементи в кората. На всички кислородно-водни планети е почти едно и също.

Марк сериозно съобщи:

— Планетата с най-много силиций, за която зная, е Лепта — с 32,765%. Земята има само 24,862. Това е от тежестта.

Усмивката на Вернадски изчезна. Той сухо попита:

— Ти знаеш данните за всички планети, а, приятел?

— О, не. Не бих могъл. Не мисля, че всички са проучени. „Наръчникът на планетните кори“ на Бишун и Спенглоу изрежда данни само за 21 854 планети. Знаем всички тях, разбира се.

С определено чувство на изпразненост, Вернадски рече:

— Млади има по-равномерно разпределение на елементи, отколкото се среща обикновено. Кислородът е малко. Засега средната ми цифра е 42,113. Същото се отнася за силиция — 22,722. Тежките метали са десет до сто пъти по-концентрирани, отколкото на Земята. Това не е просто местен феномен, тъй като цялостната плътност на Млади е с 5% по-висока, отколкото на Земята.

Вернадски не беше сигурен защо казва всичко това на момчето. Чувстваше, че е отчасти, защото бе добре да намери някой, който да го слуша. Човек става самотен и разстроен, когато няма никой от собствената му област, с когото да разговаря.

Той продължи и лекцията започна да му доставя удоволствие.

— От друга страна, по-леките елементи са също по-добре представени. Океанските вещества са предимно натриев хлорид, както и на Земята. Океаните на Млади съдържат прилично количество магнезиеви соли. А да вземем това, което наричат „редки леки“. Това са елементите литий, берилий и бор. Те са по-леки от въглерода, всички те, но се срещат извънредно рядко на Земята, а на практика и на всички планети. Млади, от друга страна, е доста богат на такива елементи. Трите възлизат почти на четири десети от един процент от кората в сравнение с около четири хилядни на Земята.

Марк дръпна химика за ръкава.

— Имате ли списък с данните за всички елементи? Може ли да го видя?

— Предполагам, че да. — Той извади сгънат лист хартия от джоба си.

Усмихна се, когато Марк взе листа и каза:

— Не публикувай тези данни преди мен.

Марк погледна към тях веднъж и върна листа.

— Прегледа ли го? — изненадан попита Вернадски.

— О, да — замислено отвърна момчето. — Прочетох го целия. — Той се обърна на пети и се отдалечи, без да каже нито дума на раздяла.

Последните проблясъци на Лагранж I изчезнаха под хоризонта.

Вернадски погледа напрегнато след Марк и сви рамене. Той издърпа нуклеометъра си от земята и тръгна след него, насочвайки се обратно към палатките.

22.

Шефийлд беше умерено доволен. Марк се справяше по-добре, отколкото очакваше. Във всеки случай, той почти не разговаряше, но това не беше много сериозно. Поне проявяваше интерес и не се цупеше. И не избухваше.

Вернадски дори каза на Шефийлд, че предишната сутрин Марк е разговарял с него съвсем нормално, без повишен тон и от двете страни, за анализите на планетната кора. Вернадски малко се бе позасмял, като каза, че Марк знаел анализите на двайсет хиляди планети и някой ден би искал момчето да му ги повтори, само за да види колко време ще му отнеме.

Самият Марк не беше споменавал за това. Всъщност, той прекара сутринта в палатката си. Шефийлд надникна и го видя на леглото, втрещен в краката си, а после го остави със самия себе си.

Шефийлд чувстваше, че това, от което момчето действително има нужда, е ясна представа за самия себе си. Наистина ясна представа.

Засега нямаше никакви резултати. Цял месец — нищо. Родригес държеше твърдо срещу каквато и да било инфекция. Вернадски отричаше напълно хранително отравяне. Нови клатеше глава с решително възражение при предположението за нарушен метаболизъм.

— Къде са доказателствата? — постоянно питаше той.

В края на краищата всички физични причини за смъртта бяха елиминирани по силата на становището на специалистите. Но мъжете, жените и децата бяха измрели. Трябваше да има причина. Можеше ли да е психологична?

Беше си направил шега със Саймън преди да дойдат тук, но сега бе крайно време да се отнесе сериозно към въпроса. Възможно ли бе заселниците да са се самоубили? Защо? Човечеството беше колонизирало десетки хиляди планети, без умствената стабилност на хората да е нарушена сериозно. Всъщност, самоубийствата, както и

случаите на психоза, бяха по-чести на Земята, отколкото където и да било другаде в Галактиката.

Освен това, селището отчаяно бе молило за медицинска помощ. Те не бяха искали да умрат.

Личностни разстройства? Нещо характерно за групата? Достатъчно, че да причини смъртта на повече от хиляда души? Малко вероятно. А и как можеха да се открият каквито и да било доказателства? Мястото на селището беше претърсено за филми и документи, дори най-незначителни. Нищо. Едно столетие влага не беше оставило никакви документи.

Така че работеше във вакуум. Чувстваше се безпомощен. Другите поне имаха данни — нещо, което да предъвкват. Той нямаше нищо.

Откри, че отново е при палатката на Марк и автоматично погледна вътре. Беше празна. Огледа се наоколо и зърна Марк да излиза от лагера и да навлиза в гората.

Шефийлд извика след него:

— Марк! Почакай ме!

Марк спря, като че ли понечи да продължи, помисли отново и остави дългите крака на Шефийлд да погълнат разстоянието между тях.

— Накъде беше тръгнал? — попита Шефийлд. (Дори след тичане беше необходимо да се задъхаш в богатата атмосфера на Млади.)

Марк беше намусен.

— Към въздушния катер.

— А?

— Не съм имал възможност да го видя.

— Ами, разбира се, че си имал възможност — възрази Шефийлд.

— Наблюдаваше Фоукс като ястреб на онова пътуване.

Марк се намръщи.

— Всички бяха наоколо. Искам да го видя сам.

Шефийлд се смути. Момчето беше ядосано. По-добре бе да се залепи за него и да разбере какво не е наред.

— Като си помислих, аз също бих искал да видя катера. Имаш ли нещо против да дойда с теб, а? — попита той.

Марк се поколеба. После отвърна:

— До-о-бре. Щом искате. — Това не бе точно любезна покана.

— Какво носиш, Марк? — попита Шефийлд.

— Клон от дърво. Отрязах го със звуково-полевия пистолет. Нося го със себе си просто в случай, че някой се опита да ме спре. — Той го размаха така, че оръжието изсвистя в гъстия въздух.

— Защо някой би искал да те спира, Марк? Аз бих го хвърлил. Той е голям и тежък. Можеш да нараниш някого.

Марк продължаваше да крачи напред.

— Няма да го хвърля.

Шефийлд се замисли за кратко, после реши да не се кара за момента. Първо щеше да е по-добре да стигне до основната причина за тази враждебност.

— Добре — рече той.

Въздушният катер лежеше на разчистено пространство и чистата му метална повърхност хвърляше зелени отблясъци (Лагранж II още не беше изгрял).

Марк внимателно се огледа.

— Никой не се вижда, Марк — рече Шефийлд.

Те се качиха на борда. Беше голям катер. Носеше седем души и необходимите припаси за три пътувания.

Шефийлд разгледа пулта за управление почти с благоговение.

— Представи си ботаник като Фоукс да се научи да кара такова нещо — каза Шефийлд. — Толкова е далеч от специалността му.

— Аз мога да карам катер — внезапно заяви Марк.

Шефийлд с изненада се втренчи в него.

— Нима?

— Наблюдавах д-р Фоукс, когато дойде. Знам всичко, което и той. А и той има наръчник за катера. Веднъж се промъкнах и го прочетох.

— Ами, това е чудесно — опита се да звучи възторжено Шефийлд. — Тогава разполагаме с резервен навигатор при спешен случай.

После се извърна от Марк и затова не видя клона, който се стовари върху главата му. Не чу тревожния глас на Марк, който каза:

— Съжалявам, д-р Шефийлд.

Честно казано, той дори не почувства удара, който го повали.

23.

Това беше вибрирането на приземяващия се катер, помисли си по-късно Шефийлд, когато се върна в съзнание. Смътно, болезнено долавяше нещо, което отначало не можеше да разбере.

Гласът на Марк стигна до него. Това беше първото му усещане. После, когато опита да се обърне и да застане на колене, усети, че главата му пулсира.

За известно време гласът на Марк беше само сбор от звуци, който не означаваше нищо за него. После те започнаха да се сливат в думи. Накрая, когато отвори очи и светлината пронизително нахлу, така че отново ги затвори, той успя да разбере изречения. Остана където си беше, с увиснала глава, като се държеше на едното си треперещо коляно.

Марк казваше със задъхан, висок глас:

— ... хиляда души са мъртви. Само гробове. И никой не знае защо.

Имаше някакъв тътен, който Шефийлд не можеше да определи. Дрезгав, пресипнал глас.

После отново се обади Марк:

— Вярно е. Защо, според вас, всички тези учени са на борда?

Шефийлд болезнено се повдигна на крака и се отпусна край една от стените. Допря ръка до главата си и когато я свали, видя, че е окървавена. Косата му беше спечена и сплъстена от кръв. Стенейки, той залитна към вратата на кабината. Опипа за дръжката и бутна вратата навътре.

Трапът беше спуснат. За миг той застана там, като се олюляваше и се страхуваше да се довери на краката си.

Трябваше да възприема всичко на части. И двете слънца бяха високо в небето и на триста метра от него гигантският стоманен цилиндър на „Трите G“ издигаше нос високо над дребните дървета, които го обграждаха.

Марк беше в основата на трапа, полуобкръжен от членове на екипажа. Те бяха голи до кръста и почернели почти като негри от ултравиолетовите лъчи на Лагранж I. (Ултравиолетовите лъчи бяха ограничени до поносима за човека степен благодарение единствено на плътната атмосфера и на дебелия озонен слой в горните ѝ части.)

Мъжът точно пред Марк се бе облегал на бейзболна бухалка. Друг подхвърляше топка във въздуха и я хващаше. Мнозина от останалите носеха ръкавици.

Смешно, помисли си Шефийлд, Марк се е приземил точно по средата на игрище.

Марк вдигна поглед и го видя. Той възбудено извика:

— Добре, питайте него. Хайде, питайте го. Д-р Шефийлд, не е ли имало предишна експедиция на тази планета и не са ли загинали всички мистериозно?

Шефийлд опита да отвърне: „Марк, какво правиш?“. Но не можа. Когато отвори уста, оттам се разнесе само стон.

Мъжът с бухалката попита:

— Истината ли казва момчето, господине?

Шефийлд се хвана за парапета с потни длани. Лицето на мъжа като че ли потреперваше. Имаше дебели устни и малки очички, потънали под четинести вежди. Потреперваше много опасно.

После трапът се приближи към него и се завъртя около главата му. Внезапно земята се оказа в ръцете му и усети студена болка в скулата си. Шефийлд се отказа да се съпротивлява и отново изпадна в безсъзнание.

24.

Вторият път се свести не така болезнено. Сега беше на легло и над него се бяха надвесили две замъглени лица. Дълъг, тънък предмет пресече линията на видимостта му и някакъв глас, който едва се чуваше над бученето в ушите му, каза:

— Сега ще дойде на себе си, Саймън.

Шефийлд затвори очи. Някак си изглежда осъзнаваше факта, че целият му череп е бинтован.

Полежа неподвижно за малко, като дишаше дълбоко. Когато отново отвори очи, лицата над него се бяха прояснили. Едното от тях бе кръглото лице на Нови, с малка, професионално сериозна бръчка между очите. Тя изчезна, когато Шефийлд каза:

— Здравей, Нови.

Другият мъж беше Саймън, стиснал зъби и разгневен, и все пак в очите му като че ли се забелязваше някакво задоволство.

— Къде сме? — попита Шефийлд.

— В космоса, д-р Шефийлд — студено отвърна Саймън. — От два дена сме в космоса.

— От два дена... — разшириха се очите на Шефийлд.

Нови се намеси.

— Получил си лоша контузия, почти фрактура, Шефийлд. Успокой се.

— Ами, какво е станало... Къде е Марк? Къде е Марк?

— Спокойно. Успокой се. — Нови сложи ръце на раменете на Шефийлд и го натисна надолу.

— Момчето ви е в ареста — отвърна Саймън. — В случай, че искате да знаете защо, той съзнателно предизвика бунт на борда на кораба и по този начин постави в опасност безопасността на петима души. Почти бяхме изолирани във временния си лагер, тъй като екипажът искаше да тръгне незабавно. Той ги убеди, капитанът де, да ни вземат.

Шефийлд се опита да свали задържащата го ръка на Нови от едното си рамо. Онзи неясен спомен за Марк и мъжа с бухалката. Марк казваше:

— ... всичките хиляда души са мъртви...

Психологът се приповдигна на лакът с огромно усилие.

— Виж, Саймън, не знам защо го е направил Марк, но нека разговарям с него. Ще разбере.

— Не е необходимо — отвърна Саймън. — Всичко ще се разбере на процеса.

Шефийлд се опита да свали задържащата го ръка на Нови от едното си рамо.

— Но защо да го правим официално? Защо да намесваме Бюрото? Можем да решим въпроса помежду си.

— Точно това възнамеряваме да направим. Според законите на космоса, капитанът е овластен да председателства процеси за престъпления и простъпки в дълбокия космос.

— Капитанът. Процес тук? На борда на кораба? Саймън, не му позволявайте да го направи. Това ще бъде убийство.

— В никакъв случай. Ще бъде честен и истински процес. Напълно съм съгласен с капитана. Дисциплината изисква процес.

— Виж, Саймън — неспокойно рече Нови, — иска ми се да не го правиш. Той не е във форма да го понесе.

— Много зле — каза Саймън.

Шефийлд продължи:

— Но ти не разбираш. Аз отговарям за момчето.

— Напротив, разбирам — възрази Саймън. — Точно затова те чаках да се върнеш в съзнание. Ти ще бъдеш изправен на процеса заедно с него.

— Какво!

— Ти си напълно отговорен за действията му. Конкретно, ти си бил с него, когато е откраднал въздушния катер. Екипажът те е видял на вратата на кабината на катера, докато Марк е подклаждал бунт.

— Но той ми строши черепа, за да вземе катера. Не разбираш ли, че това е акт на сериозно разстроен мозък? Не може да бъде подвеждан под отговорност.

— Ще оставим капитана да реши, Шефийлд. Остани с него, Нови — обърна се да си тръгне той.

Шефийлд призова цялата сила, която можеше да събере.

— Саймън — извика той, — правиш това, за да ми върнеш за урока по психология, който ти дадох. Ти, ограничен... дребнав...

И падна, останал без дъх, на възглавницата.

От вратата, Саймън подхвърли:

— А между другото, Шефийлд, наказанието за подклаждане на бунт на борда на кораб е смърт!

25.

Е, това си беше *своего рода* процес, мрачно си помисли Шефийлд. Никой не следваше точно законната процедура, но пък психологът беше сигурен и че никой не познава точната законна процедура, най-малко капитанът.

Използваха голямата зала за събрания, където, при обикновени пътувания, се събираше екипажът, за да гледа субетерните предавания. Този път екипажът беше твърдо изключен, но присъстваше целият научен персонал.

Капитан Фолънбий седеше зад бюрото, точно под субетерния приемателен куб. Шефийлд и Марк Анунцио седяха, отдалечени, от лявата му страна, с лице към него.

Капитанът не беше спокоен. Той редуваше неофициалните разговори с различните „свидетели“ с внезапни свръхсъдебни избухвания срещу шепненето сред зрителите.

Шефийлд и Марк, които се бяха срещнали за пръв път след полета с катера в „съдебната зала“, тържествено си стиснаха ръце по инициатива на психолога. Марк отначало се бе поколебал, хвърляйки бегъл поглед към пресечените на кръст лепенки, които все още стояха на едно избръснато петно от черепа на Шефийлд.

— Съжалявам, д-р Шефийлд. Много съжалявам.

— Няма нищо, Марк. Как се отнасяха с теб?

— Добре, предполагам.

Гласът на капитана прогърмя:

— Никакви разговори между обвиняемите.

Шефийлд възрази с разговорен тон:

— Вижте, капитане, ние не разполагаме с адвокати. Не сме имали време да се подготвим за делото.

— Не ви трябват адвокати — отвърна капитанът. — Това не е съдебен процес на Земята. А разследване на капитана. Съвсем друго нещо. Просто се интересувам от фактите, без никакви съдебни фойерверки. Протоколите могат да бъдат преразгледани на Земята.

— Но дотогава можем да бъдем мъртви — горещо възрази Шефийлд.

— Хайде да караме по-бързо — рече капитанът и удари по бюрото с алуминиев Т-образен клин.

Саймън седеше в първата редица от публиката и леко се усмихваше. Именно него Шефийлд наблюдаваше най-неспокойно.

Усмивката изобщо не слезе от лицето му, докато бяха привиквани свидетелите, за да потвърдят, че са били информирани, че на екипажа не трябва да бъде съобщен истинският характер на пътуването и че Шефийлд и Марк са присъствали, когато им е било казано това. Един миколог свидетелства за проведен с Шефийлд разговор, който показвал, че последният отлично знаел за забраната.

Изясни се, че Марк е бил болен през по-голямата част от пътуването към Млади и че се е държал странно, след като са кацнали на планетата.

— Как обяснявате всичко това? — попита капитанът.

От публиката внезапно прозвуча спокойният глас на Саймън.

— Бил е уплашен. Копнеел е да направи каквото и да било, което да го махне от планетата.

Шефийлд скочи на крака.

— Неговите забележки са незаконни. Той не е свидетел.

Капитанът тропна с Т-образния клин и каза:

— Седнете!

Процесът продължи. Беше привикан член на екипажа, за да свидетелства, че Марк ги е информирал за първата експедиция и че по това време Шефийлд е бил там.

— Искам да проведа кръстосан разпит! — извика Шефийлд.

— Ще имате тази възможност по-късно — отвърна капитанът.

Човекът от екипажа беше изпъден.

Шефийлд разглеждаше публиката. Изглеждаше очевидно, че симпатиите им не са изцяло на страната на капитана. Беше достатъчно психолог, за да се чуди, дори в този момент, колко от присъстващите са тайно облекчени от това, че са напуснали Млади и са всъщност благодарни на Марк за това, че е ускорил нещата. А и очевидният инсцениран характер на процеса не им се нравеше. Вернадски мрачно се мръщеше, а Нови гледаше Саймън с очевидно отвращение.

Точно Саймън притесняваше Шефийлд. Психологът чувстваше, че сигурно той бе тласнал капитана към това и именно той бе човекът, който можеше да настояе за смъртна присъда. Шефийлд горчиво съжеляваше, че бе засегнал патологичната му суетност.

Но това, което наистина го озадачаваше най-много, беше отношението на Марк. Момчето не показваше признаци на космическа болест или на каквато и да било тревога. Той внимателно слушаше всичко, но като че ли не го трогваше нищо. Държеше се така, сякаш в момента не го засягаше нищо земно, сякаш някаква информация, която имаше, правеше всичко останало без значение.

Капитанът удари с Т-образния клин и рече:

— Предполагам, че това е всичко. Фактите са съвсем ясни. Безспорни. Можем да приключваме.

Шефийлд отново скочи.

— Почакайте. Не е ли наш ред?

— Тихо — заповяда капитанът.

— *Виe* пазете тишина. — Шефийлд се обърна към публиката. — Вижте, нямахме възможност да се защитим. Даже нямахме право на кръстосан разпит. Справедливо ли е това?

Надигна се ропот, който заглуши ударите на Т-образния клин.

— Какво има да защитавате? — студено попита Саймън.

— Може би нищо — извика в отговор Шефийлд, — и в такъв случай какво ще загубите, като ни изслушате? Или се страхувате, че можем да кажем доста в своя защита?

От публиката започнаха да се надигат отделни викове.

— Оставете ги да говорят!

Саймън сви рамене.

— Давайте.

Капитанът намусено попита:

— Какво искате да направите?

— Да действам като свой собствен адвокат и да извикам Марк Анунцио като свидетел — отвърна Шефийлд.

Марк се изправи достатъчно хладнокръвно. Шефийлд обърна стола му към публиката и му даде знак отново да седне.

Психологът реши, че няма полза да се опитва да имитира съдебните драми, които бе гледал по субетера. Помпозните въпроси за

името и миналия живот нямаше да доведат доникъде. По-добре беше да кара направо.

Затова попита:

— Марк, знаеше ли какво ще стане, когато разказа на екипажа за първата експедиция?

— Да, д-р Шефийлд.

— Тогава защо го направи?

— Защото беше важно всички да се махнем от Млади без да губим нито минута. Съобщаването на истината на екипажа бе най-бързият начин да изчезнем от планетата.

Шефийлд усети лошото впечатление, което отговорът направи на публиката, но можеше единствено да следва инстинкта си. Него и заключението му на психолог, че само конкретната информация бе в състояние да направи Марк или който и да е мнемоник толкова спокоен в подобен момент. В края на краищата, в конкретната информация се състоеше работата им.

— Защо беше важно да напуснем Млади, Марк? — попита той.

Момчето не трепна. То погледна право към наблюдаващите го учени.

— Защото знам какво е унищожило първата експедиция и бе само въпрос на време да убие и нас. Всъщност, вече може да е твърде късно. Възможно е сега да умираме. Възможно е всеки един от нас да е вече мъртвец.

Шефийлд остави ропота от публиката да се надигне високо и да утихне. Дори капитанът изглеждаше шокиран по неподвижността на Т-образния клин, а усмивката на Саймън започна да избледнява.

За момента Шефийлд бе по-малко загрижен за „информацията“ на Марк, каквато и да бе тя, отколкото за това, че действаше самостоятелно на нейна основа. Беше се случвало и преди. Марк бе поискал корабния дневник въз основа на някаква своя теория. Шефийлд се чувстваше огорчен, че тогава не изпита тази тенденция до крайност.

Затова следващият му въпрос, зададен с достатъчно мрачен глас, беше:

— Защо не се посъветва за това с мен, Марк?

Марк леко се поколеба.

— Нямахте да ми повярвате. Наложих се да ви ударя, именно за да не ви позволя да ме спрете. Никой от тях не би ми повярвал. Всички ме мразеха.

— Какво те кара да мислиш, че са те мразили?

— Ами, нали помните случката с д-р Родригес?

— Това беше доста отдавна. Другите не са спорили с теб.

— Разбирах го по начина, по който ме гледаше д-р Саймън. А д-р Фоукс искаше да ме застреля с бластер.

— Какво? — Шефийлд се извърна, като на свой ред забрави всякаква официалност, дължима на процеса. — Кажете, Фоукс, опитвал ли сте се да го застреляте?

Когато всички се обърнаха да го погледнат, Фоукс се изправи със силно почервено лице.

— Беше в гората и той се бе промъкнал крадешком след мен — обясни Фоукс. — Помислих, че е някакво животно и взех предпазни мерки. Когато видях, че е той, свалих бластера.

Шефийлд се обърна към Марк.

— Така ли е?

Марк отново се намуси.

— Ами... Помолих д-р Вернадски да видя някои данни, които беше събрал и той ми каза да не ги публикувам преди него. Опита се да ме изкара безчестен.

— Мили Боже, само се шегувах — долетя вик от публиката.

Шефийлд припряно каза:

— Много добре, Марк, не си ни вярвал и си чувствал, че трябва да предприемеш самостоятелни действия. А сега, Марк, да се върнем на въпроса. Какво, според теб, е убило първите заселници?

— То е можело да убие и изследователя, Макояма, само че той е загинал в катастрофа два месеца и три дни след като е докладвал за Млади, така че никога няма да разберем — рече Марк.

— Добре, но за какво говориш?

Настана пълна тишина.

Марк се огледа и отвърна:

— Прахът.

Разнесе се общ смях и страните на Марк пламнаха.

— Какво имаш предвид? — попита Шефийлд.

— Прахът! Прахът във въздуха. В него има берилий. Питайте д-р Вернадски.

Вернадски се изправи и си проби път напред.

— Какво значи това?

— Вие знаете — каза Марк. — Беше в данните, които ми показахте. Съдържанието на берилий в кората е много високо, така че същото трябва да се отнася и за праха във въздуха.

— И какво, ако е имало берилий? — попита Шефийлд. — Нека аз задавам въпросите, Вернадски. Моля ви.

— Берилиево отравяне, това е. Ако дишате берилиев прах, в белия дроб се появяват нелечими грануломи, каквото и да са те. Във всеки случай, дишането става затруднено и накрая настъпва смърт.

В схватката се намеси нов глас, силно възбуден.

— За какво говориш? Ти не си лекар. — Беше Нови.

— Зная — сериозно отвърна Марк, — но веднъж прочетох много стара книга за отровите. Беше толкова стара, че бе напечатана на истински страници от хартия. В библиотеката имаше няколко и аз ги прегледах, защото са такава рядкост, нали разбирате?

— Добре — кимна Нови. — Какво си прочел? Можеш ли да ми кажеш?

Марк повдигна брадичка.

— Мога да го цитирам. Дума по дума. „Изненадващо разнообразие от ензимни реакции в тялото се активират от известен брой бивалентни метални йони със сходен йонен радиус. Сред тях са магнезиевите, мангановите, цинковите, железните, кобалтовите и никеловите йони, както и някои други. Берилиевият йон, който има сходен заряд и размер, им действа като отрицателен катализатор. Ето защо берилият пречи на някои ензимно катализирани реакции. Тъй като очевидно белият дроб не може да изхвърля берилия, дишането на прах, съдържащ някои берилиеви соли, може да доведе до различни метаболитни разстройства, причиняващи сериозни заболявания и смърт. Известни са случаи, при които това води до смърт. Началото на симптомите е коварно, като понякога се отлага с три години след поглъщането. Прогнозата не е добра.“

Капитанът се наведе напред от вълнение.

— Какво значи всичко това, Нови? Има ли нещо смислено в приказките му?

— Не знам дали е прав или не, но в думите му няма нищо абсурдно — отвърна лекарят.

— Искате да кажете, че не знаете дали берилият е отровен или не — остро рече Шефийлд.

— Не, не знам — призна Нови. — Никога не съм чел нищо за него. Никога не ми е попадал такъв случай.

— Берилият не се ли използва за нещо? — обърна се към Вернадски Шефийлд. — А?

С огромна изненада, Вернадски отвърна:

— Не, не се използва. По дяволите, не се сещам да се използва за абсолютно нищо. Но ще ви кажа друго. В първите дни на атомната енергия той е бил използван в примитивните ураниеви реактори като неутронен децелератор, наред с други неща, като парафин и графит. Почти съм сигурен в това.

— Сега обаче не се употребява, така ли? — попита Шефийлд.

— Не.

Един електронен инженер съвсем внезапно се обади:

— Струва ми се, че берилиево-цинково покритие се е използвало при първите флуоресцентни лампи. Като че ли си спомням, че някъде се споменаваше.

— Нищо повече, обаче? — попита Шефийлд.

— Не.

— Добре тогава, слушайте всички — заговори Шефийлд. — На първо място, всичко, което цитира Марк, е точно. Така пише в книгата. Моето мнение е, че берилият е отровен. В ежедневиия живот това няма значение, защото съдържанието на берилий в почвата е много ниско. Когато човек концентрира берилий, за да го използва в ядрени реактори, флуоресцентни лампи или даже за сплави, той се сблъсква с токсичност и търси заместители. Открива такива, забравя за берилия и накрая забравя за неговата токсичност. А после се сблъскваме с необикновено богата на берилий планета, каквато е Млади и не можем да разберем какво ни е постигнало.

Саймън като че ли не слушаше. Той тихо попита:

— Какво означава „Прогнозата не е добра“?

— Това означава, че ако имаш берилиево отравяне, няма да оздравееш — замислено отвърна Нови.

Саймън се отпусна обратно на стола и започна да хапе устните си.

Нови се обърна към Марк:

— Предполагам, че симптомите на берилиевото отравяне...

Момчето незабавно реагира:

— Мога да ви дам пълния списък. Не разбирам думите, но...

— Една от тях не е ли „задух“?

— Да.

Нови въздъхна и каза:

— Според мен, трябва да се върнем на Земята колкото е възможно по-бързо и да се подложим на медицинско изследване.

— Но ако не оздравеем, какъв смисъл има? — слабо рече Саймън.

— Медицинската наука е напреднала от времето, когато книгите са се печатали на хартия — отвърна Нови. — Освен това, може да не сме погълнали токсична доза. Първите заселници са оцелели над година при непрекъснато поглъщане на прах. Ние бяхме там само месец, благодарение на бързата и драстична постъпка на Марк Анунцио.

Фоукс нещастно извика:

— За Космоса, капитане, да се махаме оттук и да се връщаме на Земята.

С това процесът приключи. Шефийлд и Марк излязоха сред първите.

Саймън последен стана от стола си и когато го направи, тръгна с апатичната походка на човек, фактически вече мъртъв.

26.

Системата Лагранж беше само звезда, загубена сред отдалечаващия се куп.

Шефийлд погледна към огромното петно светлина и рече:

— Толкова красива планета. — Той въздъхна. — Е, да се надяваме, че ние ще оживеем. Във всеки случай, правителството за в бъдеще ще внимава за планети с високо съдържание на берилий. Човечеството повече няма да се хване точно на такъв вид примамка.

Марк не отвърна на този идеализъм. Процесът беше приключил, вълнението бе изчезнало. В очите му имаше сълзи. Беше в състояние да мисли единствено за това, че може да умре и че ако се случеше така, щяха да останат толкова много неща, толкова много, много неща във Вселената, които никога нямаше да научи.

Издание:

Автор: Айзък Азимов

Заглавие: Пътят на марсианците

Преводач: Крум Бъчваров

Година на превод: 1996

Издание: първо

Издател: ИК „Бард“ ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 1996

Тип: сборник новели

Националност: американска

Редактор: Вихра Манова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/1140>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.